

173. Maanantaina 14 päivänä joulukuuta 1998

kello 19.55

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 6579

Hallituksen esitys 206/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 63/1998 vp

2) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998 vp
Lakialoite 15/1998 vp
Toivomusaloite 19, 34/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta 6580

Hallituksen esitys 247/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 35/1998 vp

Ainoa käsittely

4) Hallituksen esitys valtion talousarvioiksi vuodelle 1999 „

Hallituksen esitys 105/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 58/1998 vp
Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä ed. Pulliainen.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Huotari, Polvi, Huuhtanen ja Korkeaoja.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 206/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 63/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 63. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 6 a ja 10 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998 vp
Lakialoite 15/1998 vp
Toivomusaloite 19, 34/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 64. Ensin sallii-

taan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

3) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 247/1998 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 35/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 35. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 8, 11, 17 ja 44 §, voimaantulosään-
nös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1999

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 105/1998 vp
Valtiovarainvaltiokunnan mietintö 58/1998 vp
Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaltiokunnan mietintö n:o 58.

Yleiskeskustelu jatkuu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhe-
mies! Käsittelyssä oleva talousarvio on Lipposen hallituksen viimeinen. Takana on voimakas talouskasvun aika. Työllisyyden ja yhteisvastuun hallituksen toimintaa voidaan tarkastella kokonaisuutena. Voidaan todeta, että se on epäonnistunut päätavoitteessaan puolittaa työttömyys. Voidaan myös väittää, että Lipposen hallitus huolimatta talouskasvun ajasta jättää taakseen sittenkin nopeasti eriarvoistuvan, suurtyöttö-

myydestä ja korkeasta työn verotuksesta kärsivän Suomen.

Tilanteen tietty vakautuminen ja työllisyyden hidas parantuminen laman pohjasta lähtien on perustunut talouden nousulle välttämättömään, Ahon hallituksen aloittamaan vientivetoisen kasvun politiikkaan. On oikeastaan hyvin valitettavaa, että hallitus ei ole saanut aikaan kuitenkaan sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jotka olisivat estäneet satojentuhansien ihmisten syrjäytymisen työmarkkinoilta ja jotka varmistaisivat työllisyyden parantamisen myös viime vuosia huonommissa maailmantalouden oloissa ja hitaamman kasvun oloissa. Nythän erityisesti iäkkäämmät ja vähemmän koulutetut kansalaiset syrjäytyvät pitkäaikaistyöttömiksi eläkeputkiin ja kurssitukseen. Nuorisotyöttömyys on edelleen erityinen ongelma ja myös se, että pitkäaikaistyöttömyys on jämähtänyt paikalleen, näkyy monilla alueilla pahana eriarvoistumisena ja perheiden ongelmina.

Vientivetoisen kasvu, kuten totesin, on ollut tärkeä, mutta ei riittävä edellytys ongelmiemme voittamiseen. Periaatteessa on totta kai niin Suomessa, että kaikki vastustavat suurtyöttömyyttä, kuntien palveluiden jatkuvaa leikkaamista, työsääntöjen uupumusta, huippukireää työn verotusta tai Suomen jakautumista menestyviin ja syrjäytyviin. Kuitenkin valmius ratkaista ongelmat on Suomessa heikko.

Kun vielä Suomen taloutta katsomme laajemmin, edessä on todella toimiminen euroalueella kahden viikon päästä. Silloin Suomella ei ole omaa kansallista rahapolitiikkaa. Rahapolitiikka on olemassa, mutta se määräytyy EKP-tasolla ja periaatteessa keskeisten EU-maiden tilanteen ja talouden pohjalta.

Talouden kannalta on aivan ratkaisevaa työllisten ja yritysten määrän lisääminen. Työllisten osuus pitää nostaa Suomessa 70 prosenttiin työikäisestä väestöstä, kuten muun muassa SAK:kin on esittänyt. Toisaalta Suomessa on 120 000 yritystä vähemmän kuin EU:ssa keskimäärin. Itse asiassa me tarvitsemme Suomessa kymmeniätuhansia uusia yrityksiä.

Paljon on keskusteltu myös vakaudesta ja kolmikantaisesta sopimisesta. Ne ovat, totta kai, olleet ja tulevat olemaan tärkeitä asioita oikein sovellettuina. Samoin tulo- ja palkkamallit edelleen kaikkialla on välttämättömiä, mutta nämä eivät riitä työllisyyden riittävään parantamiseen. Suomessa ei riitä se, että huippuosajat työllistyvät. Työtä pitää saada kaikille.

Itse asiassa pitää lähteä siitä, että työllä on

luotava kasvu. Työllistämistä, työllistymistä, yrittäjyyttä parantavien uudistusten kautta voidaan aikaansaada myönteinen työllisyystä parantava kierre. Tarvitaankin keskustan esittämä laaja ja yhtäaikaisiin ja saman suuntaisiin uudistuksiin tähtäävä kokonaisuus. Se on sellainen ohjelma, joka Suomessa voisi viedä tielle kohti täystyöllisyyttä.

Näistä uudistuksista, joita me tarvitsemme, on verotus yksi tärkeä alue. Tässä lyhyesti käsittelen tätä aluetta.

Edellisen hallituksen aikana veropolitiikka oli hyvin aktiivista, tehtiin viisikin verouudistusta. Nyt me olemme eläneet passiivisen veropolitiikan aikaa. Verotusta ei ole uudistettu työllisyyden ehdoin, niin kuin keskusta on esittänyt. Tämä uudistus jää seuraavalle vaalikaudelle. Veroaste nousi vuonna 97 ennätyksellisen korkealle, 48,3 prosenttiin. Hallitushan väitti budjettiriihessään, että veroaste on alempi hallituksen lopettaessa kuin aloittaessa. Tämä ei pidä paikkaansa. Hallituksen neljän vuoden kauden keski-saldoksi saadaan noin 47 prosenttia, mutta todellinen veroaste on tätäkin korkeampi, sillä veroaste ei ole laskemassa ensi vuonna hallituksen ilmoittamalle tasolle, 45,8:aan. Se tulee olemaan vähintään 46,5. Valtiovarainministeri itsekkin tämän myöntää. Ainakin Veronmaksajain Keskusliitto on näin todennut. Kun hallitus aloitti, veroaste oli 46,1, eli silloin tästä voidaan päätellä se, että verotus on kiristynyt.

Tämä näkyy toistakin kautta. Tuloverotus on alentunut 13 miljardia ilman inflaatiotarkistuksia. Tästä verotuksen progressio on syönyt 5 miljardia. Välillistä verotusta on kiristetty yli 8 miljardia, ja samaan aikaan kunnallisverotus on kiristynyt sekä tuloverotuksen että kiinteistöverotuksen kautta. Tästä yhtälöstä näkee sen, että sittenkin Lipposen — Niinistön hallituksen saldoksi jää verotuksen kiristyminen. Kun veronkevennykset on tehty prosenttikevennyksinä, totuus on se, että kevennykset ovat suosineet suurituloisia. Toisaalta pienituloisten verotus on kiristynyt kunnallisverotuksen kiristymisen kautta ja myöskin välillinen verotus suhteellisesti ottaen kohdistuu pienituloisiin. Kun hallitus vielä poisti ansiotulovähennyksen myöskin sosiaaliturvan vähimmäisetuuksista, köyhät ovat veropoliittisesti joutuneet kyykkyyän Suomessa. Tämä on ollut veropolitiikan saldo.

Verouudistuksen tavoitteena pitää totta kai olla kaikkien tulonsaajaryhmien tuloverotuksen keventäminen. Muuten progressio tulisi liian jyräksi. Mutta veronkevennykset tulee painottaa

kuitenkin selkeästi pieni- ja keskituloisille. Keskustahan esitti ansiotulovähennyksen parantamista ja kohdistumista nimenomaan pieni- ja keskituloisiin. Suomessahan verotettavan tulon alaraja on poikkeuksellinen alhainenkin kansainvälisesti ottaen kunnallisverotuksessa.

Keskusta on myöskin toistuvasti esittänyt työssäkäyntikustannusten verovähennysoikeuden parantamista. Hallituksen saldoksi jää se, että työmatkavähennystä on kiristetty muun muassa nostamalla työmatkavähennyksen omavastuuta ja tätä kautta verotusta siis kiristettiin. Sen lisäksi on kahdesti korotettu liikenteen polttoaineverotusta, kerran korotettu joukkoliikenteen arvonnäisöverokantaa ja kerran nostettu ajoneuvoverotusta. Näin ollen tänä aikana, jolloin välttämättä pitäisi edistää ihmisten hakeutumista työn ääreen, työhön, tästä on tullut uusi kannustinloukku tavallaan. Työsuhteet ovat entistä lyhytaikaisempia. Ei voi kohtuudella edellyttää, että ihmiset muuttaisivat paikkakunnalle työn perään, vaan pitää edistää sitä, että ihmiset voivat hakeutua myöskin lyhytaikaisiin työsuhteisiin ja myöskin syrjäseuduille, missä on pitemmät matkat. Myöskin taajamissa on nykyisin pitempiä matkoja.

Keskusta on myöskin toistuvasti vaatinut sitä, että kotityön verovähennysoikeus, joka on osassa maata, pitäisi totta kai olla koko maassa ja tehostettuna. On käsittämätöntä, että kauniainen perhe, kun siellä on alhainen tuloveroprosentti, voi hyödyntää kotityön verovähennysoikeutta. Se voi jo 100 000 markan tuloissa päästä lähes 10 000 markkaa pienemmällä veroilla kuin korkean tuloveroprosentin kunnassa esimerkiksi Länsi-Suomessa asuva perhe.

Myöskin yhden tulonsaajan perheiden tilanne on ongelmallinen. Tämä ilmeni muun muassa Väestöliiton informaatiosta, minkä saimme, ja tämä ilmenee Veronmaksajain Keskusliiton tekemästä tutkimuksesta. Nythän verovähennykset on pitkälti karsittu pois. Se on sinällään pääsääntöisesti oikea linja, mutta nyt verotus huomioi hyvin huonosti ihmisten erilaiset elämäno- suhteet. Verovähennysten karsimisen ja erityisesti lapsivähennyksen poistamisen jälkeen se huomioi huonosti yhden tulonsaajan perheen tilanteen. Tilannetta kärjistää myös yhden tulonsaajan perheessä se, että työmarkkinatuki ja asumistuki ovat tulosidonnaisia, ja toisaalta se, että hallitus leikkasi kotihoidon tukea 25 prosenttia.

Keskusta esittääkin tulojen päälukossa lausuttavaksi ponnen: ”Eduskunta edellyttää, että perheiden verotuksen ongelmat pikaisesti selvite-

tään ja että yhden tulonsaajan lapsiperheiden verotuksen ongelmat korjataan esimerkiksi vero- vähennysten avulla.”

Tähän liittyy se, että verotusta ja sosiaaliturvaa pitäisi paremmin yhteensovittaa, uudistaa ja purkaa tulojen kannustinloukkuja siten, että työn vastaanottaminen aina kannattaa. Tästäkin me esitämme ponsilausuman. Ministeri Alhon johdolla olleen kannustinloukkutyöryhmän toimeksianto oli hyvin kapea ja se muutoinkin sai vain marginaalisia parannuksia aikaan. Tämän asia jää toteuttamattomien uudistusten joukkoon Lipposen hallituksen harmaassa historiasa.

Keskusta on esittänyt myöskin sitä, että pitäisi miettiä, voitaisiinko veropolitiikan keinoin kannustaa yrittämiseen, asumiseen ja osaamisen sijoittumiseen ruuhkakeskusten ulkopuolelle. Asia pitäisi kiireemmin selvittää, kun aluepolitiikan keinoin jo on entistä vähemmän. Totta kai osaamisen edistymisen koulutuksen kautta ja muutoin laaja-alaisesti on tärkeää, mutta myöskin veropolitiittisin keinoin tämä pitäisi selvittää. Norjassa on kokemuksia tältä osin. (Ed. M. Korhonen: Tietääkö ed. Ala-Nissilä tuloksia niistä kokeiluista?) — Tuloksia on saatu aikaan (Ed. M. Korhonen: Kertooko, minkälaisia?) mutta niin kuin sanoin, Norjan malli välttämättä ei ole meidän mallimme, vaan pitäisi selvittää, mikä olisi tehokkain malli. Ei meidän pidä, ed. Korhonen, te edustatte Pohjois-Suomea, meidän ei pidä nostaa valtavan muuttoliikkeen edessä käsiä ylös vaan pitää pyrkiä rakentamaan edelleen eheämpää Suomea, eheämpää Varsinais-Suomea ja eheämpää Pohjois-Pohjanmaata.

Arvoisa puhemies! Tulen yleisperustelun osalta keskustan osalta esittämään ponsilausuman, jossa todetaan se, että hallitus on epäonnistunut työllisyystavoitteissaan ja että tämän johdosta hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta. Tässä suhteessa eduskunnan on syytä suorittaa tilinpäätös sen suhteen, mitkä ovat olleet hallituksen lupaukset, mikä on hallituksen saldo. Mielestäni on syytä punnita luottamus hallituksen epäonnistuneen työllistämispolitiikkaan.

Ed. Järvenpää: Arvoisa puhemies! Hallituksen saldoa tai hallituksen veropolitiikan saldoa yritti ed. Ala-Nissilä tarkastella edellisessä puheenvuorossaan, mutta ainakin siltä osin tarkastelu oli jossain määrin puutteellinen, että kylä verotuksen osalta voidaan sanoa, että ne väitteet, joita keskusta, oppositio, täällä nyt on esittänyt, eivät ole kaikilta osin ihan oikeaan osuneita.

Totta kai me voimme olla jossain määrin pettyneitä siitä, että verotusta ei ole onnistuttu alentamaan siinä määrin kuin me toivoisimme. Mutta ei sitä missään tapauksessa ole myöskään kiristetty.

Arvoisa puhemies! Muutamilla tammöisillä pointeilla katsoisin tätä budjetin tilannetta tässä vaiheessa. Kun olimme lähete keskusteluvaiheessa muutama kuukausi sitten, meistä aika moni, minä mukaan luettuna, epäili sitä, että miten mahtavat budjetin perusteet kestää siinä tilanteessa, jossa silloin syys-lokakuussa oltiin. Syksyllä suhdannekuva ei ollut kovin selkeä. Pikemminkin se oli vähän sumuisen sortinen. Ei ollut oikein varmuutta siitä, miten budjetin pohja pitää. Tilanne on nyt aika tavalla muuttunut. Ensi vuoden kasvuarvioita on sekä valtiovarainministeriön toimesta että muutoin korjattu alaspäin keskimäärin puolella prosenttiyksiköllä. Siinä ei ole mitään draamatiikkaa. Mutta tietysti tämä pienessä määrin heijastuu työttömyysarvioihin.

Verotuotot tältä vuodelta, kuten lisäbudjetin käsittelyn yhteydessä totesimme, ylittävät selvästi tälle vuodelle budjetoidun, joka taas tuottaa selvästi paremman lähtötason ensi vuoden budjettia laadittaessa. Korkotaso Euroopassa ja niin myöskin Suomessa on lievästi alenemassa. Valtion omaisuuden privatisointi, yksityistäminen, tuo selkeästi enemmän valtion kassaan kuin mitä ennakoitiin niin tänä vuonna kuin suurella todennäköisyydellä myöskin ensi vuonna.

Kansainvälinen talous ja sen heijastumat eivät ehkä sittenkään ole niin dramaattisia koskien Suomea ja koskien ensi vuotta, kuin mitä kuviteltiin. Mutta tietysti minäkin ajattelen niin, että esimerkiksi Venäjän tilanne ei ole nähtävällä tavalla parantunut ja Primakovin äskettäin duumalle esittelemässä budjetissa ei ole mitään hyvää sanottavaa.

Toinen seikka ensi vuoden budjettiin liittyen on se, että se on laadittu tietynlaista varovaisuusperiaatetta noudattaen, kuten tämän hallituksen budjetit ylipäättään. Täällä jo aikaisemmin todettulla tavallahan on selkeästi ollut nähtävissä, että kaikki budjetit, joita vuodesta 96 lähtien on laadittu, ovat verrattuna tilinpäätökseen selkeästi olleet tulojen osalta alimitoitettuja. Tulot summeerattuna eri tuloluokittain ovat olleet 8—10 miljardia korkeammat tilinpäätöksessä kuin varsinaisessa budjettivaiheessa. Myös menot on tietysti määrin aliarvioitu, mutta niin sanottu virhe on ollut kuitenkin vain 1—3 miljardin markan suuruusluokkaa. On erittäin todennäköistä, että sama trendi budjetin laadinnassa jatkuu myöskin

vuoden vuoden 99 osalta, mikä valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä on selkeästi tullut ilmi, ja se on kokonaisuuden kannalta paras vaihtoehto.

Kolmas asia, joka valtiovarainvaliokunnassa ensi vuoden budjettia laadittaessa on selkeästi tullut esille, on se, että EU-jäsenyys aiheuttaa tiettyä epävarmuutta. Se on kiusallista. Se on toisaalta ymmärrettävää, mutta siitä olisi vähitellen tavalla tai toisella päästävä eroon. Epävarmuus tietysti johtuu paljolti siitä, että Suomi on nuori jäsenmaa eikä pysty sillä tavalla ehkä ennakoimaan komission ja EU-koneiston käyttäytymistä kuin vanhat maat.

Mutta se, mitä EU:ssa hyväksytään, ja se, mitä siellä ei hyväksytä, on kieltämättä tietyllä tavalla häirinnyt valtiovarainvaliokunnan budjettikäsittelyä, tyyppiesimerkkinä jokin makeisvero, jonka poistamista päätettiin lykätä, kuitenkin jossain määrin epävarmana siitä, miten komissio loppujen lopuksi tulee tilanteeseen suhtautumaan. Makeisveron bruttoveroastetta nostava vaikutus, johon muun muassa valtiovarainministeri Niinistö on täällä viitannut, on 0,02 prosenttia. Sillä ei ole siis kokonaisuuden kannalta mitään merkitystä. Se on ollut valiokunnalle tärkeä elementti tasapainotettaessa budjettia. Mutta joka tapauksessa, mikä on sen vaikutus kaikkine kysilytöilöproblematiikkoinen kokonaisuuteen ja vaikutus EU-käytäntöön, on nyt jollakin tavalla auki. Telakkatuki on toinen tällainen esimerkki, josta ei ole täyttä varmuutta siinä tilanteessa, kun eduskunta viikon mittaan tulee asian päättämään. Hinausmaksu, korkotuki alushankintoihin, ympäristöpainotteiset veroratkaisut, kaikki tällaiset, ovat jollakin tavalla, tiettyssä määrin, epävarmalla pohjalla, koska me emme täsmälleen tiedä, miten komissio niihin suhtautuu.

Neljänneksi pari sanaa keskustaoppositiion kritiikistä tätä esitystä kohtaan. Ymmärrän sen, että keskustan vastalauseessaan esittämät menokohteet ovat perusteltuja. Ne olisivat hyvinkin perusteltuja jossain toisessa taloudellisessa tilanteessa. Mutta on erittäin vaikea kuvitella, että nyt, kun olemme edelleenkin hoitamassa laman jälkitilannetta, voisimme yhtään hellittää siitä vaateesta, ettei velkaa voi ottaa enempää kuin hallitus on aikoinaan esittänyt.

Se, että keskusta lähtee näissä 2—3 miljardin markan menolisäyksissään siitä, että menot rahoittavat itse itsensä, on todella huikkea taloustiedettä. Olen täysin vakuuttunut siitä, että Nobel-komitea Oslossa tai Tukholmassa miettii parhaillaan, miten asiaan suhtautua. Jos todella-

kin tämäntapainen talousajattelu voisi olla pohjana valtioitten talousarvioita laadittaessa, olisimme kokonaan uudessa tilanteessa.

Esimerkiksi ed. Aho puuttui puheenvuoroisaan aikaisemmin kasvun problematiikkaan. Minusta on täysin selvää, että laman jälkitilanteessa ja täysin oikeasti linjaten kansantalouden kasvu tukeutui vientiin. Se oli oikeastaan ainoa vaihtoehto. Siinä tilanteessa kotitaloudet maksoivat velkojaan pois. Vuonna 1999 me tietenkin olemme tilanteessa, jossa viennin veto väistämättä hiipuu, mutta sen sijaan kotitalouksien kysyntä, se on psykologiaa, se on taloustiedettä, se on mitä tahansa tämäntapaista, tulee varmuudella nousemaan.

Hollannin ja Suomen vertailu — valitettavasti täällä ei ole nyt ketään keskustalaista paikalla — oli ed. Aholta aika outoa, koska hänhän vertaili talouskasvun ja työllisyyden suhdetta. Hollanti ja Suomi eivät ole samanlaisia, ne eivät koskaan samanlaisiksi tule. Niiden elinkeinopoliittinen rakenne on tyystin toisenlainen. Me voimme tämäntapaista vertailua tehdä koska tahansa missä vain, ja se on puhdasta akateemista hurskastelua.

Kansainvälisen talouden arviot eivät ole, toisin kuin keskustaoppositio väittää, synkempiä tällä hetkellä verrattuna siihen, kun kävimme budjetin lähete keskustelua. Se on ollut kaikkien selvittelyjen mukaan täysin yksiselitteistä.

Mutta, arvoisa puhemies, minusta kaikkein oleellista ajatellen lähitulevaisuutta on se, millainen on seuraava hallitus, joka tätä budjettia sitten toimeenpanee. Me olemme täällä aika tavalla alisteisessa asemassa verrattuna siihen tilanteeseen, joka vallitsee maaliskuun jälkeen. On, totta kai, toivottavaa, että seuraavan hallituksen talouspoliittinen ohjelma on sellainen, joka oikealla tavalla sijoittuu tähän nyt päätettävänä olevaan budjettiin.

Oleellista on jatkuvuus, mikä merkitsee sitä, että nyt päätetyistä tavoitteista ei poiketa. Ne tavoitteet ovat karkeasti ottaen tietysti sitä, että tuloverotusta pyritään pitkällä tähtäyksellä alentamaan, toivottavasti myös bruttoveroastetta, mutta oleellista on se, että tuloverotusta pyritään alentamaan. Pääomaverotus on pidettävä ennallaan. Missään tapauksessa Suomella ei ole eurooppalaisittain vertailtuna mahdollisuutta siihen, että me 28 prosentin verokannasta poikkeaisimme. Selvää on se, että osakesäästämistä ei saa rangaista. Esimerkiksi ministeri Skinnarin puheet, joita olemme viime kuukausien aikana kuulleet, ovat todellista myrkkyä myös nyt käsiteltävänä olevalle budjetille. Toivoisin, että jat-

kuvuus talouspoliittisessa mielessä tulisi, olkoon se hallituksen pohja sitten mikä tahansa, olemaan kunniaa uuden hallituksen talouspoliittista ohjelmaa laadittaessa.

Ed. M. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilä poistui salista, mutta halusin hänen puheenvuoroonsa muutamana kommentin.

Hänen vertauksensa ja itse asiassa vaatimuksensa aluepolitiikan harjoittamisen osalta, että mennään johonkin Norjan-malliin, on löysää puhetta, jos ei tarkenneta, mitä Norjan-malli pitää sisällään, ja ennen kaikkea jos ei tarkenneta niiltä osin, mitä Norjassa ja Ruotsissa on aluepoliittisella satsauksella saatu aikaan. Rahaa on mennyt, mutta ovatko tulokset olleet hyviä, siitä pitäisi saada tutkittua tietoa. Terveen aluepolitiikan ytimen täytyy olla siinä, että panostamme tutkimukseen ja tuotekehittelyyn. Nostamme jalostusarvoa, ja tuotantorakennetta monipuolistetaan. Ei siinä mitään poppakonsteja ole.

Kun aiemmin olemme illan mittaan todenneet, että Ahon hallitus ajoi sisämarkkinat täysin nollille vientivetoisen strategian kautta, joka on ollut tuhoisa tälle kansantaloudelle, niin ei nyt pidä huutaa apuun sellaisia keinoja, jotka eivät ole tästä maailmasta, jotka eivät ole realistisia.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Korhoselle vastaan myöhemmin puheenvuorossani.

Ed. Järvenpäälle. Te valitatte, ed. Järvenpää, että on hirveätä, kun keskustan budjetissa on laskennallisesti 1,8 miljardin markan aukko. Haluan kiinnittää huomiota siihen, että kansantalouden tilinpidon laskelman mukaan hallituksen budjettiesitys on 6—7 miljardia markkaa alijäämäinen. Tämän ministeri itsekin puheenvuoroossaan tunnusti eduskunnassa.

Menolisäyksemme ovat 2,2 miljardia markkaa, meidän tulonlisäyksemme ovat nettomääräisesti 400 miljoonaa markkaa, mutta budjettimenomme, mitä me lisää esitämme ja mitä muutoksia teemme, ovat selvästi työllistävempiä kuin hallituksen linja, ovat radikaalisti yritystoiminnan kannalta, nimenomaan työllistävän pk-sektorin kannalta paljon parempia, paljon enemmän uusiin työpaikkoihin ja uusiin yrityksiin mahdollisuuksia antavia. Näiden toimien kautta varmasti myös meidän vaihtoehtomme on työllistävämpi.

Hyvä on, me voimme olla eri mieltä. Te voitte olla sitä mieltä, että meidän linjamme ei ole yh-

tään työpaikkaa parempi kuin hallituksen linja. Jopa niinkin voi joku kenties väittää, niin kuin te ehkä yritättekin väittää. Siinäkin tilanteessa sanon, että se lisääukko, mikä tästä syntyy, on varsin pieni lisäaukko jo siihenkin nähden, että meidän linjamme on myös ei vain työllistävämpi vaan myös kannustavampi ja radikaalisti oikeudenmukaisempi, alueellisesti oikeudenmukaisempi ja sosiaalisesti oikeudenmukaisempi. Se paikkaa niitä räikeitä vääryyksiä, mitä tällä vaalikaudella nimenomaan näinä kahtena tärkeänä asiana, alueellisenä ja sosiaalisena eriarvoistumisena, on tapahtunut.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Ala-Nissilän puheenvuoron johdosta. Hän kantoi huolta ikääntyvien työttömyydestä, ja se on ihan totta. Ikääntyvien ja erityisesti naisten työttömyysluvut ovat liian korkeita edelleenkin. Suomalaisessa yhteiskunnassa on selvästi myös ikäsyryntää. Täytyykin ihmetellä sitä, kuinka suomalaisissa yrityksissä on varaa jättää hyvä kokemus, mikä iän myötä tulee, käyttämättä. Mutta kyllä tämän hallituksen aikana on työn antamisen kynnyistä alennettu aika paljonkin tai ainakin niin paljon kuin se reaalisesti näissä oloissa on ollut mahdollista.

Se, että ikäsyryntää on, tuskin on niinkään tämän hallituksen syytä, vaan enemmänkin, luulen, se on asenteellinen kysymys. Olenkin monta kertaa ajatellut sitä, että jos joku teollisuusgummerme tai -pamppumme, esimerkiksi Nokian Jorma Ollila, julistaisi, että keski-ikäiset naiset ovat fantastisia työntekijöitä, niin koko asenne saattaisi muuttua tällä tavalla.

Ed. J ä r v e n p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti vähän noloa vastata ed. Pekkariselle, joka syöksyi puhelimeen vastaamaan äänestäjiensä puheluihin, mutta kuitenkin.

Se, että vastalauseessa keskusta esittää menolisäyksiä, jotka ovat suuruudeltaan runsaat 2 miljardia markkaa, on vain osa totuutta. Ensimmäkin ne ovat aivan alimitoitettuja. Jos ne hankkeet toteutettaisiin, niin kuin keskusta vastalauseessaan esittää, ne olisivat ehkä tuplaten tuon miljardimäärän. Kysymys ei ole vain siitä, että ne ovat vuodelle 99. Ne heijastuvat vastaisille vuosille. Ne ovat kokonaan toisen tyyppinen budjettilinjaus, kuin mitä nyt olemme valtiovarainvaliokunnan enemmistöllä päättäneet.

Tietysti on täysin selvää se, että budjettia pyri-

tään tekemään niin valtiolla kuin firmoissakin vuositasona. Jos esitetään joitakin menolisäyksiä, esitetään myös tulot niiden kattamiseksi ja taas vuonna 2000 katsotaan uudestaan, mikä on tilanne. Tällainen keskustapuolueen harrastama linja on tavattoman epäviisas eikä sovi siihen budjettikäytäntöön, jota yleisesti ottaen noudetaan.

Ed. Pyköläinen: Arvoisa rouva puhemies! Vuodesta toiseen saman kaltaisenä toistuva talousarvionäytelmä on paljastava kuvaelma tästä ajasta ja meistä tässä talossa. Pörhistelemme kansalaisille keisarin uusissa vaatteissa virkamiesten opettamia mantroja toistellen. Äänestäjät on hoidettu siltarumpualoitteilla. Itsetunto on psyykattu lausumia sorvaamalla ja tahrimalla budjettikirjaa pikkumuutosten sormenjäljillä. Äänestysmyllyn jälkeen voimme tyytyväisin mielin pelmahtaa kotiseuduillemme saavutuksistamme kertomaan.

Valtion talousarvio on vähä vähältä muuttunut aktiivisesta politiikanteon välineestä alistuneeksi keinoksi reagoida ulkopuolelta tuleviin vaateisiin ja odotuksiin. Markkinavoimilla on tukeva ja yhä tiukentuva ote poliittisesta päätöksenteosta. Olemme täällä vaikuttavinamme, mutta muut vaikuttavat meidän tontillamme ja meitä hyväksi käyttäen. Olemme juuttumassa globalisaatioloukkuun Martinin ja Schumannin demokratian puolustuspuheenvuoron osuvaa nimeä soveltaen. Olemme jo luisahtaneet Emu-ojaan myötäilemään EU:n talousmahtien valintoja riippumatta siitä, sopivatko ne kulloiseenkin suhdannevaiheeseen. Opimme täyttä päätä Euroopan keskuspankin avustamana pelisääntöjä.

Valtion hoidossa olleita tehtäviä supistetaan. Kilpailemisesta on tullut itsestänselvyys ja markkinaehtoisuudesta itseisarvo. Kilpailua käytetään verukkeena silloinkin, kun toisin toimiminen olisi palvelun saatavuuden tai laadun taikka ympäristön kannalta viisaampaa. Tehokkuuden nimissä valtion liikelaitoksia yhtiöitetään ja yksityistetään. Verotusta harmonisoidaan, jolloin Suomen kaltaiset maat menettävät perinteisiä tulolähteitään. Kun tuloverotuksessa pää on jo kolahtanut kattoon, näkemyksetön harmonisointi, niin kuin sitä nyt tehdään, supistaa valtion mahdollisuuksia tehtäviensä hoitoon.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän kaiken seurauksena olemme menettämässä otteemme siitä, minkä varassa länsimaisen demokratian legimitteetti lepää. Tällä tarkoitan politiikan uskottavuutta kansalaisten silmissä. Koko 90-luvun ajan

poliittinen päätöksenteko on etääntynyt siitä, mitä kansalaiset arkielämässään pitävät tärkeänä. Koko 90-luvun ajan tässä talossa tehdyt talouspolitiikan ratkaisut ovat merkinneet tuloerojen kasvua. Ne ovat lisänneet hälyttävästi turvatomuutta ja pahoinvointia yhteiskunnan turva-verkkoja eniten tarvitsevien keskuudessa.

Koko poliittinen koneistomme on valjastettu hankkimaan uskottavuutta globaalitalouden pelimiesten, spekulanttien ja huippukokouksesta toiseen kiertävän Euroopan valtaeliitin silmissä. Meidät jokainen on syyllistetty valtiontalouden velkaantumisesta. Meidät on aiwopesty toteuttamaan vaihtoehtotonta talouspolitiikkaa. Sen kantava ajatus jo monen vuoden ajan on ollut Suomen sopeuttaminen Emu-ehdoin, paikan lunastaminen Euroopan ytimeen.

Uskottavuuden hintana on ollut tietoinen valinta tinkiä kansalaisten peruspalveluista ja sie-tää suurtyöttömyyttä. Tämä puolestaan on merkinnyt kiistatta tuloerojen kasvua, yhteiskunnan polarisoitumista. Sosiaaliturvan säästöt näkyvät nyt huippusuhdanteessa toimeentuloerojen ja suhteellisen köyhyyden kasvuna. Stakesin mukaan vuonna 94 kotitalouksien rikkaimman kymmeneksen tulot olivat 3,9-kertaiset köyhimpään kymmenekseen verrattuna. Kaksi vuotta myöhemmin, vuonna 96, ne olivat jo 4,4-kertaiset. Nyt tuo ero on vielä tätäkin suurempi.

Puoli miljoonaa suomalaista joutuu selviytymään 40 000 markan käytettävissä olevilla vuosituloilla. Toimeentulotuesta riippuvaisten kotitalouksien osuus on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi. Nälkätyöryhmän mukaan löytyy kuntia, joissa jopa viidennes väestöstä on tuen tarpeessa.

En vähättele valtiontalouden velkaongelmaa. On selvää, että vuodesta toiseen jatkunut yli varojen eläminen oli saatava loppumaan. Se ei ole yksin Emu-jäsenyydestä johtuva reunaehto. En ole kuitenkaan vakuuttunut siitä, että tapa, jolla asiaa hoidetaan, on kokonaisuuden kannalta terve ja kestävä. On kysymys siitä, miten säästöt kohdistetaan. On puhuttu väsyksiin asti arvokeskustelusta, mutta todellisuudessa arvopohja, jolla leikkauksia on tehty ja tehdään, pysyy muuttumattomana hallituspohjasta riippumatta.

Sen on mahdollistanut naiivi muutosvastarinta, etten sanoisi taantumuksellisuus, johon perinteiset luokkapuolueet ovat vajonneet. Vaikka yhteiskunta ympärillämme muuttuu nopeammin kuin koskaan ja ihmisten todellisuus edellyttää uusia avauksia, tuntuu, että levy on juuttunut paikoilleen. Luokkapuolueiden sanomasta ei to-

sin ota selvää kohta tulisieluisinkaan myötäjuok-sija, mutta mitäs siitä. Sanomaa kaivataan vähemmän ja vähemmän. Sirkushuvi on tullut lei-vän tilalle ja missit ja mannekiinit pappapoliitik-kojen maskoteiksi. Joka kerran, kun joku uskal-taa ajatella asioita ääneen uudelleen tai, vielä pöyristyttävämpää, esittää julkiseen keskuste-luun konkreettisia ehdotuksia vaihtoehtoiksi vallitsevalle politiikalle, ne ammutaan alas sil-mittömästi räiskien. Niin on käynyt myös monil-le vihreiden aloitteille ja esityksille. Ne on hyväk-sytty vakaviksi vaihtoehtoiksi vasta, kun elämä on tarpeeksi opettanut tai jokin muu EU-maa päätnyt saman suuntaisiin johtopäätöksiin.

Politiikan uskottavuus kansalaisten silmissä voi vahvistua kestävästi siten, että politiikan te-keminen perustuu uudelleen ihanteisiin ja niihin arvoihin, joiden vuoksi yhteiskuntajärjestyksem-me on olemassa. Demokratia voi hyvin vain, jos kansalaiset tuntevat päätökset omikseen.

Valtiontalouden kuntoon saattamisessa ih-misten elämän todellisuudella on ollut vain vä-hän vaikutusta säästöjen kohdentumiseen. Sääs-töt on tehty makrotalouden ehdoilla kaukana kansalaisista.

Arvoisa rouva puhemies! Ensi vuoden budjetti on kunniallisesti kasassa, mutta edeltäjiensä ta-paan vailla uutta luovaa näkemystä yhteiskun-nan muutosten ja kansalaisten elämän tarpeisiin. Toivon, että sellaisena se on viimeinen pitkässä ketjussaan. Nyt tarvitaan rohkeutta arvioida val-tion tehtävää uudelleen demokratian välineenä ja kansalaisten perusoikeuksien takaajana. Jos se otetaan tosissaan, budjettitasapaino löytyy pe-ruspalvelujen nipistämisen sijasta satsaamalla tulevaisuuteen, ihmisiin ja elämisen kestäviin edellytyksiin.

Ed. S m e d s : Arvoisa puhemies! Kun hallitus aloitti kolme ja puoli vuotta sitten taipaleensa, se asetti itselleen keskeisen tavoitteen työttömyy-den puolittamisesta. Tämä on vallan hyvä tavoite, vaikkakin tuonkin tavoitteen toteutuminen merkitsisi, että merkittävä joukko kansalaisia edelleen olisi vailla työtä. Budjettikirjaa ja halli-tuksen politiikkaa laajemmaltikin on mielestäni arvioitava tuon keskeisen tavoitteen toteutumi-sen valossa. Teen lyhyen tarkastelun, en paljon kiisteltyjen valtakunnan tason lukujen valossa, vaan yhden vaalipiirin, voisi sanoa vientiteolli-suuden kärkivaalipiirin, tilastojen valossa, Etelä-Karjalan maakunnan ja Kymenlaakson lukujen valossa.

Huhtikuun lopussa 1995 Etelä-Karjalassa ja

Kymenlaaksossa oli yhteensä noin 31 400 työ-töntä kansalaista. Viimeisimmät käytettävissä olevat tilastot kertovat lokakuulta 1998, että työttömiä on edelleen peräti 26 000. Työttömyy-den puoliintumistavoitehan edellyttäisi, että noin puolen vuoden päästä työttömiä tässä vaali-piirissä pitäisi olla noin 15 000—16 000 kansa-laista. Hallitus on jäänyt vientiteollisuuden kär-kivaalipiirissä järkyttävän kauas työttömyyden puoliintumisesta.

Kun tämä on tilanne, on budjettia lukiessa kysyttävä, mitä uusia toimenpiteitä tämä päämi-nisteri Lipposen hallituksen viimeinen budjetti työttömyyden nujertamiseksi sisältää. Mielestä-ni vallan vähän. Hallituspuolueet ovat mitä il-meisimmin vaalien odotuksessa ja uusia aloittei-ta ei ole haluttu tehdä.

Itse asiassa joiltain osin budjetti heikentää työllistämisen mahdollisuuksia. Näin tapahtuu esimerkiksi asuntopolitiikan osalta, jossa vasem-mistovetoinen hallitus voimalla ajaa sosiaalista asuntotuotantoa alas. Tämä on mielestäni varsin harmillista, sillä varsinkin esimerkiksi maakun-nissa ja miksei myös täällä pääkaupunkiseudul-la, jolla on paljon perusteltuja opiskelijoiden asuntotarpeita ja kysyntää myös vuokra- ja asu-misoikeusasunnoista, tämä myönteinen työllis-tämisen mahdollisuus jätetään käyttämättä.

Itse asiassa hallitushan on ajamassa sosiaali-sen asuntotuotannon puoliintumisuralle. Vuon-na 97 perusparannuslainoitettuja asuntoja oli vielä noin 24 300. Budjettikirjan arvio ensi vuo-delle on alle 6 000 asuntoa. Arava- ja korkotuki-lainoitettujen asuntojen kohdalla tilanne ei ole juurikaan parempi, sillä vuonna 97 näitä asuntoja valmistui noin 20 300, kun ensi vuoden arvio on noin 10 000. Tämä on mielestäni kylmä valin-ta ja perustunee siihen hallituksen väärään aja-tukseen, että asuntomarkkinat ikään kuin olisi-vat ylikuumenemassa, ja myös perustuu siihen väärään ajatukseen, että vapaarahoitteinen asuntotuotanto voisi tässä tilanteessa mittavasti korvata sosiaalista asuntotuotantoa. Sosiaalinen asuntotuotanto vain sattuu kohdistumaan pit-källe täysin eri kansalaisiin kuin vapaarahoittei-nen asuntotuotanto.

Mielestäni on aika erikoista, että sosiaalista asuntotuotantoa ajetaan osin kansantalouden ylikuumenemisen uhalla alas samana aikana kun Euroopassa laajalti luodaan ja pyritään luomaan muun muassa rahapolitiikalla uusia keinoja kas-vun kiihdyttämiseksi. On hyvä, että valtiovarain-valiokunnan mietinnössä on päästy tilanteeseen, jossa sosiaalisen asuntotuotannon rahat ovat

kokonaisuudessaan käytettävissä ensi vuoden alussa, mutta mielestäni tässä tilanteessa olisi ollut perusteltua harkita myös asuntovaltuuksien tasokorotusta.

Hallituksen kunniaksi on sanottava, että vastoin monen edeltävän hallituksen tapoja vaalivuoden läheisyys ei ole johtanut siihen, että budjettimenoja voimakkaasti kasvatettaisiin. Voi sanoa, että vaalivuoden budjettikupla menojen näkökulmasta on näin vältetty. Se on hyvä linjaus. Budjettikupla on mielestäni kyllä syntymässä. Se on nyt vain budjetin perusoletuksissa, hyvin voimakkaissa kasvuodotuksissa. Tämä on mielestäni aika vaarallinen tilanne, kun ei haluta tiedostaa vahvan kasvun jakson muuttuvan hitaamman kasvun jaksoksi. Erityisesti tässä tilanteessa monen vahvan taloudellisen kasvun vuoden jälkeen olisi ollut hyvä valinta budjetin perusoletuksissa noudattaa kauppiaallista varovaisuutta.

Mielestäni nyt tarvitaan toimenpiteitä, jotka osaltaan luovat työtä myös alhaisemman kasvun olosuhteissa. Ensinnäkin pienyrittäjän maksurasitteisiin tulisi saada remontti, jotta työn tarjoamista ei rangaistaisi ylisuurilla sivukuluilla. Moni kansanedustaja, moni eduskuntaryhmä on paljon tämän tavoitteen puolesta puhunut. Budjettikirja ei suinkaan kevennä pienyrittäjän maksurasitetta, vaan esimerkiksi se työttömyysvakuutusmaksun alennusvara, joka budjettikirjassa on nähtävissä, kanavoidaan kokonaisuudessaan suuremmille yrityksille, niille, joiden palkkasumma on yli 5 miljoonaa markkaa. Se on huono valinta.

Toiseksi henkilöyhtiöiden verotus tulisi saatava osakeyhtiöiden edulliselle tasolle.

Kolmanneksi kansalaisilla tulisi olla mahdollisuus kevyempään perheverotukseen silloin, kun kotona hoidetaan pientä lasta tai hoidon tarpeessa olevaa vammaista tai vanhusta. Tänä päivänä meidän verojärjestelmämme mielestäni turhaan rankaisee kovalla progressiolla yhden ansaitsijan perheitä.

Neljänneksi työllistämisen byrokratia niin kotitalouksien kuin yritysten osalta tulisi viimeinkin saada helpommaksi. On aika erikoista, ettei tähänkään usein esillä olleeseen ongelmakohtaan saada ratkaisua, vaikka ihmiskunta pystyy samanaikaisesti mitä monimutkaisimpiin teknologioihin saavutuksiin.

Viidenneksi mahdollinen veronkevennysvara tulisi kanavoida pieniin palkka- ja eläketuloihin.

Hallitukselle voi antaa erityistä kiitosta siitä, millä tavalla se on kohdellut allekirjoittaneen talousarvioaloitteita. Esitin eduskunnan lisätilo-

jen suunnitteluun varatun määrärahan poistamista. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä näitä mielestäni tässä tilanteessa tarpeettomia määrärahoja on vähennetty 15 miljoonaa markkaa. Kotimaisten puolustustarvikkeiden hankintaan mietintö esittää 10 miljoonaa markkaa. Oma ehdotukseni oli 50 miljoonaa markkaa. Edelleen valiokunta omalla lausumallaan korostaa kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytysten turvaamista. Lisävaroja on saatu myös oppisopimuskoulutukseen, kuten olen esittänyt, ja erityisesti Etelä-Karjalan näkökulmasta on myönteistä se, että suunnitellut Saimaan korotetut luotsausmaksut on nyt saatettu normaalille tasolle.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutamalla sanalla haluaisin todeta, että meillä on tässä maassa hyvä ja kattava kansallispuistojen verkosto. Kansalaiset antavat tälle usean vuoden ja vuosikymmenen aikana rakennetulle virkistysalueverkostolle erityistä arvoa, antaahan se mahdollisuuden hyvään tuntumaan luontoon ja, voisin sanoa, tuntuman rauhalliseen elämäntapaan. Mielestäni muun muassa ympäristöministeriön varoja olisi jatkossa kuitenkin tarkasteltava siinä valossa, että hyvää kansallispuistoverkosta voitaisiin Etelä-Suomen osalta täydentää yhdellä kahdella perustellulla kansallispuistohankkeella. Yksi tällainen hanke olisi Valkealan — Mäntyharjun alueella sijaitseva erämainen Repoveden alue.

Ed. K a l l i o : Arvoisa rouva puhemies! Nyt keskusteltavana oleva hallituksen ensi vuoden talousarvioesitys on Lipposen tämän hallituksen viimeinen ja toteuttaa hallituksen yhden keskeisen tavoitteen: valtiontalous saadaan tasapainoon viimeinkin ilman lisävelkaa. Tämä on merkittävä saavutus ja osoittaa, että vihdoin on saatu oikaistua se syöksykierre, johon valtiontalous Ahon hallituksen aikana ajautui. Itse asiassa välitavoite eli valtionvelan bruttokansantuoteosuuden kääntäminen laskuun tapahtui jo viime vuonna, ja julkisyhteisöjen rahoitusasema kokonaisuudessaan oli lähes tasapainossa. Ensi vuonna koko julkinen sektori on saavuttamassa jo rahoitusylijäämän.

Tämän jälkeen onkin pikku hiljaa päästävä valtion velan alentamiseen, mikä on tarpeen valtiontalouden haavoittuvuuden vähentämisen, mutta myös sukupolvien välisen tulonjaon näkökulmasta. Lisäksi julkisen velan korot tällä hetkellä syrjäyttävät muita kansalaisten kannalta tädellisempiä menoja.

Meillä on vielä etsikkoaikamme. Väestön ikärakenteen takia julkiset menot alkavat kasvaa vuoden 2010 jälkeen, ja jos talouskasvu jää hiitaahkoksi eikä työllisyysaste selvästi kohoa, joutuvat tulevat sukupolvet suuressa määrin vastaamaan sekä suurten ikäluokkien eläkekuluista että niiden ottamasta valtion velasta. Tämä pahimmillaan vaarantaisi nykyisen eläkepolitiikan.

Suomen inflaatio on pysynyt alhaisella tasolla, myös vakaalla tasolla, eikä inflaatiopaineita tänä päivänä ole näkyvissä. Kaksivuotinen maltillinen tuloratkaisu, joka määrittää sopimuspalkat vuoden 2000 tammikuulle saakka, on tukenut tätä inflaatiopakautta erinomaisella tavalla. Tämäkin on ollut oiva osoitus laajasta hallituksen harjoittamasta yhteistyöstä ja hallituksen saamista luottamuksesta.

Nykyinen alhainen korkotaso ja hallituksen ensi vuoden budjetissaankin omaksuma finanssipoliittinen linja sopivat hyvin Suomen tämänhetkiseen suhdannetilanteeseen. Kun viennin ja samalla teollisuustuotannon kasvu on hieman hidastumassa, yksityisen kulutuksen ja investointien kasvua ei ole syytä tarpeettomasti jarrutella.

Talous- ja rahaliitto Emu käynnistyy runsaan kahden viikon kuluttua. Siirrymme uuteen aikaan ja uuteen maailmaan. Tänään rahaliittoratkaisumme arvioidessani en voi tulla muuhun tulokseen kuin, että päätös oli oikea. Ratkaisu on viime kuukausien aikana vakauttanut talouttamme, korkotaso on laskenut, viimeisin alennushan tapahtui vain pari viikkoa sitten. Näinhän Emu-ratkaisua aikanaan perusteltiin. Katsottiin, että se tuo vakautta, josta hyötyvät erityisesti pienet maat. (Ed. Pekkarinen: Tanskan laski korkoja, vaikka se ei ole Emussa mukana ollenkaan!) — Voikin vain kysyä, mikä olisi tilanne, ed. Pekkarinen, jos me olisimme edenneet keskustan viitoittamalla tiellä. Uskon, että tätäkin budjettikeskustelua tänään käytäisiin huomattavasti synkeämissä näkymissä ja epävakaaommissa oloissa.

Ensi vuoden talousarvio onkin nähtävä valmistautumisena tuleviin haasteisiin. Kun Suomi muuttuu osaksi euroaluetta, talouspolitiikassa muuttuvat sekä keinovalikoima että talouspolitiikan rajoitukset. Tärkeimmät muutokset tulevat siitä, että itsenäinen raha- ja valuuttakurssipolitiikka poistuu, finanssipolitiikan ja palkkasopimustoiminnan merkitys korostuu ja kun ollaan euroalueella, ulkoinen tasapaino eli vaihtotase ei ole enää suora ja ehdoton rajoite. Niinpä jatkossa julkisen sektorin, erityisesti valtion, hyvä rahoitusasema on talouden merkittävin

puskuri mahdollisen talouden häiriötilanteen kohdatessa.

Tulevat haasteet ovat vaativia, sillä ne edellyttävät, että julkisessa taloudessa ei ole rakenteellista alijäämää, vaan mieluummin pieni ylijäämä. Tämän ylijäämän turvin on sitten mahdollista antaa tasapainon hetkellisesti heikentyäkin ilman, että rahoitusmarkkinoiden epäluottamus herää tai että vakaussopimuksen kriteerit vaarantuvat.

Tämän vuoksi valtiontaloudenkin tasapainotumisen ja saaminen rakenteellisestikin ylijäämäiseksi on äärettömän tärkeää. Hyvästä kehityksestä huolimatta ongelmana on vielä se, että valtiontaloudessa on vielä hieman rakenteellista alijäämää, ei paljon, mutta kuitenkin.

Tästä onkin hyvä siirtyä arvioimaan valtiovarainvaliokunnan mietinnössä olevaa keskustan vastalauseita. Keskustalaiset kyseenalaistavat ensi vuoden talousarvion niin kasvu- kuin työttömyysennusteinkin. Arvostelua saa myös budjetin tekninen tasapaino ja valtiovarainvaliokunnan tekemät menolisäykset, täällä joululahjahoiksikin kutsutut.

Epäilyksiä esiintyy myös kotimarkkinoiden vetovoimaan ja kulutuskysynnän kasvuun. Keskustan vastalauseessa kirjaamat ja täällä salissa julkilausutut argumentit loogisesti ajateltuna viittaisivat siihen, että budjetin menotalous on aivan liian löysä. Mutta mikä on keskustan johdopäätös? Se on menojen lisäys 2,2 miljardilla markalla. Voi vain kysyä, missä on johdonmukaisuus.

En myöskään löydä mitään talousteoreettista perustaa sille, että dynaamiset vaikutukset kansantalouteen olisivat sitä mittaluokkaa, mitä keskusta esittää. Empiiristä näyttöä on vain siitä, että parhaimmillaan esimerkiksi verokevennyksistä taikka menolisäyksistä noin puolet palaa takaisin valtion rahakirstuun, mutta keskustan esittämällä menojen lisäyksillä saatavat tulo- ja työllisyysvaikutukset ovat kyllä tätäkin taustaa vasten perusteettomia ja ylimitoitettuja.

Keskusta on myös voimakkaasti arvostellut Lipposen hallituksen työelämän uudistamispolitiikkaa. On kuitenkin todettava, että nykyinen hallitus on tehnyt merkittävää työtä työelämän uudistamiseksi ja työllisyyden parantamiseksi. Tätä työtä on tehty yhteistyössä laajasti sopien. Sopimusneuvotteluissa on omaksuttu matalan inflaation politiikka ja paikallisen sopimisen mahdollisuuksia on selvästi lisätty muillakin aloilla kuin metallissa. Tavallisesti tämä on kylläkin tapahtunut ilman suurta julkisuutta. Useiden

sopimusten sisältöä on yksinkertaistettu ja selkeytetty, tulospalkkiot ja muut liikkuvat palkanosat yleistyvät koko ajan. Säännöstelyä on jatkuvasti purettu ja kilpailun lisääntyminen on otettu huomioon sopimuksista neuvoteltaessa.

Mitä tulee työelämän joustoihin, on todettava, että tällä vuosikymmenellä työntekijät ovat joustaneet mitä moninaisemmilla tavoilla. Mielikuvat siitä, että työntekijät eivät olisi vaistonneet laman aiheuttamia uudistumistarpeita, ovat mielestäni virheellisiä. Esimerkiksi työaikojen osalta sovelletaan nytkin satoja erilaisia työpaikkakoh- taisia malleja.

En jaksa uskoa sitäkään, että työntekijöiden tavoitteena olisi muutoksen estäminen. Muutos ei kuitenkaan saa johtaa työnantajan mielivaltaan työntekijän turvallisuuden kustannuksella, ja tämä edellyttää tasaveroista yhteistyötä työpaikalla. Toivon, että te keskustassakin muistatte tämän, kun erilaisia työelämää koskevia pape- reita kirjoittelette.

Pieniä ja keskisuuria yrityksiä koskevan poli- tiikan laaja-alaisemman arvioinnin jätän pää- luokkakohtaiseen käsittelyyn.

Asia, josta olen huolestunut ja jota keskustan- kin taholta on kiitettävällä tavalla tuotu esiin, on kuntatalous. Vaikka kuntatalous on edelleenkin huomattavasti terveemmällä ja vankemmalla pohjalla kuin valtiontalous, kehityssuunta ei ole hyvä. Kuntien kohdalla on selkeästi tapahtumas- sa eriytymistä niihin, joilla menee entistä parem- min, ja niihin, joiden kehitys on aivan päinvas- taista. Tällaista kehitystä en voi pitää hyväksyt- tävänä. Kyse on kuitenkin pohjimmiltaan oikeu- denmukaisuudesta, kansalaisten tasavertaisesta mahdollisuudesta saada keskeiset hyvinvointi- palvelut.

Tutkimus- ja kehitysrahoituksen suuntautu- misesta voi myös pitkälti olla samaa mieltä kes- kustalaisten kanssa. Jos me vakavasti aiomme puhua maan alueellisesta tasapainoisesta kehit- tämisestä, kyllä meillä silloin pitää löytyä keinoja maakuntien teknologisen osaamistason nostami- seksi. Se kuitenkin pidemmällä aikavälillä mää- rittää sen, mihin työpaikat syntyvät. Jos ei ole koulutus- ja työpaikkoja, muuttovirta sen kuin kiihtyy. Tämä ei kansantaloudellisesti ole mil- lään tavalla järkevää eikä suotavaa.

Arvoisa rouva puhemies! Valtiovarainvalio- kunta on tehnyt budjettiesitykseen monia hyviä ja merkittäviä lisäyksiä. En niitä nyt lähde laa- jemmin läpikäymään. Otan esille vain yhden asian. Se on telakkatuen jatkaminen. Annan val- tiovarainvaliokunnalle täyden tunnustuksen sii-

tä, että se on turvannut telakkatuen jatkamisen vuodenvaihteen jälkeen. Ratkaisu tosin on väli- aikaisjärjestely ja pidemmälle menevä linjaus jää tulevan eduskunnan ja hallituksen hartijoille. Kyse on kuitenkin laajan ja merkittävää osaa- mista omaavan elinkeinoalan olemassaolosta. Näillä näkymin telakoiden suorasta tuotanto- tuesta luovutaan vuoden 2000 jälkeen eli edessä on kahden vuoden siirtymäkausi. Pidän aivan välttämättömänä, että Suomi tänä siirtymäkau- tena kulkee samaa tahtia muiden Euroopan unionin maiden kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni kokonai- suudessaan talousarvio ja sen linja sopii tämän- hetkiseen ja odotettavissa olevaan suhdanneti- lanteeseen.

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Kallion puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoista kuultavaa. Siinä tuli kritiikkiä keskustan budjet- tivaihtoehtoa kohtaan. Sen jälkeen ed. Kallio pääsi yksityiskohtiin, pääluokkiin. Niissä hän joutui nyt jo tässä yleiskeskustelupuheenvuoro- saan yhtymään moniin niistä linjauksista, jotka keskusta vastalauseessaan on sanonut.

Arvoisa puhemies! Saanen heittäytyä ennusta- jaksi. Minun ennustukseni on, että ed. Kallion kaava tulee toteutumaan tämän budjettikeskus- telun aikaan täällä kaiken aikaa hallituspuoluei- den edustajien päästessä käyttämään täällä pu- heenvuorojaan, eikä ihme. Minä ymmärrän, ed. Kallio, että teillä ja teidän jälkeenne puheenvuo- ronsa käyttävillä on todella aihetta ja asiaa ja syytä puhua tähän tapaan, kuinka te äsken edellä teitte.

Arvoisa puhemies! Suomen selviytyminen lam- an syövereistä edellytti välttämättä sitä, että talous oli saatava vientivetoiseen kasvuun. Suo- mi 80-luvun lopun hullutuksen seurauksena oli syöksynyt syvälle syvälle. Kansantalous oli vel- kaantunut, yritykset menettäneet kilpailukyky- nsä. Ei ollut muuta mahdollisuutta kuin saada vienti vetämään niin, että vaihtotase vähitellen saataisiin positiiviseksi, ja niin, että Suomi saisi valuuttatuloja, saisi sillä tavalla valuuttatulot liikkeelle, että selviytyisi niistä ongelmista, joihin myöhemmin kaatuneet pankit osaltaan Suomea veivät.

Tuon vientivetoisen kasvun rakentamisessa onnistuttiin. Vuoden 93 alusta lähtien Suomen talous on kasvanut erittäin ripeää vauhtia vuo- den 95 puolella tapahtunutta selvää notkahdusta lukuun ottamatta. Tuon notkahduksen tausta on toki jossakin määrin kansainvälinen, mutta pal-

jossa Lipposen hallituksen arkkitehtuurin ensi taipaleelta perua oleva. Lipposen hallitus leikkasi rajusti ensi töikseen, iski päähän kansalaisten uskoa kulutuskysyntään, ja kun se näin teki, kulutuskysyntä reagoi odotetulla tavalla, kasvu heikkeni, ajaututtiin vaikeuksiin, joista noustiin, ja siitä kiitos hallitukselle, uudelleen sille kasvurallalle, jolla oli syytä ja välttämätöntäkin kulkea. Vientivetoisen kasvu on välttämätön edellytys Suomen nousulle, mutta ei riittävä edellytys Suomen selviytymiselle tasapainoisena kansantaloutena nimenomaan Emu-oloihin ja -eloihin.

Se missä keskusta moittii erityisesti nyt hallitusta, on nimenomaan keskustan väite siitä, että hallitus on hukannut sen etsikkoajan, minkä vientivetoisen kasvun jatkuminen on ja olisi hallitukselle ja koko Suomelle antanut. Nyt mekin ovat selvät: kasvu hiipuu vähitellen, ei ollenkaan pysähdy — me emme sitä väitä — mutta hidastuu, ja hidastuneen kasvun oloissa niiden välttämättömyyksiä aikaansaaminen, joita tässä tarvittaisiin, on paljon paljon vaikeampaa kuin se olisi ollut lähimenneinä vuosina.

Hallitus valitsi kumppaneikseen vahvimmat, suurimmat ja voimakkaimmat. Se on saanut nimenomaan vientialoille edelleenkin lisää vauhtia — sen myönnän — ja niin kuin sanoin, se on välttämätön, mutta se ei ole riittävä ehto Suomen selviytymiselle. Sen sijaan hallitus on lyönyt pahimman kerran laimin työllistävän pk-sektorin tien tasoitamisen, työn antamisen, työpaikkojen synnyttämisen, edistämisen ja työn vastaanottamisen edistämisen nimenomaan vero- ja sosiaaliturvan yhteensovittamisratkaisuin. On vaikea tunnustaa tämän vaalikauden ajalta ensimmäistään sellaista tointia, jolla olisi purettu yrittäjyyden byrokratiaa, jolla pk-yritysten verotusta olisi kevennetty, jolla välillisiä pk-yritysten kustannuksia olisi alennettu, jolla palvelualojen arvonlisäverokantaa olisi alennettu, jolla nimenomaan pk-sektoriin suuntautuvaa t&k-rahoitusta olisi lisätty ainakaan suhteessa suurempaan vientipohjaiseen teollisuuteen nähden. Kun näissä on tehty laiminlyönnit, ei ihme, että työllisyys ja pk-yritysten työpaikat eivät kasva, niin kuin välttämätöntä ja suotavaa olisi ollut. Tässä hallitus omalla politiikallaan, linjavalinnallaan on menettänyt sen etsikkoajan, mikä sille tuon vientivetoisen kasvun erinomaisten hedelmien seurauksena ja ansiosta olisi suotu ja ollut hallituksen käytettävissä.

Sen sijaan että hallitus olisi toiminut pk-sektorilla äsken toivomallani tavalla, hallitus on ajautunut sellaiseen leikkauskierteeseen, jossa se vuo-

desta toiseen on leikannut sellaisia valtion menoja, sosiaalisesti väärin kohdennettuja ja alueellisesti väärin kohdennettuja, että nämä leikkaukset ovat synnyttäneet uutta työttömyyttä, uutta työttömyyttä, joka näyttäytyy valtion menojen toisaalta lisääntymisenä ja toisaalta niiden veromarkkojen saamatta jäämisenä, kun ihmisillä ei ole työtä.

Työ, työllisyys, siitähän tämän iltpäivän aikaankin on paljon puhuttu. Vaikka toista väitetään, kun hallitus alkusyksyllä antoi oman budjettiesityksensä eduskunnalle, silloin hallitus vielä itse aavisteli Tilastokeskuksen lukuja käyttäen, että työttömyysaste voisi olla ensi vuonna 9 prosenttiyksikköä. Syksyn mittaan hiljaisessa hengessä, ilman suurempaa julkisuutta ja melua, hallitus joutui tarkistamaan työttömyysennustettaan 10,2 prosenttiyksikköön. Se on erittäin merkittävä muutos, kun muistetaan, että hallituksen alkuperäinen työttömyysarvio Tilastokeskuksen luvuin tälle vuodelle 1998 oli 10,5 prosenttia ja nyt hallitus ennustaa itse sen olevan ensi vuonna 10,2 prosenttia. Hallituskin tosiasiaa tunnustaa ja tunnistaa, että tällä menolla ei ole mahdollista päästä työllisyyden parantamisessa eteenpäin siinä tasossa, siinä vauhdissa kuin välttämätöntä ja suotavaa olisi — niin kauan, kun vielä kasvu ja kasvun imua meillä kaiken kaikinensa on.

Mitä vielä tilastoihin tulee, äsken käytiin Tilastokeskuksen tilastoja. Mitä työvoimahallinnon tilastoihin tulee, toki ne osoittavat, että työttömien määrä on jonkun verran vähentynyt, ja näin varmasti onkin. Mutta ei kovin paljon, huolimatta siitä, että tämän hallituksen aikaan ja ministeri Jaakonsaaren aikana on, jos oikein muistan, ainakin kaksi tilastointimenetelmän remonttia tehty työttömyystilastoissa nimenomaan niissä lukemissa, mitä työministeriö esittää, eikä siitä huolimatta ole päästy tämän parempiin lukemiin, mistä työttömyyslukemat tällä hetkellä kertovat.

Arvoisa puhemies! Keskustan budjettikritiikin, eikä vain budjettikritiikin, vaan koko tämän hallituskauden hallituksen politiikkaan kohdistaman kritiikin pääsisältö on yleisen talouspolitiikan kohdalla nimenomaan siinä, että on hukattu vientivetoisen kasvun antama etsikkoaika. Sitä ei ole käytetty tuotannollisen perustan ja pohjan laajentamiseksi ja monipuolistamiseksi, pk-sektorin työllistämismahdollisuuksien lisäämiseksi sillä radikaalilla tavalla, mitä olisi pitänyt tehdä ja mihin koko EU:n puitteissa ja piirissä on viimeisten vuosien aikana pyritty.

Toinen ja raskas kritiikki keskustan vastalauseessa, ei vain, jälleen kerran, ensi vuotta, vaan koko tätä hallituskautta kohtaan, liittyy keskustan sanomaan siitä, että hallituksen politiikalla maa jakaantuu rujolla tavalla kahtia, alueellisesti ja sosiaalisesti, eikä sattumanvaraisesti eikä yllättäen, vaan hallituksen tietoisien ratkaisujen seurauksena näin on käymässä. Hallitus on ottanut julkisten menojen leikkaukset sillä tavalla esille, että se on tietoisesti kohdistanut nämä leikkaukset yhteiskunnan heikompiin, vähäisempiin, heikommassa asemassa oleviin kansalaisiin ja niihin, joilla ei ole itsellään sellaisia puolustusmekanismeja hallituksen leikkauksia kohtaan kuin joillakin toisilla. Näin on käynyt.

Tästä muutama esimerkki. Kuntatalouden todella suuret leikkaukset hallitus on kohdistanut nimenomaan kuntien sosiaali- ja terveystoimeen ja sivistystoimeen. Vuoron perään ministerit esiintyvät julkisuudessa ja sanovat, että ei juuri meidän ja tämän hallinnonalan leikkauksia kunnissa saa tehdä. Kuitenkin kuntien valtionosuuksien ja kuntien tulopohjan ja kuntien velvoitteiden yhteisvaikutusten ja muutosten, mitä hallitus on tehnyt tällä vaalikaudella, mitta kuntatalouden kannalta on negatiivinen lähes 15 miljardin markan verran. Ei ihme, että 72 kuntaa Suomessa teki miinusmerkkisen vuosikatteen jo viime vuonna, ja tälle vuodelle ennustetaan lukemaksi selvästi suurempaa ja ensi vuodelle vielä sitäkin suurempaa. Kun kunnilta tähän tapaan otetaan, keiltä otetaan? Nimenomaan niiltä, joille kuntien peruspalvelut ovat välttämättömät ja tärkeät.

Edelleen hallituksen alueelliseen kahtiajakoon tähtäävät toimet juontuvat siitä, että perusrakenteen investoinnit keskittyvät entistä harvempiin kohteisiin, maantieteellisesti harvemmille alueille. Kansallinen aluepolitiikka hallituksen toimesta on ajettu liki kokonaan alas. Yritystukilain mukaisten aluepoliittisten etuuksien yhteismäärä, maksatusmäärä, ensi vuoden budjetissa on 235 miljoonaa markkaa, kun toisen tyypin tukien, niiden, jotka lisääntyvät, sinänsä ihan oikein, t&k-rahoituksen potti, koko julkinen potti, ensi vuonna on jo noin 6 miljardia markkaa, joka potti menee aivan valtaosaltaan muutaman suuren keskuksen alueelle, välittömästi siellä elinkeinoelämää elvyttäväksi, toki välillisesti pitkällä viiveellä osin koko maahan ulottuvaksi, mutta pitkällä viiveellä ja välillisesti käytännössä käy näin.

Muun muassa nämä toimet, plus maatalouden leikkaukset, ovat todella erittäin rajusti ja rujosti syventäneet maan alueellista kahtiajakoa niin,

että uusimpien tilastojen mukaan, esimerkiksi Eurostatin viime viikolla julkaisemien tilastojen mukaan, pääkaupunkiseudulla, meillä täällä, keskittyminen on yksi koko Euroopan nopeimpia ja voimakkaimpia ja että koko Suomen aluekehityksessäkin keskittyminen kuuluu koko Euroopan unionin nopeimmin keskittyviin kehityksiin.

Sosiaalisen kahtiajaon moite ja syyte on toinen, minkä keskusta hallituksen politiikkaan vastalauseessaan kohdentaa. Ylimalkaisesti ja pikaisesti luetellen ne keskeiset toimet, mistä tässä hallitusta moititaan, ovat lapsiperheiden monien julkisten tukien leikkaaminen, lapsilisät, lasten päivähoito, opintotuki, päivähoitoratkaisut, siinä muutama tai eläkeläisten kohdalta kansaneläkkeen pohjaosan poistaminen, taitetun indeksin käyttöönottoaminen ja niin pois päin. Tätä luetteloa voisi jatkaa. Puhumattakaan asumisesta. Julkisen vallan lainoittaman, rahoittaman asuntotuotannon määrärahoja tullaan ajaneeksi alas todella rajulla mitalla. Vuonna 1997 20 000 asuntoa, tänä vuonna 12 000 asuntoa ja ensi vuoden budjetissa jonkun verran yli 10 000 asuntoa puhuu selvää kieltä puolestaan.

Kansan alueellinen ja sosiaalinen raju kahtiajako tapahtuu samaan aikaan, kun maassa rikkaimmat ihmiset rikastuvat nopeammin kuin kenties koskaan Suomen historian aikana. Tässä mielessä se, kun koko vasemmisto on hallituksen suurin yhtenäinen ryhmittymä, tai en tiedä, onko yhtenäinen ryhmittymä, mutta perinteisellä katsannolla merkittävä ryhmittymä, on aika yllättävää ja ennen kaikkea vasemmistoliiton mukanaolo sellaisen poliittisen jäljen aikaansaamisessa, mitä edelliset luvut kertovat. Se on todella asia, josta, olen aivan varma, vasemmistoliitto on vaalien alla kansalle kovastikin tilivelvollinen, niin kuin me kaikki omista toimistamme olemme.

Arvoisa puhemies! Keskustan budjettilinja, näin me sanomme, on työllistävämpi, kannustavampi ja oikeudenmukaisempi. Pelkistään: työllistävämpi ennen kaikkea siitä syystä, että budjettiesityksemme sisältää ison joukon toimia, jotka nimenomaan parantavat pk-yritysten työllistämismahdollisuuksia ja jotka parantavat kansalaisten motivointia ottaa vastaan työtä. Tämä parantuminen tapahtuu nimenomaan niin, että meidän malleissamme verotuksen kevennykset ja sosiaaliturvan yhteensovitukset on tehty tavalla, jossa työn vastaanottaminen käy aina edullisemmaksi kuin kotona oleminen, kuitenkin niin, että viimeksi mainittuakaan, nimenomaan kansalaisten perusturvaan liittyviä etuuksia, meidän toimin ei leikata.

Työllistävyyttä lisää myös se meidän vaihtoehdossamme, että me tunnistamme ne todella suuret tarpeet, joita kunnissa tällä hetkellä on sosiaali- ja terveystoimen ja sivistystoimen, ennen kaikkea opetustoimen, kohentamiseksi ja parantamiseksi. Me esitämme 720 miljoonaa markkaa enemmän rahaa kuntien tarpeisiin kuin on hallituksen linja. Meille on sanottu, että ei meidän vaihtoehtomme työllistä yhtään enempää kuin hallituksen. Minä kysyn niiltä, jotka näin väittävät: Eivätkö esimerkiksi äsken mainitut toimet vaikuta työllisyyttä parantavalla tavalla? On ihme, ellei näin käy.

Keskustan vaihtoehto on myös kannustavampi. Juuri verotuksen uudistamisen linja on yksi osa tätä, juuri aluepolitiikan tehostaminen on yksi osa tätä. On luotava edellytykset uudelleen siihen, että yritykset voivat ja rohkenevat sijoittua ja investoida myös kehitysalueille. Siellä on kansalaisia, jotka haluavat siellä asua ja elää. Julkisen vallan on huolehdittava myös meillä Suomessa aluepolitiikkaa tehostamalla siitä, että työpaikkoja voi syntyä eri puolille Suomea. Nyt meneillään oleva keskittyminen aiheuttaa vuositasolla Kunnallisanalisan kehittämissäätiön tutkimuksen mukaan noin 8 miljardin markan suuruiset vuosittaiset ylimääräiset kustannukset. Näistä päästään, jos kannustavaa aluepolitiikkaa maassa harjoitetaan.

Keskustan vastalauseen linja, mitä edustamme sekä vastalauseessa että tällä vaalikaudella, on meidän mielestämme myös oikeudenmukaisempi, se on alueellisen kehityksen kannalta oikeudenmukaisempi ja se on sosiaalisen linjamme kannalta oikeudenmukaisempi. Aivan samalla tavalla kuin viime vaalikaudella, jolloin keskusta oli hallituksessa, myös hallituskaudella keskusta on pitänyt huolen siitä, ettei kansalaisten perusturvaan ole saanut kajota. Hallitus on kajonnut, koska nyt meillä ei ollut voimaa, mutta meidän linjamme myös nyt hallitusoppositiossa ollessamme, on sama kuin viime vaalikaudella, jolloin keskusta oli hallituksessa. Keskustan linja on myös siinä mielessä oikeudenmukaisempi, että me todella tunnustamme kuntien ja kuntalaisten tarpeet, satsaamme niihin äsken kertomallani tavalla.

Arvoisa puhemies! Keskustan vaihtoehtoon budjettitasapainoon ulottuvat vaikutukset ovat täällä jo muutama kertaan tulleet sanotuksi. Ehkä vielä pelkistään ydinsanomana näiltä osin tässä kertaan.

On aivan totta, että meidän vaihtoehtomme lisää hallituksen vaihtoehtoon nähden valtion

menoja 2 200 miljoonalla, mutta samalla tuloja noin 400 miljoonalla markalla. Tässä mielessä ero on 1 800 miljoonaa markkaa hallituksen ja meidän linjamme välillä. Mutta äsken kertomallani tavalla meidän esityksemme mielestämme on työllistävämpi, selvästi työllistävämpi, ja ei vain työllistävämpi, vaan myös kannustavampi ja oikeudenmukaisempi kuin hallituksen esityksen vastaava linja.

Täällä on useissa puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota siihen, onko keskustan vaihtoehto tasapainossa vai eikö se ole. Minun vastaukseni tähän kysymykseen on: Hallituksen budjettiesityksessä on 6—7 miljardin markan tosiasiallinen aukko. Jos onkin niin, että keskustan vaihtoehto ei synnyttäisi yhtään työpaikkaa enemmän kuin hallituksen, niin siinäkin tilanteessa keskustan budjettivaihtoehto on perusteltu ja oikeudenmukaisempi.

1,8 miljardia markkaa lisää aukkoa, vaikka näin tapahtuisi, se oikeudenmukaisuuden lisääntyminen, se kannustavuuden parantuminen, jo pelkästään nämä asiat ovat sen väärtejä, että se lisä, mikä aukkoa tuossa syntyisi, on hyväksyttävissä ja ymmärrettävissä. Mutta kukaan, joka vähänkin syvällisemmin viitsii asiaan paneutua, ei voi vakavasti väittää, etteivätkö niillä painotuksilla, joita nimenomaan paremman työllisyyden hyväksi tässä budjettivaihtoehtossa esitetään, nämä toimet myös toisi paremman työllisyyden, selvästi paremman työllisyyden kuin hallituksen vaihtoehto osoittaa.

Haluun kunta-alan selvityksen lukemia sen verran kerrata, että siellä laskelma oli nimenomaan se, että noin 0,5 miljardia markkaa merkitsee noin 5 000:ta työpaikkaa pelkästään yksistään kunta-alalle. Me esitämme tässä toki suurempia menolisäyksiä kuin mainitut summat.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtaisessa, pääluokko-kohtaisessa keskustelussa on tilaisuus paneutua moniin niihin linjakysymyksiin tarkemmin, joista tässä yleispuheenvuorossa ensimmäiset nuotit tuli sanottua.

P u h e m i e s : Toivon, että näin menetellään, mutta muistetaan kunnioittaa myös yhdessä sovittuja suosituksia. Tässä ylitettiin yhdeksällä minuutilla suositus.

Vastauspuheenvuorot edustajat Järvenpää, Saarinen ja Kokkonen, lyhyesti!

Ed. J ä r v e n p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen, kunnianarvoisa valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja,

pukeutui nyt toiseen hattuun ja piti paremmin tupailtoihin sopivan puheen. Jos ajatellaan kylmän rauhallisesti sitä tilannetta, joka 95 oli, yritykset ja kotitaloudet olivat velkaantuneita, ei ollut mitään muuta vaihtoehtoa Suomen hintakilpailukyvyyn ollessa kohtuullisen heikko kuin tukeutua vientivetoiseen kasvustrategiaan, josta ainakaan kokoomuksen suhteen ei vallinnut pienintäkään erimielisyyttä. Se taas toisaalta merkitsi sitä, että kotitalouksiin patoutui kulutusky-syntää.

Nyt olemme tilanteessa, jossa vientivetoista strategiaa ei vastaavalla tavalla voida jatkaa. Mutta uskon vakaasti siihen, että vuoden 99 aikana kotitalouksiin patoutunut kysyntä pitää huolen siitä, että kasvuarviot sillä suunnalla tulevat olemaan sellaiset kuin budjettiesityksessä on arvioitu.

Mitä pk-sektoriin tulee, kaikki ne vuosikymmenet, jotka olen seurannut politiikkaa, keskustapuolue on haikaillut aina siitä, että yritysten pitäisi sijoittua milloin kenenkin kansanedustajan kotikuntaan. Oleellista kuitenkin on se, että yritykset sijoittuvat kilpailuedellytysten mukaisesti ja niitä ei voida EU-Suomessa eikä ylipääntään tukea keinotekoisesti. Se pitäisi ed. Pekkari-senkin nyt vihdoinkin jo tajuta.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkari on joka vuosi tällä vaalikaudella käyttänyt sen puheenvuoron, että budjetin tilopohja pettää. Mutta jos katsotaan kirjanpidosta, miten arvioidut tulot ovat karttuneet, ne ovat joka vuosi kirjanpidon mukaan useilla miljardeilla ylittäneet arvioidun tulotason. Tässä mielessä on syytä uskoa, että edelleen kehitys jatkuu tämän suuntaisena.

Ed. Pekkari, keskustapuolue erityisesti kiihottaa kansaa jakautumaan kahtia. Ei näin pienellä kansakunnalla ole siihen varaa. Toivon, että siitä kiihotuksesta luovuttaisiin.

Lopuksi huoli kuntataloudesta on varmasti aitoa meillä kaikilla, mutta joskus toivoisi keskustapuolueen taholta jonkinlaista vertailua, mitkä kunnat ovat niissä tilastoissa kärjessä, kun vertaillaan valtionosuuksilla ja verotulojen taseusjärjestelmällä perattua nettotulonsiirtokuvioita markkaa per asukas. Silloin Suomen kartta on aika erikoisen näköinen, kun katsotaan, mihin päin raha virtaa ja mihin se pesän tekee.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkari on, kuten tunnettua, poliittisen liturgian loistava tai-

taja. En käy siihen osaan puheenvuoroa käsiksi, mutta ihmettelen sitä, miten valtion velan lisääminen voi tuottaa oikeudenmukaisuutta. Ed. Pekkari, sitä minä en ymmärrä ja toivon, että selittäisitte nuoremmalle kollegalle.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Säästän aikaa, kun ylitin äsken.

P u h e m i e s : Kiitos!

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Talousarvion selvästi parasta antia on sen saaminen tuloiltaan menoja suuremmaksi. Valiokuntakäsittelyssä tosin budjetin ylijäämä supistui lähes nolleen, mutta jäi vieläkin plussan puolelle.

Mielestäni valtiovarainvaliokunnan tekemät lisäykset ovat perusteltuja ja tarpeellisia. Olen kuitenkin vakuuttunut, että ministeriöiden toiminta- ja hankelistoille jäi monia hyvin perusteltavissa olevia tärkeitäkin rahoitushankkeita. Riippuu tietenkin kunkin arvomaailmasta ja tarkastelunäkökulmasta, pitääkö nyt budjettiin mahdutettuja määrärahoja ja niiden määriä oikeina vai onko ulkopuolelle jäänyt tarpeita, joiden olisi ehdottomasti tullut löytyä talousarvios-ta jonkin siellä olevan asemesta. Itse haluan tässä yhteydessä nostaa esiin kaksi hanketta, jotka eivät ole mahtuneet mukaan talousarvioon tai sen perustana oleville ministeriöiden määrärahojen puitteissa toteutettaville listoille.

Ensimmäinen näistä on terveydenhoidon investoinnit, ja esimerkkinä minulla on Vaasan keskussairaalan kolmannen vaiheen rakennus- ja saneerauskohte. Hanke on pudonnut listoilta lähinnä siitä syystä, että ensi vuonna ei ole tarkoitus rahoittaa lainkaan terveyspuolelta uusia rakennuskohteita, joiden valtionosuus nousee yli 25 miljoonan markan. Tämä hanke pitää sisäl-lään suurinta osaa entistä Vaasan läänin eli yli 400 000:ta asukasta palvelevan syöpäsairauksien hoitoyksikön. Olen ymmärtänyt niin, että maamme muissa osissa ja sairaaloissa vastaavat syöpä- eli onkologian osastot ovat asianmukaisessa kunnossa.

Vaikeihin syöpäsairauksiin sairastuneiden Vaasan, Seinäjoen ja osin Kokkolan sairaanhoidotiiriin potilaiden asianmukaisen ja tasavertaisen hoidon aikaansaamiseksi tulisi mainitsemääni peruskorjauskohteeseen mitä pikimmin osoittaa valtionosuus mieluiten valtion budjetissa, kuten olen talousarvioaloitteessani esittänyt, tai

vähintäänkin Länsi-Suomen läänini myönnettävissä olevista pienempien kohteiden määrärahas-ta.

Tätä vaikeaa sairautta potevia lähimmäisiämme eivät lohduta eivätkä auta lupaukset lähivuosi-na ehkä saatavasta määrärahas-ta ajanmukaisen sairaalan rakentamiseen ja kolmannen välttämättömän sädehoitolaitteen lineaarikiihdyt-timen hankkimiseen. Näillä ihmisillä on oikeus odottaa yhteiskunnalta pikaisia täsmäkohden-nettuja toimenpiteitä.

Vaasan seudulle luvattiin kompensatiotoi-menpiteitä siinä vaiheessa, kun eduskunta päätti turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon yhteydessä lakkauttaa Vaasan rannikkopatteris-ton. Valtiontilintarkastajat ovat kertomukses-saan terävin sanankääntein arvostelleet pääesi-kunnan ja Puolustusministeriön toimenpiteitä asian valmistelun ja sen jälkihoidon osalta. Mi-nua ymmärrän arvostamani ja kunnioittamani Puo-lustusvoimien välinpitämättömyyden ja kylmäkiskoinen suhtautuminen hyviin koulutus- ja muita tuloksia saavuttaneeseen joukko-osastoon ja pohjalai-seen maanpuolustustahtoon. Samalla tilintar-kastajat toteavat, että eduskunnan edellyttämät kompensatiot antavat odottaa itseään. He edel-lyttävät, niin kuin pohjalaisetkin, konkreettisia toimenpiteitä.

Olemme esittäneet kahta mahdollista kom-pensaatiota. Tärkeimpänä pidämme Vaasan yli-opistolle annettavaa oikeutta antaa täysimää-räistä diplomi-insinöörikoulutusta. Toistaiseksi esityksemme on suhtauduttu nihkeästi mutta ei täysin tyrmäävästi. Toinen esityksemme on koh-distunut Vaasa-Seinäjoki-radan peruskorjaa-miseen ja sen sähköistämiseen. Peruskorjaus al-kanee ensi vuonna. Sen sijaan sähköistäminen ei ole edennyt toivotulla tavalla.

Valtion viranomaisen tekemien kannatta-vuuslaskelmien mukaan Vaasan rataa ei saatu kilpailukykyiseksi. Ei varmaankaan, kun laskel-mista unohdettiin tyystin sähköistämällä saa-vutettava aikahyöty. Sähköistämisen myötä Sei-näjoella ei enää tarvitsisi suorittaa sähköveturin vaihtoa dieselveturiin ja matkaminuutteja sääs-tyisi. Kun aikahyöty otetaan huomioon, Vaasan rata on kilpailukykyinen sähköistämissuunnitel-massa mukana olevien ratajaksojen kanssa. Niinpä Vaasa-Seinäjoki-radan sähköistäminen olisi vartenotettava kompensatiotoimenpide seudullemme.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi haluan kiit-tää valtiovarainvaliokuntaa, että se on ehdotta-nut talousarvioon otettavaksi 4 miljoonan mar-

kan määrärahan Merenkurkun laivaliikenteen jatkamisen varmistamiseksi tax-free-myyntiin lo-puttua. Tyydytyksellä totean, että Vaasan kau-punki aukaisi mahdollisuuden liikenteen jatka-miselle myöntämällä varustamolle miljoonan markan alennuksen satamamaksuista. Liikenne-ministeriö on tehnyt erinomaista työtä kääntä-mällä Ruotsin valtion ja Västerbottenin läänin sekä Uumajan kaupungin mielipiteet ja toimet laivaliikenteen jatkumiselle suotuisiksi neuvotte-lemalla ne mukaan rahoitustalkoisiin.

Lopuksi, rouva puhemies, viimeiset kiitokseni osoitan valtiovarainvaliokunnalle, ja ne koske-vat poliisille osoitettua 30 miljoonan markan määrärahan lisäystä. Se on panostus turvallisuudellemme.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Tämän vaa-likauden viimeinen talousarvio on käsittelyssä, ja tämä on talousarvio, joka ei suinkaan ole mikään kaikkien toiveiden täytymysten tynnyri eikä monen välttämättömänkään rahan kohdal-la riittävä. Kaikesta huolimatta tämä talousarvio on monilta osiltaan viimevoimaisempaa ja ai-nakin jossain määrin tulevaisuudenuskoa anta-vampi kuin edeltäjänsä. Mielestäni on annettava arvoa myös sille asialle, että uutta velkaa ei ta-lousarvion katteeksi tarvitse ottaa. Vanhojen vel-kojen hoitamiseenkin jo kuluu suunnattomat summat vuosittain pelkästään korkojen maksa-miseen. Nämä korot taas vievät rahaa monilta meidän itse kunkin tärkeinä pitämiltämme koh-teilta. En todellakaan ainakaan yhdenkään op-position edustajan ole kuullut tänään puuttuvan tähän huikeaan korkomenoerään ja huomioivan sitä mitenkään kriittisissä arvosteluissaan.

Arvoisa rouva puhemies! Talousarvion palau-tekeskustelussa kannoin syvää huolta asunto-määrärahojen riittämättömyydestä ja arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuuksien tiuk-kuudesta. Huutavan kova asuntopula vallankin kasvukeskuksissa edellyttää nopeaa vuokra-asuntojen rakentamista.

Vasemmistoliiton kansanedustajat tunsivat suurta hätää tästä tilanteesta, ja eri tahoilla tei-me työtä myönteisemmän lopputuloksen aikaan-saamiseksi. Samoin ympäristövaliokunta yksi-mielisessä lausunnossaan valtiovarainvaliokun-nalle esitti myöntämisvaltuuksien täysimääräistä käyttöön ottamista. Tänään saatan olla tyytyväi-nen siitä, että valtiovarainvaliokunnassa asia on myönteisesti ratkaistu. Tätä asiaa käsiteltiin jo vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa, jo-ten ei sen enempää tästä asiasta.

Asuntomäärärahoista yleisemmin kuitenkin haluan todeta, että seuraavalle eduskunnalle jää mittavia haasteita hoitaa asuntorakentamisen tarpeita, nimenomaan yhteiskunnan tukeman vuokra-asunnon rakentamista. Vuokra-asuntoja tarvitaan varmuudella tulevaisuudessa nykyistä enemmän, sillä käsitykseni mukaan nuorisomme tulevaisuudenkuvaan ja haasteisiin ei kuulu omistusasunnon hankinnan kautta velkakierteseen joutuminen, vaan heille on tärkeää kohtuuhintainen vuokra-asuntotuotanto, jonka pitää olla saatavissa silloin, kun esimerkiksi työpaikan tai opiskelun vuoksi on paikkakuntaa vaihdettava.

Työhön kannustava työvoimapolitiikka ja asuntopolitiikka eivät valitettavasti tänäänkään kohtaa, vallankaan juuri kasvukeskuksissa. Jos sattuu saamaan työpaikan, on asunnon saanti tullut esteeksi, joten haasteita tämän päivän ja vielä maalisvaalien jälkeisellekin päättäjäporukalle on tältä osin erittäin runsaasti.

Asuntojen riittävän määrän ohella tulee kiinnittää huomiota siihen, millaista rahallista vastiketta katosta ja seinistä, siis vuokraa, asukkailta peritään. Vuokrasäännöstelemättömässä Suomessa monin paikoin tilanne on riistäytynyt nyt jo käsistä, ja näyttää siltä, että johonkin kontrolliin on mahdollisesti palattava, jotta pienellä palkalla ja työttömyyskorvauksilla elävät voisivat edes siedettävästi asua ja elää.

Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan puuttua vielä muutamiin valiokuntakäsittelyssä tullessiin myönteisiin asioihin. Talousarvion lähetekeskustelussa toin huoleni esiin evo-rahojen leikkausesityksestä ja kerroin, miten valtaosa pirkanmaalaisista kansanedustajista on asiaa yhteisenä huolenaan pyrkinyt eteenpäin viemään. Käydyssä keskustelussahan tuli esiin se, että terveydenhuollon erikoisvaltionosuudet tutkimukseen ja lääkäreiden koulutukseen tarvittavat rahat tulisi palauttaa nykyiselle tasolle. Nyt voin olla tyytyväinen, että näin on tapahtumassa, ja haluan lausua kiitokseni valtiovarainvaliokunnalle ja erikoisesti asianomaiselle jaostolle, jossa halluttiin tämä asia ratkaista mielestäni juuri niin kuin pitääkin silloin, kun tehdään valintoja, mikä asia on laitettava arvojärjestyksessä etusijalle.

Tamperelaisena olen erittäin iloinen, että yliopistomme lääketieteellistä koulutusta on saatu edistettyä eli 15 uutta lääkärikoulutuspaikkaa saadaan Tampereelle. Tässä asiassa voi sanoa, että järki on voittanut, kun koulutuspaikat siirretään Helsingistä Tampereelle. Päätös on myös

taloudellisesti tarkasteltuna viisas. Onhan lääkärinkoulutuksen yksikköhinta Tampereella huomattavasti edullisempi.

Lastensuojelun tasausrahastokin kuuluu näihin asioihin, joista haluan kiitoksen osoittaa. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan yhteisestä tahdosta tämä asia saatiin tässä eduskunnassa myönteisesti lävitse; aivan erikoisesti tämä asia on tärkeä lasten oikeuksien ja lasten turvallisuuden kannalta, vaikka totta kai sillä on merkitystä myös kuntien taloudessa.

Hallituksen esityksen mukaan sananvapaus ja moniarvoinen viestintä oli jälleen saamassa kovaa kolauksen, kun hallitus aikoi muuttaa lehdistötukea. Muutos olisi ollut kova kolaus vasemmistolehdistölle ja ruotsinkieliselle päivälehdistölle. Onneksi näin ei kuitenkaan tapahdu. Kiitos kuuluu valtiovarainvaliokunnan liikennejaostolle, jossa asia on ymmärretty. Työväenlehtien ei tarvitse lukijoilleen kertoa, että lehdistötuen leikkauksia tapahtui sateenkaarihallituksen aikana Paavo Lipposen ollessa Suomen pääministerinä.

Rouva puhemies! Oppisopimuskoulutuksen osuuteen ei voi olla tyytyväinen. Oppisopimuskoulutus on viime vuosina alkanut kiinnostaa yhä useampia opiskelijoita ja sen on todettu olevan erinomainen täsmäkoulutuksen muoto, jolla yritykset ovat kouluttaneet työvoimaa yksilöllisiin tarpeisiinsa. Tämä koulutusmuoto on esimerkiksi Pirkanmaalla ollut erittäin laajassa käytössä. Pirkanmaalla oli elokuussa 98 2 500 oppisopimusta ja kysyntä on kohdistunut etenkin ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintotavoitteelliseen koulutukseen, mutta myös ammatilliset perustutkinnot ovat olleet kysytyjä. Työvoimapolitiikasta on merkittävää, että Pirkanmaalla vuonna 1998 aloittaneista yli 1 500 oppisopimusopiskelijaa, eli noin 50 prosenttia, on ollut työttöminä ja yritykset ovat selvästi käyttäneet oppisopimusta rekrytoidessaan uutta työvoimaa.

Teollisuusvierailulla kuluneena kesänä eduskunnan lomakaudella tutustuin naapurikaupungissamme Nokialla Nokia Jalkineen toimintaan, ja siellä muun muassa oltiin erittäin tyytyväisiä tähän oppisopimuskoulutusmuotoon. Pirkanmaalla olemme nähneet erittäin suurena ongelmana nyt nämä määrärahat, jotka budjettiin on esitetty, ja tästä olemmekin tehneet aloitteen, joka myöhemmin yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulee käsittelemään.

Valiokunnan mietinnössäkään kyllä tuodaan julki huoli siitä, mahtavatko rahat riittää, jotta oppisopimuskoulutuksen tavoitteet ja tarkoituk-

senmukainen toteuttaminen voidaan taata. Valiokunta on halunnut kuitenkin painottaa asiaa lausumalla: "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ammatillisen lisäkoulutuksen oppisopimusten kokonaismääräkiintiön riittävyyttä ja tarvittaessa tuo lisätalousarvioehdotuksessa esityksen kiintiön nostamiseksi." Näin siis lausumassa.

Kaiken kaikkiaan oppisopimuskoulutus on yksi tämän ajan nopeasti muuttuvien tuotantoprosessien, uusien menetelmien, yhä vaativampien koneiden aikakaudella hyvä ja käyttökelpoinen täydennys- ja täsmäkoulutusmuoto, jonka toimintaedellytykset tulee turvata.

Arvoisa puhemies! Eläkeläisten asema ja eläkeläisten kovempi verotus ovat puhuttaneet tälläkin eduskuntakaudella hyvin paljon huolimatta siitä, että jossain määrin on purettu Ahon hallituksen eläkeläisille säätämiä kurjistamismaksuja. Kelamaksu on poistettu, savamaksua hivenen vähennetty, mutta ei kuitenkaan tarpeeksi. Lipposen hallitukseen ei ole syytön kaikkiin kurjistamistoimenpiteisiin, vallankin kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus oli erittäin ikävä asia, jossa me vasemmistoliittolaiset jäimme yksin.

Seuraavan hallituksen onkin vakavasti kiinnitettävä huomiota siihen, miten jokapäiväisessä hädässä kamppailevat suomalaiset saadaan elämän edellytysten kunnialliselle uralle, ja on jonkinlainen kriisiohjelma tehtävä, jotta tästä selvitään.

Toisena asiana haluan ottaa esiin sellaisen asian, että meidän pitää määrätietoisemmin ja ennakkoluulottomammin olla aloitteellisia työttömyyden hoidossa työajan lyhentämisen suhteen, muun muassa yhdessä Saksan ja Ranskan kanssa.

Arvoisa rouva puhemies! Vaikka tuo aika nyt meni yli, vielä yhden asian haluan sanoa. Mitä tehdä näille laman murjomille yli viisikymppisille työttömille? Työttömyyttä pieniä tukijaksoja ja kursseja ja taas kursseja lukuun ottamatta on jatkunut laman alkuvaiheesta alkaen ja jatkuu edelleen tiettyjen ihmisten kohdalla. Töihin ei pääse, ikä on esteenä. Eläkkeelle ei pääse, ikä on esteenä. Voiko tämä kanssaihminen ihmisarvon riistämisen olla hyväksyttävää? Minun mielestäni ei ole, ja tästä on päästävä ja tästä päästään tekemällä vain jonkinlainen poikkeuslaki tätä tiettyä laman murjomaa ihmisryhmää varten. Eläkelaitokset kyllä kiljaisevat vastaan, mutta meidän ei välttämättä tarvitse niitä kuunnella. Voitaisiin laatia vaikka eläkelaki Lex lama, ja

siitä seuraisi se, että näiden ihmisten ihmisarvo palautettaisiin.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Budjetin yleislinja on hyvä ja kannatettava. Velkaantuminen loppuu ja työllisyys paranee edelleen. Valtionvelan korkokulutkin pienenevät lähes 0,5 miljardilla markalla. Tämä on historiallista.

Eduskunnan tekemät muutokset ovat budjetin suuruusluokkaan verrattuna symbolista luokkaa. Ne ovat kuitenkin kohdistuneet erinomaisiin kohteisiin. Sosiaali- ja terveystieteille eduskunnan päätöksellä myönnettävät evo- ja lastensuojelumäärärahat ovat todella tarpeellisia kuten myös eräiden liikennehankkeiden sujuva eteenpäin vieminen vuonna 1999. Myös poliisi on saamassa lisää resursseja.

Erikaisen iloinen olen luonnollisesti siitä, että läntisen Uudenmaan kannalta todella tärkeän Hango—Skogby-tieosuuden jatkorahoituksen varmistuminen on nyt onnistunut ja onnistumassa valtiovarainvaliokunnan esittämällä tavalla. Olen nimittäin tehnyt sen ensimmäisen aloitteen tästä aiheesta vuodelta 1987. Sen jälkeen siihen on tullut muita mukaan niin paljon, että tämä pitkä matka, joka silloin ensimmäisellä askeleella alkoi, alkaa nyt olla kalkkiviivoilla, ja haluan kaikille niille, jotka ovat tähän myötävaikuttaneet, lausua myös kiitokseni.

Tähän yhteyteen sopinee myös jokunen ajatus eduskunnan suvereenista budjettivallasta. Eduskunnan enemmistö on ymmärtänyt vastuunsa valtiontalouden tervehdyttämisen tarpeellisuudesta. Miljardien menolisäyksiä on esitetty lähinnä vain opposition taholta. Niistä on kuitenkin puuttunut uskottava rahoituspohja. Eduskuntaa ei ainakaan voida syyttää vaalibudjetin tekemisestä.

Eduskunnan budjettivallan kannalta on jokseenkin murheellista, että eduskunta alistuu vuosi vuodelta siihen, että hallitus ja hallinto eivät halua toteuttaa eduskunnan ehdottomina päättämiä ja toimenpiteitä edellyttäviä ponsia. Eduskunnan puolesta eduskuntaa puolustaen voivatkin toimia vain ja ainoastaan Suomen eduskunta ja sen kansanedustajat. Tässä mielessä tilanne on jo pitkään ollut kansanedustajia turhauttava ja koko eduskuntaa tietyllä tavalla jopa nöyryyttävä. Eduskunnan budjettivalta on liukunut vahvasti virkamieskunnan ja hallituksen suuntaan. Eduskunnan onkin aihetta pitää kiinni oikeuksistaan ja ryhdistäytyä näissä asioissa.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnöksi koottujen jaostojen mietinnöistä olen kiinnittänyt huomiota yhteen erikoisuuteen. Se koskee sivistys- ja tiedejaoston mietinnön kohtaa, jossa on kysymys veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista. Lainaan sieltä ihan suoraan mietinnön sivulta 75: ” - jos jätetään kirjastojen rahoitusosuus tarkastelun ulkopuolelle niin, että tieteen osuus pysyy ennallaan (23,1 prosenttia) vuoden 1998 varsinaiseen talousarvioon verrattuna, taitteen osuus vähenee 45,3 prosentista 44,4 prosenttiin, liikunnan osuus kasvaa 25,4 prosentista 25,8 prosenttiin ja nuorisotyön osuus kasvaa 6,2 prosentista 6,6 prosenttiin.” Tuo munkkilatina ei varmastikaan kovin monelle aukea. Pelkkiä prosenttilukuja lähtien siitä, jos jätetään jotakin huomiotta. Ei kai näin voida kuvata asioita. Ei kai näin pitäisi mietintöjä kirjoittaa, vaan kirjoittaa, miten asiat ovat, eikä jossitella. Tämän kaltaisen jossittelun ilmaisutyylin toivoisin jäävän viimeiseksi kerraksi niin arvokkaassa mietinnössä kuin valtiovarainvaliokunnan mietintö on.

Arvoisa puhemies! En malta olla sanomatta tässäkin yhteydessä ihan muutamaa sanaa liikuntabudjetista ylipäänsä. Sitä täällä ed. Kuisma jo alkupäivästä kuvaili. Tällä vaalikaudella on liikuntabudjetti noussut 400 miljoonan markan aallonpohjasta tasoon 450 miljoonaa markkaa. Rahoitushan perustuu Veikkaus Oy:n voittovaroihin. Veikkausasetuksen mukaan 36,6 prosentin osuudella liikuntabudjetin tulisi olla 720 miljoonaa markkaa. Ja nyt minäkin käytän sanaa ”jos”. Jos kuvitellaan, että tuo aallonpohja, joka viime vaalikauden päättyessä vallitsi, olisi merenpohja ja me olisimme siellä merenpohjalla olleet vaalikauden alussa, niin me olisimme päässeet kohti pintaa 50 metriä, mutta edelleen olemme 270 metriä vedenpinnan alapuolella ennen kuin sieraimet saisivat hapetta. Näin ollen tätä liikuntabudjettia voi joko kiittää tai arvostella riippuen siitä, katsooko sitä pohjalta pintaa kohden vai pinnalta pohjaa kohden.

Täällä liikuntalain yhteydessä myös puhuttiin paikallistason liikunta- ja urheiluseuratoiminnan tukemisen tärkeydestä. Sen toiminnan tukemisen kannalta ratkaisevinta olisi, että toimitilat olisivat maksuttomia. Tähän ydinongelmaan ei vielä tämäkään budjettiesitys tarjoa toimivaa ratkaisua. Siis edelleen paikallistason toiminta, josta me kaikki niin kauniisti puhumme, hakee ratkaisuaan, millä tavalla valtion avustukset, veikkausvoittovarot voisivat parhaiten auttaa paikallistason toiminnassa.

Arvoisa puhemies! Vielä jokunen sana opposition näkemyksistä. Oppositio väittää budjetin pohjan pettävän. Niin se on muuten väittänyt koko vaalikauden. Tosiasia kuitenkin on, että valtion lopullisesti toteutuneet tulot ovat tällä vaalikaudella joka vuosi ylittäneet ennakolta arvioidut tulot. Pohja on siis pitänyt, ja se on pitänyt selvästi arvioitua paremmin. Tämän seikan oppositio on vaiennut lähestulkoon kuoliaaksi kaiken aikaa.

Oppositio ei ole myöskään mielestäni esittänyt todellista vaihtoehtoa harjoitetulle talouspolitiikalle, jos sellaiseksi ei lueta kuuluisaa työreformipaperia. Vaihtoehdottomuuden jopa myönsi televisiossa jokin aika sitten keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Aapo Saari, kun häneltä moneen kertaan toimittaja kysyi, onko vaihtoehtoa. Hän sanoi, että ei ole. Hänen puheenvuoroaan on syytä uskoa. Hän edustaa ryhmää.

Sen sijaan oppositio on ehdottamassa ensi vuodellekin useiden miljardien lisämenoja. Täällä valtiovarainministeri Niinistö mainitsi alkutilasta peräti 6,8 miljardin markan lisämenot. Ed. Pekkarinen puhui yli 2 miljardin markan lisämenoista, mutta oppositio ei osoita niitä vastaavia tulonlähteitä.

Aivan lopuksi pieni kuvaus siitä, miten ristiriitaisia ovat keskustapuolueen kannanotot. Lainaan hetken kuluttua tänä iltana esiintyneen puheenjohtaja ed. Ahon puheenvuoroa. Keskustan ryhmäpuheenvuoro oli oiva esimerkki siitä, kuinka puolue yrittää suoranaisesti sumuttaa ja häivyttää Ahon hallituksen aikaiset virheet. Tällä keskusta yrittää saada jopa Lipposen hallituksen aikaansaannokset edellisen hallituksen piikkiin, vai miten muuten on tulkittavissa, yhtenä esimerkkinä, ed. Esko Ahon tänään täällä pitämää puhetta? Hän sanoi näin: ”Valitsemamme ja johdonmukaisesti noudatettu - - vientivetoisen kasvun strategia palautti ulkoisen tasapainon.” Toteamus on siltä osin oikea, että vientivetoisen kasvu palautti ulkoisen tasapainon varsin nopeasti.

Sen sijaan kyseenalaista on se, miten tähän tultiin. Linja ei tietenkään ollut Ahon hallituksen tietoisien politiikan tulos, vaan haparoivan ja epäonnistuneen talouspolitiikan seurauksena markkinat ajoivat tilanteen kahteen devalvaatioon. Tätä ei hyvällä tahdollakaan voida sanoa aidosti valituksi tai johdonmukaiseksi hallituksen politiikaksi. Yksinkertaisesti kyse oli siitä, että markkinavoimat osoittivat kyvyttömälle hallitukselle selviytymistien historiallisen syvästä

lamasta, ja hinta oli kova. Itse asiassa ed. Ahokin päätyi tämänpäiväisen ryhmäpuheenvuoronsa loppuosassa samaan loppupäätelmään toteamalla: "Kun syksyllä 91 ajaututtiin niin kutsuttuun pakkodevalvaatioon tunnetuista syistä - - ." — Näitä "tunnettuja syitä" ei voi tulkita muuten, kuin että hallituksen politiikka epäonnistui, ja pakkodevalvaatio oli tästä hyvä esimerkki. Tämä siis keskustapuolueen ristiriitaisista lausunnoista.

Ed. N u r m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää ed. Saarista ja muita eduskunnan jäseniä, jotka ovat toimineet sen puolesta, että Hanko—Skogby-tie tulee korjatuksi. Se on nähdäkseni hyvin helppo rakentaa paremmaksi. Pohja on niin hyvä, ja tie on todella hengenvaarallinen nykyisellään.

P u h e m i e s : Muistutan, että täällä ei käyettä kannatuspuheenvuoroja vaan vastauspuheenvuoroja.

Ed. K o k k o n e n : Arvoisa puhemies! Paljon on sen jälkeen tapahtunut, kun syyskuun alussa käytiin budjetin lähetekeskustelu. Oppositio puheenvuorot eivät kuitenkaan ole paljonkaan muuttuneet. On syytä iloita siitä, että budjetin linja on pitänyt. Velkaantumiskierre on saatu katkaistuksi, ja euroalueen jäsenenä olemme suhteellisen rauhallisien mielin voineet seurata maailman eri puolilla puhjenneita taloudellisia kriisejä. Valuuttavakautemme ja korkovakauttemme ovat kestäneet.

Mielestäni on tärkeätä, että tulevaisuudessaakin talous- ja yhteiskuntapolitiikan linja on enustettava. Se on tärkeätä sekä yksilöiden että yritysten kannalta. Myös kypsään ikään ehtineiden kulutuskysyntä on pidettävä sellaisella tasolla, että se vastaa työssäkäyvien kulutuskysynnän tasoa.

Budjetin raamien puitteissa on eduskunnassa pystytty tekemään joukko tavallisten kansalaisten kannalta tärkeitä päätöksiä, jotka tosin ovat muuttaneet budjettia, mutta eivät juurikaan sen loppusummaa. Tällaisia uudistuksia ovat niin sanottujen evo-rahojen palauttaminen budjettiin. Sosiaali- ja terveysministerin ehdottamaa 100 miljoonan markan leikkausta terveystieteellisestä tutkimuksesta ei eduskunta voinut nielaista. Määrärahaa on pidetty kansalaisten terveys- turvan ja sen kehittämisen kannalta niin tärkeänä, että ehdotettuun leikkaukseen ei ole voitu suostua, onhan hallitus muutoinkin kaikin ta-

voin pitänyt tutkimus- ja kehittämistoimintaa tärkeänä ja korostanut kyseisiä määrärahoja muissa pääluokissa. On syytä muistaa, että myös suomalaisessa teollisuudessa on painopiste siirtynyt kiinteistä investoinneista osaamisen ja tutkimuksen rahoittamiseen.

Niin ikään on voitu lisätä 10 miljoonaa markkaa valtion korvaukseen terveydenhuollon yksiköille lääkäreiden koulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin. Sosiaali- ja terveysministerin ehdottama leikkaus näistä määrärahoista ei ole linjassa lääkäreiden lisääntyvän koulutustarpeen kanssa.

Samanaikaisesti kun juhlapuheissa on vannottu vapaaehtoisjärjestöjen ja kolmannen sektorin nimiin kehitettäessä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa vastaamaan yhä lisääntyvään kypsään ikään ehtineiden, ehkäpä muidenkin palvelutarpeeseen, on Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa haluttu jättää enenevässä määrin jakamatta. Eduskunnassa on pystytty lisäämään kolmannelle sektorille jaettavaa tuottoa 62,5 miljoonaa markkaa.

Erityisesti iloitsen siitä, että poliisin toimintamoihin on voitu lisätä 30 miljoonaa markkaa. Tämä on tapahtunut siitakin huolimatta, että vastatessaan puhujan ja muiden lokakuun 21 päivänä 1998 tekemään eduskuntakyselyyn, joka koski poliisin voimavarojen saattamista vastaamaan rikostorjunnan ja rikosten selvittämisen todellisia tarpeita, kirjallinen kysymys n:o 1160/1998 vp, ministeri Enestam on mielestäni pitänyt alhaisia rikosten selvittämisprosentteja itse asiassa tyydyttävänä eikä ole nähnyt tilannetta erityisen ongelmallisena. Me tavalliset kansalaiset olemme asiasta edelleenkin eri mieltä. Kansalaiset kokevat turvattomuutta mielestäni hyvin aiheellisesti.

Haluan tässäkin yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että maassamme on lähes kolmen vuoden ajan jatkunut parinkymmenen hengen johtama systemaattinen turkiseläinten tarhaajien ja koe-eläinten kanssa työskentelevien tutkijoiden häirintä, uhkailu, kotirauhan rikkominen ja heidän omaisuutensa tuhoaminen. Viranomaisten edustajat ovat julkisuudessa esitettyjen tietojen mukaan kehottaneet asianomaisia rikosten uhreja ja potentiaalisia uhreja rakentamaan itselleen turvahuoneen ja jokaista varautumaan niin kuin hyväksi näkee. Viranomaisten neuvo kuuluu: mitä pahempaan varautuu, sitä vähemmän tulee pettymyksiä. Mielestäni ei voi olla hyväksyttävää, että oikeusvaltio verovarjoilla ylläpidettävine koneistoinen katsoo sivusta rikol-

lista toimintaa ja kehottaa lainkuuliaisia kansalaisia itse hoitamaan valtiolle perinteisesti kuuluvan kansalaisten turvallisuudesta huolehtimisen. Eikö valtion perimmäinen tehtävä ole sekä ulkoisen että sisäisen turvallisuuden takaaminen? Näin opin aikanaan lakimieskoulussa ja näin uskon yhä.

Valtio ei voi mielestäni myöskään vetäytyä vastuustaan huolehtia kansalaisten mahdollisuudesta saada yhtäläisin perustein sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut riippumatta siitä, missä kunnassa kansalaiset sattuvat asumaan. On totta, että palvelujen tuottamisesta ovat ensisijaisessa vastuussa kunnat, mutta asianomaisten lakien mukaan palvelujen yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriö ei voi valtion edustajana vain ilmoittaa, että kunta ei hoida velvollisuuksiaan eikä sille mahda mitään. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on useaan otteeseen kiinnittänyt huomiota siihen, että kaikki kunnat eivät hoida lain mukaisia velvollisuuksiaan.

Räikeänä esimerkkinä on ollut lastensuojelun tarpeessa olevien lasten huostaanotto. Kun ministeriö ei useista patisteluista huolimatta halunnut tarttua asiaan nykyistä tiukemmin ottein, otti sosiaali- ja terveysvaliokunta aloitteen omiin nimiinsä ja teki asiasta lakialoitteen, jonka nojalla asia on nyt lastensuojelun suurten kustannusten tasauksena menossa eteenpäin. Olen iloinen siitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunnassa nähtiin hyvin selkeästi se, että meidän on viime kädessä kannettava vastuuta valtion toimista ja suomalaisten lasten hyvinvoinnista. Ensisijainen vastuu on tietenkin kodeilla, sen jälkeen kouluilla ja lähiympäristöllä, meillä jokaisella, kunnilla jne.

Ed. Saarinen, tervetuloa ryhdikkääseen sosiaali- ja terveysvaliokuntaan. Kyllä eduskunnassa on potentiaalia.

Maassamme on edelleen räikeitä puutteita vanhustenhuollossa ja päihdeongelmaisten hoidossa. Eduskunnassa on moneen kertaan vedotu siihen, että ainakin lasten ja nuorten päihdeongelmaisten hoidossa tarvitaan myös rajojen asettamista. Lasta ei voi kasvattaa vain kaverina ja hänen pillinsä mukaan. Lasten kasvatuksessa tarvitaan myös vanhemmuutta ja rajojen asettamista. On luonnollista, että lapsi kokeilee rajojaan, ja jos hänelle ei niitä aseteta, hän saattaa tuhoutua.

Jos vanhemmat eivät syystä taikka toisesta kykene asettamaan lapselleen rajoja, on se yhteiskunnan tehtävä. Jo edellisen eduskunnan aikana

peräänkuulutettiin säännöksiä, jotka velvoittavat päihdeongelmaisen lapsen ja nuoren pakkohoitoon. Tälle eduskunnalle on jätetty kansalaisadressi, jossa on yli 150 000 nimeä. Adressissa taas kerran lapsensa tai läheisensä menettäneet vanhemmat ja muut, sukulaiset ja läheiset, pyytävät näitä pakkotoimenpiteitä. Katson, että seuraavan hallituksen on otettava ohjelmaansa päihdeongelmaisten lasten ja nuorten pakkohoidon järjestäminen. Jos hallitus ei tähän kykene, on se jälleen eduskunnan tehtävä.

Vuosi 1999 on kansainvälinen vanhusten vuosi. Toivoisin, että kaikki kansanedustajat perehtyisivät vanhustenhoidon tilaan nyky-Suomessa. En usko, että haluaisitte itse viettää viimeisiä aikojanne monen ventovieraan ihmisen kanssa samassa huoneessa, samanlaisissa pukineissa, noudattaen samanlaista päiväjärjestystä jne. toivoen, että joku muistaisi käydä teitä katsomassa ja tiedustella toiveitanne oman hoitonne suhteen. Mitä järkeä on siinä, että samanaikaisesti, kun meillä on kymmeniätuhansia sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöitä työttömyyskortistossa, meillä on liian vähän työntekijöitä ja osa heistäkin tilapäisiä ja pätkätyöntekijöitä alan laitoksissa ja palveluyksiköissä? Me karkotamme nuoret ja hyvin koulutetut ammattilaiset ulkomaille. Me olemme maksaneet heidän koulutuksensa. Kukaan yksittäinen kansalainen ei käyttäisi varojaan näin järjenvastaisella tavalla. Mielestäni meilläkään ei ole siihen varaa.

Viime aikoina on peräänkuulutettu arvokeskustelua. Etiikan kultainen sääntö on hyvin yksinkertainen. Kohdelkaa kanssaihmissiänne, niin kuin toivoisitte itseänne kohdeltavan vastaavassa tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Valtion, jota viime kädessä edustavat hallitus ja eduskunta, on nähtävä asiat laajemmin kuin hallinnonalat, vain putkina, tilkukätkkeinä tai pärekorina, jossa päreet lomittuvat ja kohtaavatkin, mutta eivät integroidu toisiinsa. Oy Suomi Ab:n on opittava hahmottamaan oma kokonaisuutensa ja optimoimaan sen toiminta. Ministereitten on nähtävä, että he vastaavat hallituksen toiminnasta myös kollegiona eivätkä vain yksilöinä ja oman hallinnonalansa paimenina.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä ihan lopuksi puuttua erääseen asiaan. Se liittyy Euroopan unioniin. Toivon, että maassamme otetaan vakavasti se, että vuoden 2000 tietokoneongelma on herättänyt myös komissiossa huomiota. Toivon, että Suomen hallitus tarkastelee tätä asiaa laajemmassa perspektiivissä, ettei Suomi tule kuu-

luisaksi siitä, että unionin puheenjohtajakaudella Suomi sammutti EU:n tietojärjestelmät.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun hallitusryhmien jäsenet ovat vuorotellen käyneet tuolla puhujakorkealla melkein päramatullisin lausein kehuskelemassa itseään, niin täytyy johonkin puuttua ja puutun nyt taas kerran tähän ed. Kokkosen mainitsemaan lastensuojelun 60 miljoonan korvamerkittyy määrärahaan.

Kysymyksessä oli, se tiedetään varsin hyvin, vaalitäky, joka toteutettiin sillä tavalla, että valtiovarainministeri Sauli Niinistö antoi siihen luvan, koska se ei tuonut markkaakaan lisää menojaa. Näin saatiin korostettua vähän sosiaali- ja terveysvaliokunnan asemaa ed. Puiston johdolla. Ei näitä kukaan, ed. Kokkonen, täällä usko tällaisia puheita, koska asia on täysin selvä. Mutta ei tässä mitään pahaa tapahtunut, vaikka se korvamerkittiin. Oletettiin toisin sanoen valtionosuudesta 60 miljoonaa, nostettiin ylös ja läpätettiin muoviläppä siihen korvaan ja pudotettiin takaisin samaan kasaan. Siinä se teidän systeeminne oli. Totta kai Niinistön oli helppo se hyväksyä, samaten kuin muidenkin ministereiden. Mutta on se hyvä tuoda tässä esille, ettei ihan mitä vaan puhuta.

Ed. Huotari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuulin, että ed. Kokkonen sanoi, että sosiaali- ja terveysministeriö ei halunnut tuoda lastensuojelun tasausrachastoa koskevaa esitystä eduskuntaan. Minusta se on väärä todistus, koska ed. Kokkonen varsin hyvin tietää, että ministeri Terttu Huttu-Juntunen, jolle tämä asia kuuluu sosiaali- ja terveysministeriössä, halusi tämän asian tuoda, mutta neuvotteluissa valtiovarainministeriön kanssa ei onnistunut viemään tätä asiaa läpi. Minusta on kohtuutonta, että kun ed. Kokkonen tietää varsin hyvin, mistä on kysymys, niin hän täällä kertoo toisenlaisen tarinan. Olen tyytyväinen siihen, että kokoomuksen kansanedustajat uskalsivat sosiaali- ja terveysvaliokunnassa lähteä vastoin puolueen puheenjohta-

jan tahtoa lastensuojelun tasausrachastoon, jotta lopultakin saimme tämän läpi neljän vuoden taistelun jälkeen.

Ed. Kokkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemelle kaikella kunnioituksella: Emme me lainkaan teidän lupaanne siihen halunneet kysyä, emme teidän uskottavuuttanne siinä ensisijaisesti ajatelleet emmekä myöskään pyytäneet valtiovarainministeriltä lupaa, vaan kyllä tämä oli valiokunnan hyvin yksimielinen vakaumus.

Ed. Huotarille sanon, että käytetään sitten sanontaa ”ei kyennyt”. Te olette moneen kertaan moittineet meidän ministereitämme ja todenneet, miten he ajavat läpi vain yhdellä äänellä hallituksessa monia asioita useita muita ministereitä vastaan. Ehkä kyky on sitten se, joka puuttuu.

Ed. Laaksonen: Arvoisa rouva puhemies! Olen rajoittunut, ainakin ääneni suhteen, ja luulenpa niin, että tämä asiakin on jossain määrin rajoittunut. En syleile maailmoja enkä koko budjetin laajuutta.

Ajattelin, rouva puhemies, tässä puheenvuorossa käsitellä liikennepoliittikkaa, vaikka voisin tehdä sen vasta pääluokkaa koskevassa kohdassa. Näin siksi, että joillakin liikenteestä puhuvilla saattaisi olla kommentoitavaa myöhemmin esille tuotavissa asioissa.

Talousarvion ohella voi siis tarkastelunäkökulma olla vaalikauden kattava sen suhteen, miten hallitus on onnistunut, ja erityisesti sen suhteen, mitä jatkossa tulisi tehdä. Tälle pohdinnalle antaa aiheen yhtäältä hallituksen ministerityöryhmän esitys Liikenneverkojen kunnossapito- ja kehittäminen vuosina 2000—2003, ja erityisesti aiheen vakavaan pohdintaan antaa tänä syksynä ilmestynyt Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus tiestön kehittämisestä. Eilen uhrasin tälle kertomukselle monta tuntia käydessäni sen lävitse ja ajattelin myöhemmin muutamia kommentteja tuosta kertomuksesta tuoda esille.

Tämä kertomus on jätetty keskeisille ministeriöille, Tielaitokselle, Kuntaliitolle, YTV:lle, TT:lle, Keskuskauppakamarille, Linja- ja Kuorma-autoliitoille sekä eduskunnan osalta valtiontilintarkastajille. Valtiovarainvaliokunnan liikennejaostossa oli tätä asiaa koskien asiantuntija kuultavana. Näin ollen me olemme myös tämän kertomuksen saaneet. Mutta kuten todettu, tämä on valtionhallinnon sisäistä tarkastusta ja aikanaan, toivon mukaan, valtiontilintarkastajat

puuttuvat tähän kertomukseen tarvittavalla väkkytydellä.

Kertomuksessa on asiallista tietoa tiestömmen tilasta, mutta myös ankaraa kritiikkiä Tielaitokselle ja liikenneministeriölle. Huomion arvoista kertomuksessa on myös se, että vaikka eduskunta on useaan kertaan korostanut eduskunnan ja muun poliittisen ohjauksen merkitystä, on se ollut liikennepoliitikassa vähäistä, vaikka eduskunta onkin useissa yhteyksissä korostanut pitkäjänteisemmän liikennepoliittikan tarvetta ja tarvetta lisätä eduskunnan roolia liikennepoliittikan muotoilussa. Käytännössä tämä on tapahtunut vuosittain talousarvioiden yhteydessä, mutta ei laajemmalla parlamentaarisella tasolla, esimerkiksi liikennekomiteoiden pohjalta.

Puhemies! Sitten muutamia lainauksia ja kommentteja tarkastuskertomuksesta. Ilman sitäkin tiedämme, että tierahoitus on laskenut 6 miljardista 4 miljardiin markkaan. Uutena rahoitusmuotona on otettu käyttöön niin sanottu jälkirahoitus Järvenpää—Lahti-moottoritien rakentamiseen. Vaikka tie valmistuu ennätysnopeasti, se maksaa valtiolle 15 vuoden aikana 100 miljoonaa markkaa vuodessa ja on siten tulevien vuosien kehyksistä poissa. Liikenneministeriössä kuitenkin suunnitellaan, että uusia jälkirahoitusmalleilla käynnistettäviä hankkeita aloitettaisiin 2—3 kappaletta vuoteen 2001 mennessä.

Eduskunta on kuitenkin edellyttänyt, ettei uusia tienpidon jälkirahoitushankkeita aloiteta, ennen kuin tästä kokeilusta on saatu riittävän perusteelliset ja erityisesti pitkäaikaiset kokemukset. Tästä hankkeesta Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa, että johtopäätöksiä on ainakin kokemuksiin perustuen liian aikaista tehdä heti sopimuskauden alettua. Valtiolla aiheutuvat kustannukset, siis myös menettelyn edullisuus, ovat lopullisesti tiedossa vasta sopimuskauden päätyttyä eli 15 vuoden kuluttua. Tämä todetaan sivulla 37.

Omasta mielestäni ei ole todellakaan syytä kiirehtiä uusia jälkirahoitushankkeita, sillä se saattaisi jopa johtaa Tielaitoksen rakentamisen ja tienpidon asteittaiseen alasajoon. Tielaitoksesta tulisi näin ollen pitkällä aikavälillä vain suunnittelutoimisto ja yksityiset yhtymät rakentaisivat tiet ja vastaisivat niiden kunnosta. Ehkä tämä on porvareitten perimmäinen pyrkimys, kun yksityistierahoitusta laajemmin aiotaan käyttöön ottaa.

Euroopan unionin myötä uutena rahoitus-

muotona on saatu Ten-tukea. Odotukset ovat olleet todellisuutta toiveikkaammat ja todellisuus toivettakin ihmeellisempi. Pääosa, 60 prosenttia, on mennyt Euroopan investointipankeista otettujen lainojen korkojen maksuun. Tästä tarkastajat toteavat: ”Sen sijaan varsinaista rakentamisrahaa ei ole Ten-tukena saatu lainkaan. Kun valtaosa tiehankkeiden Ten-tuesta on saatu korkotukena, jota voi saada enintään 2 % lainakannasta, ei Suomen saama Ten-tuki ole riittänyt kattamaan edes lainoista aiheutuvia korkokuluja. Saadulla Ten-tuella voikin katsoa olevan hankkeiden rahoittamisen kannalta ainoastaan symbolinen merkitys.” Tämä asia todetaan sivulla 37. Se, että näin on, johtuu ennen muuta edellisen hallituksen raskaista laiminlyönneistä EU-neuvotteluissa.

Sitten muutama sana lisätalousarvioiden käytöstä tierahoituksessa. Vuoden 1995 kolmannelle lisätalousarviolle käynnistettiin 15 miljoonalla markalla kolme hanketta, joiden yhteinen kustannusarvio oli lähes 1,3 miljardia. Vuonna 1996 ensimmäisellä lisätalousarviolle käynnistettiin 5 miljoonan markan rahoituksella Järvenpää—Lahti-moottoritiehanke, joka on 1,5 miljardia markkaa. Sanomattakin on selvää, että tämä tapa johtaa jo käynnistyneiden hankkeiden jatkorahoituksen vaarantumiseen. Tähän menettelyyn eduskunta on usein kiinnittänyt huomiota, mutta toisin on tehty siitäkin huolimatta, että ”lisäbudjettimenettely on tarkoitettu pakottavien ja ennaltaarvaamattomien menojen rahoittamiseen. Uusien tiehankkeiden aloittamista sinänsä ei voi pitää tällaisena menona ja näin ollen lisäbudjettien käyttö tarkoitukseen rikkoo budjetin täydellisuuden vaatimusta.” Tämä todetaan sivulla 39.

1990-luku, vaikka rahoituskehys tiepuolella on vähentynyt, on ollut moottoriteiden rakentamisen aikaa. 1990-luvulla moottoriteitä on rakennettu enemmän kuin aikaisempina vuosina yhteensä. Samalla on laiminlyöty liikenneturvallisuutta parantavien ohituskaistojen rakentaminen ja toisaalta moniongelmaisten teiden parantaminen on viivästynyt.

Meillä tällä hetkellä peräti 80 prosenttia yleisistä teistä ja pääteistäkin kuuluu sellaiseen ryhmään, jossa vuorokautinen liikennemäärä jää alle 1 000 ajoneuvon. Jopa Uudellamaallakin 60 prosenttia eli 3 000 kilometriä on tällaisia teitä, joilla liikenne jää alle 1 000 ajoneuvon. Teitä, joilla vuorokautinen liikennemäärä nousee yli 6 000 ajoneuvon vuorokaudessa, on yleisistä teistä ainoastaan 3 prosenttia, ja teitä, joilla lii-

kennemäärä nousee yli 12 000:n, on vuonna 1997 ollut 0,8 prosenttia eli 630 kilometriä. Ongelmat ovat ensi sijassa hyvin paikallisia ja lyhytmatkaisiakin. Ne ovat helposti tunnistettavissa ja korjattavissa resurssien uudelleenjakamisella.

Hallitus on viime vuoden lokakuussa sitoutunut E18-tien rakentamiseen Turusta Vaalimaalle moottoritieksi vuoteen 2010 mennessä. Mitään todellisia perusteita tällaiselle jättihankkeelle ei yksinkertaisesti ole, eikä myöskään ole esitetty kestävää rahoitusperustetta niin, että se ei vaarantaisi vakavalla tavalla muita tarpeellisempia ja kiireellisempiä hankkeita.

Tarkastuskertomuksessa todetaan sivulla 71 seuraavaa: "Esimerkiksi E18-tien perusteleminen kapasiteetin loppumisella ei ole ollut ammatiliikenteen mielestä kovinkaan osuvaa, kysymys on ennen kaikkea tietyistä pullonkauloista. Kuljetusten on todettu sujuvan jopa ruuhkaisiksi mainituilla E18-väylän osilla joutuisasti. Myös TT" — eli työnantajat — "on tuonut julki, ettei E18:aa tarvitse rakentaa moottoriväylätasoiseksi heitä varten."

Kuten sanoin, liikenneministeriö on sitoutunut E18-tiehen moottoritietasoisena Turusta Vaalimaalle vuoteen 2010 mennessä. Tarkastajat toteavat sivulla 85: "EU osallistuu hankkeen rahoitukseen huomattavan pienellä panoksella." Ja: "Näkemyks Suomen velvollisuudesta kehittää Pohjolan Kolmiota tai sitoutumisesta E18-tien moottoritietasoiseen kehittämiseen on vailla perusteita." Sivulla 86 todetaan edelleen: "Tielaitoksen teettämän E18-tien ympäristöpoliittisen arvioinnin mukaan Pohjolan Kolmion ja E18-tien kehittämisessä on ympäristönäkökulma saanut väistyä. Tielaitoksen on todettu korostaneen vain tien positiivisia ympäristövaikutuksia, toiminnan negatiiviset vaikutukset sen sijaan on pyritty kiertämään, kieltämään tai kääntämään positiivisiksi."

Arvoisa puhemies! Mitä moottoritieväylien rakentamiseen tulee, joitakin ajatuksia.

Liikennemäärän ylittäessä 12 000 ajoneuvoa vuorokaudessa joko tulee väylällä olla liikenneministeriön päätöksen mukaan 4 kaistaa tai väylän on oltava moottoritie. Jo tätä ennen liikenteen ylittäessä 10 000 ajoneuvoa voi moottoritie tulla kysymykseen. Euroopassa moottoroiteita pidetään yleensä tarpeellisina vasta liikennemäärän ylittäessä 15 000 ajoneuvoa vuorokaudessa ja kaupunkiseutujen lähellä sen ollessa selvästi yli 20 000 ajoneuvoa vuorokaudessa.

Mielenkiintoinen havainto on myös sivulla 88, jolla todetaan: "Lahdentien rakentajayhtiötä

konsultoineet englantilaisiasiantuntijat ovat katsooneet, ettei Järvenpään ja Lahden välille olisi tarvittu vielä nykyisillä liikennemäärillä moottoritietä lainkaan."

Yksi lähtökohta hanketarkastelussa on ollut niin sanottu hyötykustannussuhde, millä hankkeita perustellaan ja haetaan hankkeille hyväksyntää. Varsin murskaava esimerkki siitä, miten tarkoituksenmukaista hyötykustannuskertomella pelaaminen on, on Lohja—Salon hankke ja toisaalta Paimio—Muurla-hanke osana E18-hanketta. Lohja—Salon hankke ylittää juuri ja juuri 1,2:n hyötysuhdekertoimeen ja vastaavasti Paimio—Muurla-hankkeen hyötykustannussuhde on 1,5 olettamalla, että tieosalle siirtyy muilta teiltä yli 2 000 ajoneuvoa vuorokaudessa, ja lisäksi tämäkin toteutuisi vasta sitten, kun koko Turku—Helsinki-moottoritie olisi valmiina.

Tässä vain muutama esimerkki Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksesta, joka on siis saatettu eduskunnalle valtiontilintarkastajien välityksellä.

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on kuullut asiantuntijaa tässä asiassa, ylitarkastaja Kirsti Sälliä, joten katsoin aiheelliseksi muutamalla sanalla kommentoida tuota tarkastuskertomusta. Toivon todella, että valtiontilintarkastajat käyvät huolella lävitse tuon kertomuksen ja tekevät tarvittavat johtopäätökset tiepolitiikan tulevasta suunnasta. Joka tapauksessa on selvää, että liikenne- ja tiepolitiikassa tarvitaan nykyistä parempaa parlamentaarista ohjausta, kuten eduskunta on usein vaatinut.

Arvoisa rouva puhemies! Liikenneministeriön julkaisema Liikenneverkkojen kunnossapito ja kehittäminen vuosina 2000—2003 on eräin osin hyvä pohja parlamentaarille käsittelylle. Hankepolitiikkaan olisi paljonkin sanomista, samoin liikenneverkkojen rahoitukseen. Tuossa selvityksessä tavoitellaan tierahoituksen kasvuksi 600 miljoonaa markkaa vuodessa nykytasoon verrattuna eli lisärahoitus olisi vuosina 2000—2003 yhteensä 2,4 miljardia, josta 1,5 miljardia arvelaan saatavan valtionyhtiöiden myyntituloista. Aika näyttää, kuinka käy.

Joka tapauksessa eduskunta on useita kertoja edellyttänyt, että valtionyhtiöiden myyntituloja on perusteltua käyttää infran rahoitukseen. Toistaiseksi tulokset ovat olleet varsin vaatimattomia. Mutta yhtä selvää on myös se, että ellei tierahoituksen tasoa voida nykytasosta merkittävästi nostaa, tieverkkomme väijäämättä rapautuu.

Edustajat Polvi ja Huuhtanen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Mitkä ovat tärkeimmät huolestuneet kohteet ensi vuoden budjetissa, ensi vuoden suomalaisessa yhteiskunnassa? Ne ovat ihmisarvo, työllisyys ja turvallisuus. Nämä aihealueet liittyvät toinen toisiinsa, ovat usein päällekkäisiä. Tässä puheenvuorossa käyn läpi joitakin linjakysymyksiä perheiden, kuntien talouden, palvelujen tuottamisen ja eräiden yksittäisten talousarvioaloitteiden kannalta.

Yksi valtion ensi vuoden talousarvion pääajatuksista vielä valiokuntakäsittelyn jälkeenkin on lisävelan välttäminen. Tästä on hallitukselle ja myös valiokunnalle annettava tunnustusta. Näin ei ole pystytty toimimaan pitkään aikaan. Ongelma vain on, tai näyttää olevan, tehtäväköön siitä poliittinen tai taloudellinen kysymys, kuinka tahansa, että näin tuskin pystytään toimimaan ensi vuonna, kun seuraavan vuoden talousarviota valmistellaan. Jos ja kun kansainvälisen talouden laineet toimivat meitä vastaan, ei nykyinen valtiontalouden rakenne kestä, koska paine kuntatasolla ja myös valtiontasolla tulonsiirtojen lisäämiseen ja heikoimpien auttamiseen lisääntyy samalla, kun verotulojen määrä pienenee.

Arvoisa puhemies! Suomalaisen yhteiskunnan perusongelma, joka myös näkyy silloin, kun suhteet vaihtelevat, on ylivahva valtiollinen ja kunnallinen järjestelmä, ylivahva markkinasektori ja heikko välille jäävä osa hienosti sanottuna kansalaisyhteiskunta, civil society tai kuinka tahansa, joka on meillä liian kehittymätön. Ellei jokin asia menesty markkinaehtoisesti, haetaan tukea valtiolta ja yhteiskunnalta. Jos tukea ei muodossa tai toisessa tule kummaltakaan sektorilta, on hyvin vaikea menestyä. Tätä kuvaa kolmas sektori -keskustelu, johon myös ed. Kokkonen viittasi, kun hän totesi, että Raha-automaattiyhdistyksestä saadaan lisää varoja sinne. Jälleen eräs esimerkki siitä, että on hyvä asia, johon saadaan lisävaroja, mutta joka ei menesty riittävästi tehokkaasti ilman valtion tukea.

Parhaimmillaanhan kolmas sektori tarkoittaa sitä sosiaalista kulttuurielämää ja muitakin elämän sektoreita koskevaa toimintaa, jota kansalaiset vapaamuotoisesti saavat aikaan. Termi lieene alun perin Amerikasta. Kuitenkin korkea verotus, runsaat työvoiman oheiskustannukset, laadulliset säännökset ja markkinoiden ankara kilpailu pitävät huolta siitä, ettei niin sanottua

kolmatta sektoria synny, ellei sitä tueta valtion toimenpitein tai mukaan saada vahvaa sponsooria.

Vaikka ei ole syytä esiintyä liian viisaana, niin voi todeta, että julkisen sektorin osuus kansantalouden kokonaisuudesta on meillä liian suuri. Meillä tulisi yksilön oikeuksien ja mahdollisuuksien vaikuttaa omaan ja lähiympäristönsä hyvinvointiin olla huomattavasti nykyistä suurempi. Samalla on todettava yhtä vakavasti, että kokonaisyhteiskunnan vastuu ja meidän vastuumme heikoimmista ei myöskään toteudu sillä tavalla kuin kuuluisi. Olemme tavallaan kahden ongelman välissä. Vanhuksemme eivät saa sitä huolenpitoa, jonka he ansaitsisivat. Sittenkin hoito useimmiten on tai lienee sillä tasolla, jolla sen kuuluu olla. Virheitä varmaan tehdään, mutta nimenomaan aikaa ja huolenpitoa ei vanhuksille, ikääntyvälle väestölle, sairaille ole sillä tavalla kuin kuuluisi olla.

Samalla joudumme havaitsemaan hoitotoimenpiteissä jonoja. Kuulemme uutisia hoitovirheistä ja varmaan toteamme myös yleisen kansanterveyden hoidossa ilmeisiä puutteita tai ainakin vajavaisuuksia. Osa näistä johtuu kansalaisten omista valinnoista. Eihän jatkossa esimerkiksi alkoholin huimasti lisääntyviä käyttölujuja pienennä edes korkea alkoholiverotus, koska se ei enää EU-oloissa ole mahdollista. Jatkossa varmaan ihmetellään, kuka maksaa kaiken tuolla tavoin kertyvän hoidon. Voi todeta, että yhteiskunta ei koskaan nouse vakaalle taloudelliselle uralle ellei itse kukin meistä ota konkreettisesti vastuuta omalta pieneltä osaltamme siinä asiassa, missä vaikuttaa voimme, terveydestä ja hyvinvoinnista.

Mainitsin jo edellä ikääntyvän väestön hoidon. Samaan kategoriaan kuuluu huoli nousevan ikäluokan määrästä ja hyvinvoinnista, jonka myöskin tulee olla valtion vuosittaisten talousarvioiden näkökulmissa mukana.

Edelleenkin ihmettelemme niitä väestöpoliittisia ratkaisuja, jotka johtivat 70-luvulla voimakkaasti kapenevaan väestöpyramidiin, joka sittemmin on hieman korjaantunut. Ongelmat ovat edessä 50 vuoden päästä ratkaisujen vuosista kussakin tapauksessa.

Tällä hetkellä perhepoliittiset edut ovat varsin mittavia. Pohjoismaisissa naapurimaissamme poliittiset voimasuhteet ovat varsin paljonkin muuttuneet viime vaaleissa. Sekä Ruotsissa että Norjassa, molemmissa, oli esillä kotihoidon tuki eri muodoissaan varsin voimakkaasti ja niitä ajaneet kristilliset puolueet saivat huomattavan vaa-

livoiton. Meidän maallemme onneksi ja ehkä meille puolueena ongelmaksi tämä asia on muun muassa kristillisen liiton ja muidenkin aloitteista hoidettu kuntoon jo 20 vuotta sitten ja kaikista leikkauksista huolimatta, joita siihen on kohdistettu. Jatkotoimenpiteitä vain tarvitaan kuten eläketurvan karttumista myös kotona hoivatyötä tekeville.

Itse kotihoidon tukeahan tämä hallitus on leikkannut aikaisemmissa budjeteissa, päätöksissä. Itse esitin tähän budjettiin määrärahaa erityisesti niiden kuntien auttamiseksi, jotka eri hoitomuotojen kilpailutilanteen vuoksi panostavat kunnallisiin kotihoidon tuen lisiin, kuten kotikuntani Vantaa ja eräät muut.

Verotushan ei ole tällä hetkellä auki. Lait on säädetty keväällä, mutta näemme edelleenkin ongelman siinä, että yhden tulonsaajan perheet joutuvat kohtuuttoman korkean verotuksen kohteeksi. Yhteiskuntahan suorastaan pakottaa molemmat huoltajat yhtä aikaa töihin siitä huolimatta, että lapset ovat pieniä, kädestä pitäen hoidettavia, ja joskus vanhuksiakin hoidetaan kotona. Toivon todella, että tuleva hallitus osaa laskea tulot yhteen ja jakaa ne tuloja tarvitsevien perheenjäsenten lukumäärällä, mikä kyllä onnistuu sosiaalipuolella jo tällä hetkellä. Tulemme äänestämään näidenkin ponsilausumien puolesta, jotka budjettivastalauseessa näkyvät olevan mukana.

Kotityön työllistämisen ja verovapauskokeiluun on viime aikoina kiinnitetty huomiota. Voi vain toistaa vaatimuksen, että niin sanottu verovapausmalli toteutettaisiin pikaisesti koko maassa. Kiinnostus juuri tuohon malliin on sentään niin ilmeinen suhteessa yritystukimalliin, että jo voitaisiin vetää johtopäätökset.

Toistamasta päästyämme olemme toistaneet, monet ovat toistaneet, että työvoimavaltaisten pienyritysten työllistymiskustannuksia on ehdottomasti kevennettävä nykyisestä.

Arvoisa rouva puhemies! Tätä on syytä tutkia. On kevennettävä sosiaaliturvakustannuksia nimenomaan niissä yrityksissä, joissa työvoiman ja palkkauksen kustannukset ovat huomattavat suhteessa yrityksen kokonaisbudjettiin. Yksi tie olisi keventää työvoiman sivukustannuksia näillä työvoimavaltaisilla aloilla ja kerätä tämä pääomavaltaiseen tuotantoon kohdistuvalla arvonalisäverolla tai jollakin muulla menettelyllä.

Kuntien taloudellisiin ongelmiin on pakko kiinnittää huomiota tässäkin yhteydessä. Budjetikirjassa on muutoksia, opettajien eläkemaksu, KVTELin nousu, toimintakulujen lisäykset. Ve-

rovähennysten korottaminen hidastaa kunnallisverontuoton kasvua. Ruohonjuuritase ovat juuri ne kansalaiset, joita kuntien tilanne kipeimmin satuttaa, heihin mukaan lukien koululaiset. Koululait antavat valtuudet hoitaa koulutus parhaaksi katsotulla tavalla, mutta unelma koulutustason korottamisesta on vaikeuksissa, kun tiedämme, että rahapula on kouriintuntuvaa todellisuutta niissä kunnissa, jopa 250:ssä, joissa kirstunpohja vilahtaa. Tähän esitin lisämäärärahaa. Kunnat ovat todella koulutoimen kanssa kovilla.

Arvoisa rouva puhemies! Muun muassa Vantaan kaupunki sai merkittävän määrärahan harkinnanvaraista tukea. Tämän kaltaisiin kerta-suorituksiin ei voi jatkossa turvautua. Joko valtionosuuksia joudutaan nostamaan tai kuntien oikeuksia ja velvollisuuksia nostaa erilaisten palveluista suoritettavien maksujen tuloja joudutaan lisäämään. Vaikea on hyväksyä ajatusta verotuksen jatkuvasta nostamisesta, mihin kyllä ollaan vaarassa joutua monessakin suuressa kunnassa aivan lähivuosina.

Arvoisa rouva puhemies! Joihinkin yksittäisiin asioihin voi tässä puuttua yksityiskohtaisessa käsittelyssä, mutta haluan mainita vielä yhdestä asiasta, siitä, että aivan oikein monet kiinnittävät huomiota asuntotuotannon määrärahoihin. On todella hämmästyttävää, miten pieniksi aika vahvasti sittenkin vasemmistovetoinenkin hallitus on nämä rahat viemässä poiketen aikaisemmista tavoitteista. Vastalauseessamme kiinnittämme tähän huomiota toistaen ajatuksia, jotka olemme esittäneet muuallakin. Asumisoikeusasunnot ovat eräs keskeinen ratkaisu, kun etsitään väyliä huolehtia varsinkin kasvavien taajamien lisääntyvän väestön asuinoloista. Ei ole itsetarkoitus, että taajamien tulee kasvaa. Niistä on kuitenkin huolehdittava. Emme halua, että väki virtaa edelleen meiltä taajamista ulos maasta, vaan vahvojen kasvukeskusten omalle nousevalle väelle tarvitaan riittävästi asuntoja tilanteissa, joissa työpaikat vaihtuvat. Suurien henkilökohtaisten investointien halu esimerkiksi omistusasuntojen muodossa on hipunut jne. Samalla on hoidettava uudet asukkaat. Näin se vain on, vaikka samalla toivomme, että koko valtion tasolla voidaan lisätä työllistävien yritysten ja työllistävien palvelujen määrää kautta koko Suomen, ettei Suomea sittenkään tarvitsisi rakentaa toiseen kertaan — tai kenties neljanteen.

Ed. J u u r o l a : Arvoisa puhemies! Yhteiskuntamme ei tullut valmiiksi vielä tälläkään vaalikaudella, mutta se kehittyy mitä suurimmassa

määrin kuitenkin taloudellisesti turvallisemmaksi ja vakaammaksi. Vakaa talous antaa kansalaisille luottamusta tulevaisuuteen. Sitä tuskin täällä kukaan kieltää. Emuun liittyminen on tuonut myöskin vakautta. Myöskään sitä ei voida enää kieltää.

Kun lähetekeskustelussa vielä täällä hallitsivat oikeastaan pelotellut tulevasta lamasta, nämä puheet ovat nyt vaimenneet ja ilmeisesti korkojen alentamispäätöskään on tässä suhteessa luonut uskoa tulevaisuuteen.

Keskustan riveistä esitettiin alkuillasta debatin aikana totuutena jälleen se, että maa on räikeällä tavalla jaettu kahtia, se on jakautunut kahtia, ja tässä vedottiin juuri ilmestyneeseen tutkimukseen. Ihmettelin kuunnellessani, näinkö se olikin, kun muistin itsekin juuri lukeneeni tutkimuksesta, jonka tulos oli mielestäni aivan päinvastainen. Niinpä tietopalvelun hyvällä avustuksella etsin Helsingin Sanomien artikkelin asiasta, jossa selvitettiin Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimusta alueellisesta tulonjaosta seuraavasti. Heikki A. Loikkanen, joka johti tätä tutkimusta, perusväittäjä on, että Suomen eri alueiden väliset ja alueiden sisäiset henkeä kohti lasketut tuloerot ovat nykyisin verraten vähäiset. Jos tarkastellaan esimerkiksi kotitalouksien todellisia käytettävissä olevia tuloja henkeä kohti, ihmiset voivat lähes yhtä hyvin riippumatta siitä, missä päin maata he asuvat. Mittareina ovat muun muassa kotitalouksien tuotannontekijätulot, verotuksen ja tulonsiirtojen jälkeen käytössä olevat tulot sekä kokonaistulot, joihin lasketaan mukaan hyvinvointivaltion tarjoamien palvelujen arvo.

Avaintekijä tässä alueiden ja kansalaisten tasa-arvoisuudessa tutkimuksen mukaan on hyvinvointivaltion tasausvaikutus. Rikkailta Etelä-Suomen rannoilta siirtyy rahaa köyhemmille alueille ja pienituloisille ihmisille, mikä näkyy tulojen tasaisuutena, kun siirrot ja verotus otetaan laskelmissa huomioon. Loikkanen arvioi myös varovasti laman jälkeistä aikaa ja väittää, että alueiden väliset keskituloerot eivät ole kasvaneet. Keskusta on voimakkaasti arvostellut harjoitettua aluepolitiikkaa, mutta tämä tutkimus ei mielestäni tue väittämää, päinvastoin. Ihmisille on kuitenkin ensisijaisen tärkeää saada työtä. Työ on ihmisen itsetunnolle tärkeä ja työllisyysasteen nostaminen on myös yhteiskunnan kehittämisen tai hyvinvointivaltion säilyttämisen kannalta ensisijaisen tärkeää.

Täällä on aivan aiheellisesti käytetty puheen- vuoroja vähemmän koulutetun väestön työllisty-

misvaikeuksista yhteiskunnassa, joka vaatii yhä suurempaa osaamista. Osaajat kyllä saavat työtä. Esimerkiksi Lahden kaupungissa, jossa työttömyysaste on edelleen yli 19 prosenttia, juuri viime viikolla elektroniikan yritykset totesivat, että he voisivat lisätä työpaikkoja jopa sadoilla ihmisillä, mikäli Lahdesta löytyisi korkeakoulutason alan taitajia. Ilta uutisissa kerrottiin juuri, että myös perinteisillä teollisuuden aloilla esiintyy jo Suomessa työvoimapulaa.

Lahden alueen ongelma on ollut erityisesti se, että sillä ei ole ollut omaa korkeakoulua. Ammattikorkeakoulukin on vielä kovin nuori. Niinpä Lahden hyvinkin peruskoulutetut nuoret ovat lähteneet muualle opiskelemaan ja ovat jääneet sille tielle. Nyt uskotaan vahvasti ja toivotaan osaamiskeskusta, mutta hyvin nopeastihan nämäkään vaikutukset eivät näy.

Pienipalkkaisten ja vähemmän koulutetun työvoiman kysyntää voitaisiin varmasti parantaa muuttamalla verotuksen ja sosiaaliturvamaksujen määräytymisperusteita. Palkkaverotuksen alentaminen on suunnattava edelleen painotetusti pienipalkkaisiin, ja muuhun kuin ansiosidonnaisen sosiaaliturvan rahoittamiseen kerättyjä työnantajien sosiaaliturvamaksuja voitaisiin ensi vaiheessa alentaa rajaamalla niiden kerääminen vakioprosentin mukaan vain tietyn alarajan, esimerkiksi 4 000 markkaa kuukaudessa, ylittävään palkanosaan tai suuntaamalla sosiaaliturvamaksun alentaminen tietyn iän saavuttaneiden työntekijöiden sosiaaliturvamaksujen alentamiseen.

Palveluihin kohdistuvat arvonlisäveroalennukset auttaisivat varmasti työvoiman kysyntää. Tätä eriytymistä EU ei ole kuitenkaan hyväksynyt, ja yleisen arvonlisäprosentin laskuun meillä tuskin on varaa, mikäli kaikki vannovat ensisijaisesti tuloverojen alentamisen nimeen.

Maksullisten yksityispalvelujen käytön vähi- syys Suomessa on kuitenkin varmasti myös asennekysymys. Esimerkiksi kotitalouksien verovähennys- ja tukimallit, joita nyt kokeillaan kotiin haettavien palvelujen teettämisessä, osoittavat selvityksen mukaan, että kaksi kolmasosaa näistä palvelujen ostajista ostaisi jatkossa palveluja, vaikka tukea ei tulisikaan. On siis huomattu, että palvelujen ostamisella voi helpottaa elämää merkittävästi.

Toisaalta palvelujen käyttö on myös sukupolvikysymys. Se ikäpolvi, joka sodan jälkeen valmisti siirapin ja saippuankin itse, ei ole koskaan oppinut käyttämään ulkopuolisia palveluita. Mutta toisaalta nykyinen nuori sukupolvi on tot-

tunut niin tekemään, se on tottunut syömään ulkona, se käy kuntosalilla, se käyttää kaikkia mahdollisia palveluja. Uskon siis, että palvelujen kysynnän kasvu voimistuu aivan luonnonmukaista tietä.

Työn sivukuluista suurin yksittäinen erä ovat eläkemaksut. Kunnallisella sektorilla eläkemaksut ovat noin 26 prosenttia palkkasummasta ensi vuonna, yksityisellä sektorilla vähän vähemmän. Olen jo aiemmin tältä paikalta esittänyt, että eläkemaksuista osa pitäisi kerätä muilla kuin palkkasidonnaisilla tuloilla, vähän saman tyyli-
sesti kuin äsken ed. Jääskeläinen esitti. Esimerkiksi pääomaverosta tulisi kartuttaa eläkerahastoja, koska automatisoituneet yritykset pääsevät nyt nykyisten eläkkeiden maksamisesta kuin koirra veräjästä. Jos maksuja kerättäisiin todella muillakin perusteilla kuin palkkaperusteisesti katsoisin, että se olisi oikeudenmukaista ja olisi varmin tie alentaa työn sivukuluja.

Verotukseen liittyvät kysymykset tulevat olemaan varmasti yksi tärkeimmistä kysymyksistä seuraavissa hallitusneuvotteluissa. Turhaa on kuitenkin kuvitella, että veroastetta voitaisiin merkittävästi alentaa, ellei sitten pureta hyvinvointivaltion perusteita, kaikille yhtäläisiä peruspalveluja sekä tasa-arvoa tukevaa sosiaaliturvaa tai tasa-arvoa edistävää aluepolitiikkaa. Todennäköisemmältä vaihtoehdolta tuntuu se, että tuloverojen alennukset on pitkälti kompensoitava pääoma- ja yritysverojen korottamisen kautta.

Arvoisa puhemies! Erityisen hyväksi työllistämisen edistäjäksi on ainakin Lahden seudulla osoittautunut oppisopimuskoulutus. Siksi kaikki rajoitukset ammatti- ja osatutkintojen järjestämiseen vaikuttavat minusta järjettömiltä. Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt tähän asiaan huomiota ja edellyttää, että hallitus seuraa oppisopimusiintiöiden riittävyttä ja tuo tarvittaessa lisätalousarviossa esityksen kiintiöiden nostamiseksi. Itse pidän tätä kysymyksenä, joka ei ole pelkästään taloudellinen kysymys, vaan olen nähnyt siinä aivan systemaattista opetusministeriön tarkoitushakuisuutta alentaa näitä ammattitutkintoja ja osatutkintojen suorittamista.

Olen tehnyt talousarvioaloitteen kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertaisen leikkauksen poistamiseksi. On hyvä, että eräässä mietinnössä täällä jo aiemmin hyväksytystä hallituksen esityksestä on edellytetty selvitystä siitä, keiltä pohjaosan suuruinen leikkaus on tehty kahteen kertaan. Hyvä on tämä pienikin liikahdus asiassa,

jossa olen pyrkinyt toimimaan jo aiemminkin tämän kauden alussa.

Pidän myös tärkeänä, että arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuudet siirrettiin kaikki vuoden 1999 alkuun. Myös näiden määrärahojen riittävyttä on seurattava ensi vuoden aikana. Olen myös iloinen siitä, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä mainitaan Järvenpää—Lahti-oikorata ja sen suunnittelu ja todetaan, että siihen etsitään vaihtoehtoisia rahoitusmalleja.

Arvoisa puhemies! Eläkkeiden osalta näin itsenäisyyspäivän jälkeen esitän, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa erillisenä kysymyksenä otetaan esille kansaneläkkeen rintamalisän korotus. Rintamalisän saajia on tällä hetkellä 173 500 veteraania, ja keskuudestamme poistuu vuosittain noin 12 000—13 000 veteraania. Vaikka 221 markan lisää korotettaisiin 150 markalla kuukaudessa, ei ylimääräisiä kustannuksia syntyisi. Psykologisesti tällainenkin korotus olisi tärkeä huomionosoitus yhä huonokuntoisemmille vanhuksille.

Ed. Korkea-*o*ja merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Vihriälä: Arvoisa rouva puhemies! Haluan tämän budjetin palautekeskustelussa tarkastella Suomen asemaa, olemmehan neljä vuotta olleet Euroopan unionin jäsenenä ja kahden viikon kuluttua olemme myöskin Emussa ja näemme, miten muutokset ovat nopeita myöskin Euroopan unionin sisällä olleet näiden vuosien aikana. Talousarvioesitykseen palaan sitten pääluokkakohtaisissa keskusteluissa.

Kun Euroopan unioniin liitettiin, puhuttiin paljon itsenäisyydestä ja sen säilyttämisestä. Monet unioniin liittymistä vastustavista katsoivat, että liittyttyään tiivistyväan yhteisöön Suomi menettää itsenäisyytensä suvereenina kansallismalliona sekä suuren eurooppalaisen blokin reuna-
maana kadottaa puolueettomuutensa ja turvallisuuspoliittisen liikkumavaransa. Toisaalta eurointoilijat väittivät, että Suomi hakeutumalla kaltaistensa läntisten demokratioiden seuraan vahvistaisi turvallisuuttaan idän uhkaa vastaan ja siten myös itsenäisyyttänsäkin. Kansanäänestuksen alla todistettiin erittäin vahvasti, että viina ja ruoka halpenevat, työttömyys katoaa, kun ulkomaiset firmat investoivat Suomeen entistä enemmän. Kahden ensimmäisen kohdalla näin on käynyt, ruoka on halventunut, samoin alkoholijuomat. Työttömyys ei ole kadonnut, kun

ulkomaisia firmoja ei Suomeen ole sillä vauhdilla tullut kuin kuviteltiin.

Eurointoilijat puhuivat myös mielellään siitä, että jäsenyys ei merkitsisi vielä paljoakaan suveenisuudelle. Puheet yhteisestä rahasta tai yhtenevästä verotuksesta tai EU:n omasta ulko- ja turvallisuuspolitiikasta tai armeijasta leimattiin todella pelotteluksi. Mitä sitten on tapahtunut?

1.1.1995 liityimme Euroopan unionin jäseneksi. Nyt neljä vuotta myöhemmin Suomi luopuu omasta rahasta ja liittyy ainoana Pohjoismaana Euroopan talous- ja rahaliittoon Emuun ensi vuoden alusta. Ja jälleen jo ennen uusimman vaiheen alkamista käydään keskustelua enemmistö päätösten lisäämisestä, verotuksen harmonisoinnista ja myös ulkopoliittikan ja puolustuksen järjestämisestä yhteiselle pohjalle.

Arvoisa puhemies! Saksan uusi sosialidemokraattinen punavihreä hallitus on tekemässä Euroopan unionista Euroopan liittovaltiota nopealla aikataululla, onhan liittokansleri Schröder ilmoittanut tavoitteekseen EU:n tiivistämisen poliittiseksi liitoksi. Puolueen puheenjohtaja ja valtiovarainministeri Oskar Lafontaine puolestaan on kiirehtinyt EU:n verotuksen ja talouspolitiikan yhdenmukaistamista. Saksan ulkoministeri, vihreiden johtaja Fischer on kertonut hallituksensa suunnitelmista. EU:n jäsenvaltioiden kansallista itsemääräämisoikeutta on määrä edelleen rajoittaa ja siirtää päätösvaltaa Brysseliin. Ministeri Fischer haluaa EU:lle ensi vuoden alusta syntyvän yhteisen rahan lisäksi oman perustuslain, yhteisen armeijan ja yhteisen ulkopoliittikan.

Voisiko sen selkeämmin sanoa? Kun tähän asti on puhuttu EU:n vaihtoehtoina valtioiden liitosta ja liittovaltiosta, ovatkin vaihtoehdot nyt liittovaltio tai keskitetty valtio, kovan ytimen eli Saksan ja Ranskan johtama suurvalta. Tähän suurvaltaan meitä nyt ollaan hiljaa viemässä. Jotenkin alkaa tuntua siltä, että koko Euroopassa johtavana olevat sosialistit saattavat kallistua viimeksi mainitulle kovalle linjalle eli Saksan ja Ranskan johtamaan kovaan liittovaltioon. Fischer luonnehtiikin vuodenvaihteessa alkavaa Emua todelliseksi suvereniteetin siirroksi kansallisvaltioilta liittovaltiolle. Hän pohdiskelee myöskin kannanotoissaan Euroopan hallituksen muodostamista. Tämä koostuisi jäsenvaltioiden johtavista poliitikoista, varmastikin sosialidemokraateista ja vihreistä.

Edellä olevan yhteyteen voi liittää myös Suomen sosialidemokraattisen puolueen puoluesihteerin kannanoton jokin aika sitten, kun hän

esitti puolueensa päälehdessä, että keskustajoh-toinen hallitus ei olisi kykenevä hallitsemaan Suomea tulevien eduskuntavaalien jälkeen ja että keskustavetoinen hallitus ei kykenisi hoitamaan EU-puheenjohtajuutta, koska muualla Euroopassa hallitsevat sosialidemokraatit. Tästä puoluesihteerin ajatuksesta voi tulla sellaiseen johtopäätökseen, tuleeko suomalainen parlamentaris-mi toimimaan siten, että maan hallitus nauttiikin eurooppalaisten puoluetovereiden eikä Suomen eduskunnan luottamusta. On syytä uskoa, että nämä puoluesihteerin lausunnot ovat vain vaalinaluspuheita eikä siten vakavasti otettavia. Mutta mikäli ne olisivat vakavasti otettavia, to-sissaan lausuttuja, on se suuri uhka Suomen kan-sanvaltaiselle demokratialle ja myös parlamenta-rismille. Olisikin todella hyvä kuulla vaikka tässä budjetin palautekeskustelussa, mikä on sociali-demokraattisen eduskuntaryhmän kanta äsken esittämiini mielipiteisiin, jotka on julki lausuttu.

Arvoisa puhemies! Suomi on viettänyt juuri 81:tä itsenäisyyspäivää. Olemme itsenäinen valtio, mutta on aivan selvää, että itsenäisyyden sisältö on radikaalisti muuttunut viime vuosina. Yhä vähemmästä voidaan päättää todellisuudessa Suomessa ja suomalaisten ehdoilla. Yhä enem-män tulee ulkoa määräyksiä, toki muodollisesti suomalaistenkin mukana ollen päätettyinä, mut-ta sellaisina, että ne on hyväksyttävä. Tämä on tietenkin realiteetti, ja tähän meidän on nyt mukauduttava, olemmepa oppositiossa tai hallituk-sessa, koska emme irti Euroopan unionista pää-se, vaan meidän on otettava kaikki se hyöty siel-tä, mitä saatavissa on.

Vaikka poliittinen eliitti on jatkuvasti esittä-nyt, että jokainen askel, joka Euroopan suuntaan on otettu, on välttämätön ja kansakunnan koko-naisuuden edun kannalta perusteltu, kuitenkin hyvin huomattava osa suomalaisista on koko ajan suhtautunut muutoksiin epäillen, jopa pe-lokkaasti. Kansalaisilla on todella ollut koko ajan pelko taloudellisen ja poliittisen itsenäisyy-den vähenemisestä, eikä tämä pelko ole turha. Erityisesti maaseudulla EU-jäsenyyden osalta on pelko maatalouden kyvystä selvitä EU-pelissään-nöin. Nyt on myöskin syytä epäillä, miten Emun kohdalla yhteinen rahapolitiikka sopii Manner-Euroopan talouksista monin tavoin poikkeavalle pienelle Suomelle. Se hyöty, jota EU-jäsenyydestä on saatu, jos se on sekä poliittista että taloude-lista, ei ole tullut kuitenkaan ilmaiseksi, jos sitä katsotaan varsinkin maaseudun näkökulmasta.

EU-jäsenyys on merkinnyt maatalouden kan-nattavuuden huomattavaa heikentymistä. Tämä

heikentyminen jatkuu edelleen, varsinkin jos Agenda 2000:n kaavailut toteutuvat. Samaan aikaan kasvukeskusten ulkopuolinen maa on muistakin syistä menettänyt entistä enemmän elinvoimaansa. Monet Kehäkolmosen ulkopuolella asuvat suomalaiset katsovat jääneensä syrjään yhdentymisen eduista. Ennen kaikkea he kokevat, että he ovat joutuneet tämän kaiken maksumiehiksi. On vaikeaa vakuuttaa EU-elämän ihanoudesta, jos oman lähiympäristön tulevaisuus näyttää kovin epävarmalta, niin kuin se tällä hetkellä monen kohdalla näyttää. Näin se valitettavasti on. Ei voi olla kenenkään etu, jos maa jakautuu vaurastuvaan ja kansainvälistyvään, muutamasta kasvualueesta koostuvaan Euro-Suomeen ja näivettyvään, pääosan maa-seutua ja enemmistön maakuntakeskuksista kattavaan Maaseutu-Suomeen. Tämä on mielestäni kammottava näky yhtenäisestä isänmaasta. Toivottavasti tämä näky ei toteudu ja toivottavasti tulevalla uudella vaalikaudella saadaan selkeä muutos päätöksentekoon ja ennen kaikkea aluepolitiikkaan.

Arvoisa rouva puhemies! Yksi merkittävä ja myös ikävä asia maamme poliittisessa elämässä on viime vuosina ollut, ja se on voimakkaasti kasvanut, nimittäin se, että kansan mielipidettä ei kuunnella vaan asiat menevät kuten niin sanottu markkinavoimat tahtovat. Marssijärjestys Euroopan unioniin sekä Emuun on ollut sellainen, että asiat muka etenevät itsestään, ikään kuin ne tulisivat varkein. Yhdestä integraation askeleesta on puhuttu asiana, joka ei sellaisenaan merkitsisi suurta muutosta, ja jatkosta voidaan vapaasti itse päättää. Hetken kuluttua kuitenkin vedotaan siihen, että myös uusi asia tuli jo oikeastaan aikaisemmin päätetyksi. En pääse siitä vaikutelmasta mihinkään, että kansaa on tietyllä tavalla EU-asioissa huijattu.

Toivottavaa olisi, että tulevassa vaalitaistelussa vihdoinkin äänestäjille kerrotaisiin suoraan, mikä heitä odottaa myös ulkopoliittisissa ratkaisuissa, kun he valtakirjan jollekin puolueelle vaaleissa antavat. Toivoisin myöskin, että jokainen puolue löisi ennen eduskuntavaaleja myös EU-korttinsa pöytään. Erityisesti sosialidemokraattien ja kokoomuksen tulisi kertoa, millaiseen Eurooppaan he ovat Suomea viemässä, mikä on kanta esimerkiksi Euroopan turvallisuusraaken- teisiin, yhteiseen ulkopoliitiikkaan ja yhteiseen puolustukseen.

Ed. N u r m i : Arvoisa rouva puhemies! Budjetti on linjoiltaan oikean suuntainen. Säästö-

budjetti ei tuo tullessaan kuitenkaan pelkkiä ilouutisia. Positiivista on muun muassa valtion velkaantumisen loppuminen, tuloverotuksen keventyminen ja työttömyyden aleneminen. Muutama seikka, joista itse kannan huolta, on ensi vuoden pärjääminen niin Puolustusvoimissa kuin poliisivoimissa. Puolustusbudjetti tiukke- nee ensi vuonna noin miljardilla markalla. Koti- mainen puolustustarviketeollisuus natisee liitok- sissaan tilausten vähydestä. Harjoituspäiviä maastossa on niin reservissä kuin aktiivipalve- luksessakin vähän. Puolustuselonteon mukai- nen toiminta on suunniteltu suurempaan puo- lustusbudjettiin kuin se tällä haavaa on. Ensi vuosi tulee olemaan Puolustusvoimissa todella tiukka. Toivottavasti lupaukset muuttaa toimin- tamenoja suuremmiksi pitävät tulevaisuudessa kutinsa.

Poliisille on luvassa 30 miljoonaa markkaa lisää. Lahdessa se merkitsee noin 60 000:ta mark- kaa. Kuitenkin pelkästään Lahdessa on yli 20 poliisin virkaa täyttämättä osittain poliisien puutteesta ja osittain rahan puutteesta. On hyvä, että poliisille löytyi lisää varoja. On kuitenkin tärkeää, että jatkossakin lisätään poliisin määrä- rahoja.

Sunnuntaina uutisoitiin nollatoleranssiohjel- masta Lahdessa. Siinä poliisi puuttui kaikkiin rikkomuksiin, joita tuli vastaan. Sakkoja ei vält- tämättä annettu, vaan pääasia oli ohjata kunta- laisia oikeaan käyttäytymiseen. Jo poliisin näky- vyyς antaa turvallisuuden tunnetta.

Kyselyn perusteella suuremmassa suomalais- sa kunnissa poliisi haluaa kuitenkin ensisijaisesti puututtavan nuorisotyöttömyyteen ja perheen ongelmiin, muun muassa kasvatusongelmiin ja päihteiden käyttöön. Haluan myös todeta, että mitä enemmän poliisilla on resursseja tutkia ta- lousrikollisuutta ja huumausainerikollisuutta, sitä enemmän rikoksia löytyy ja selviää. Poliisivi- ranomainen ei saa olla vain rikoksia vakuutusyhtiötä varten kirjaava viranomainen.

Loppuun esitän vielä kaksi budjettitoivomus- ta seuraavaan budjettiin. Eläkeläisten korkeam- pi verotus on yhdenmukaistettava muun väestön kanssa ja työn sivukustannuksia on saatava alas vaikka väliaikaisesti, jotta yrityksille työllistämi- nen on helpompaa.

Ed. K a n k a n n i e m i : Arvoisa rouva pu- hemies! Erityisesti salin oikealta laidalta on tä- nään kehuttu, että budjetti on tasapainossa, ja tietysti luvut osoittavat sitä, että näin on. Mutta todettava on, että tämä kokoomuksen vaalibud-

jetti on kuitenkin tasapainossa hyvin keinoitekoisin eväin. On huomattavan paljon kertaluonteisia keinoja käytetty, jotta on saatu tämä tasapaino. On sinänsä arvokasta ja tärkeää, että jo pitkään jatkuneen voimakkaan nousukauden lopulla edes saadaan valtiontalous tältä osin lähes tasapainoon. Mutta rehellisyyden nimissä on todettava, että tasapaino on keinoitekoinen.

Toisaalta, miten tasapainoon on päästy? Se hämmästyttää, kun meillä on vasemmistovetoinen hallitus, että siihen on päästy nimenomaan kaikkein heikko-osaisimpien etuuksia rajusti leikkaamalla näiden nousukauden vuosien aikana edelleen tällä vaalikaudella. Eläkeläiset, joista paljon puhutaan, ovat maksumiehiä valtiontalouden kuntoon saattamisessa. Sairaat, työttömät ja erityisesti pitkäaikaistyöttömät ovat kantaneet raskaan taakan valtiontalouden kuntoon panemiseksi. Heti ensimmäiseksi tällä vaalikaudella lapsiperheiden kotihoidon tukea ja muita etuuksia leikattiin eli lapsiperheet pantiin maksamaan valtiontalouden kuntoon saattamista. Maatalous on ollut alusta lähtien Lipposen hallituksen hampaissa niin, että ikävä kyllä tämän satovahinkokesän jälkeenkin maataloutta kohdellaan edelleen maksumiehen osalla valtiontaloutta kuntoon pantaessa.

Tämä lista on murheellista luettavaa. Kaikkein heikko-osaisimmat ovat todella olleet maksumiehiä, kun samanaikaisesti maassa on melkoinen etuoikeutettujen rälssi. Optio- ja muut herrat ovat päässeet helpolla, ja meillekin tässä salissa, kohtuullisen hyvätuloisille, on veronkevennyksiä annettu tuloveroihin. Olisiko se ollut tarpeen? Mielestäni ei olisi ollut tarpeen, vaan nekin varat olisi ollut syytä kerätä valtiolle ja käyttää työllisyyden parantamiseen, erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllisyystilanteen parantamiseen.

Näin hallitus, joka itse itseään kutsui työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi, ei ole yhteisvastuuta jakanut lainkaan oikeudenmukaisella tavalla. Alueellisesti on näkymä yhtä lohduton. Makrotalouden tasolla, kansantalouden tasolla, luvut näyttävät kauniilta, ja niillä hallitus luonnollisesti ylpeilee, mutta tuo yksilötasoinen tarkastelu osoittaa, että Suomessa on köyhiä, on syrjäytyneitä ihmisiä enemmän kuin on ollut sodan jälkeisenä aikana koskaan, samanaikaisesti kun maa on kuitenkin rikkaampi kuin koskaan historiansa aikana. Tuloterot ovat monella tavalla huonossa kehityssuunnassa. Tähän budjetissa ei ole puututtu millään tavalla, ensimmäistäkään muutosta, jolla kaikkein heikko-osaisimpien ase-

maan olisi parannusta yritetty tuoda, tästä ei löydy.

Yhteisvastuun ja työllisyyden hallitus on korostanut työllisyyspolitiikkaa, mutta kun katsotaan hieman tilastoja, jos Suomi jaetaan muistaakseni noin sataan työssäkäyntialueeseen, taitaa olla niin, että viisi työssäkäyntialuetta tässä maassa on, joilla työllisyystilanne todella parane, talous kasvaa ja kehitys on myönteinen. Loput lähes sata työssäkäyntialuetta ovat joko pysähtyneet, jymähtäneet paikalleen tai taantuvat tänäkin päivänä, vaikka kasvu on jatkunut kansantaloudessa pitkään. Näitä syitä ja tähän vaikuttavia tekijöitä ja niitä, millä tätä rajua epäkohtaa voitaisiin korjata, ei ole hallituksessa puitu ollenkaan. Sen tämä budjetti osoittaa ja sen osoittaa myös erilaisten budjettien sisältyvien määrärahojen jako jo tähän asti.

Työllisyysvaroihin niin kunnille, kuntayhtymille kuin investointeihin ja palkkaperusteisiin työllisyysmäärärahoihin on kohdistettu budjetissa ennennäkemättömän rajut leikkaukset. Tätä syvästi ihmettelen, kun olen tottunut täällä lähes 12 vuoden aikana kuulemaan, että vasemmisto haluaisi nimenomaan pitää näillä varoilla yhteiskunnan toimesta työllisyyttä edes jonkinlaisessa arvossa ja tavoitteena. Tämä budjetti on leikkausten äiti tässä suhteessa. — Kysymys on hyvin vakava, ed. Aittoniemi.

Tätä ikävää kehitystä osoittaa myös se, että työmarkkinatukeen osoitetut menot jo lisäbudjetissa ja edelleen tässä ovat voimakkaasti lisääntymässä. Työmarkkinatuella putoaa ihmisiä jatkuvasti yhä enemmän. He ovat sellainen köyhälistö tässä maassa, että pitäisi pikaisesti selvittää, miten siihen puututaan. Tarvittaneenko siinä sitten jonkinlainen työreformi, ei kylläkään varmaan ihan sellaista kuin kokoomus ajaa, tai edes sellaista, mitä keskusta on puuhaamassa, vaikka varmaan molemmilla on hyviä tavoitteita ja ajatuksia.

Erityisesti ministeri Niinistö korosti Emun tuomaa vaikutusta. Vaikka Emu ei ole vielä syntynytäkään — se syntyy vasta ensi vuoden alussa — nyt se on jo tuonut suuren siunauksen Suomelle. Näin väitetään. On totta, että meillä vakaus on tänä syksynä ollut kohtuullisen hyvä, mutta Emua ei kannata muutamaa kuukautta ennen syntymäänsä, sanotaan odotusaikana, vielä näin mahdolltomasti ylistää.

Kauttaaltaan voi sanoa, että Emu vie itsenäisyyttä. Sehän vei meiltä täydellisesti rahapolitiikan itsenäisyyden ja se tuo ankarat kriteerit, pysyvät Emu-kriteerit, talouspolitiikkaan niin, että

emme voi päättää talouspoliittisista ratkaisuiltamme itse, koska Emu-kriteerit asettavat rajat, joiden rikkomisesta seuraa ankara sakko, jota ei voi ottaa missään tapauksessa vastaan. Eli Emu vei meiltä paljon mahdollisuuksia hoitaa itsenäisesti Suomen kansan edun mukaisesti talouspolitiikkaa. Vaikka se on tuonutkin näin lyhyellä tähtäyksellä vakautta, niin hinta tälle lyhyen tähtäyksen vakaudelle on kyllä itsenäisyyden kannalta varsin suuri. Kannattaa palata Emuun vasta hieman myöhemmin ja antaa siitä arviot sitten, kun on nähty, miten se toimii, mitä se vaikuttaa.

Emu kyllä tulee viemään myös työehtosopimusten yleissitovuuden, joka valitettavasti on muutoinkin kovan koetuksen kohteena näinä aikoina. Mielestäni yleissitovuus on kuitenkin sellainen turva työntekijöille ja se on myös työnantajien edun mukaista, että siitä tulee pitää kiinni niin Emun kuin kotimaisten poliittisten voimienkin paineessa.

Arvoisa puhemies! On puhuttu kuntien tilanteesta hyvin paljon. Budjetti ei lupaa kunnille oikeastaan yhtään mitään parannusta. Kunta ei ole itsetarkoitus, vaan kunta on kuntalaisten yhteisö, joka tuottaa kuntalaisille peruspalvelut, sairaanhoidon, terveydenhuollon, koulutuksen sekä sosiaalipuolen ja monia muita toimintoja. Tällä hetkellä nämä ihmisten, ja jälleen totean, kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kuntien palvelujen varassa elävien ihmisten peruspalvelut ovat todella suuressa vaarassa. Tässäkin ihmettelen, että vasemmisto, joka perinteisesti on julkista sektoria arvostanut, on päästänyt tilanteen käsittään niin, että kunnat ajavat alas peruspalveluitaan. Se on vakava uhka kaikkein heikoimmassa asemassa oleville ihmisille, se on sivistysvaltion purkamista, kun näin pääsee tapahtumaan.

Myös veroratkaisut, joita Lipposen hallituksen aikana on tehty, ovat suosineet hyvätulaisia valtionverotuksen keventämisen kautta, ja silloin on lisätty paineita kuntaveron kiristämiseksi ja näin on jaettu epäoikeudenmukaisuutta, onhan kunnallisverotus epäsosiaalinen veromuoto verrattuna valtionverotukseen. Eli tässä suhteessa veropolitiikalla ei ole menty oikeaan suuntaan, vaan päinvastoin.

Kuntien kurjaa tilannetta osoittaa se, että kunnat hakivat tänä vuonna yli 2 miljardin markan arvosta harkinnanvaraisia rahoitusavustuksia valtiolta. Tällainen summa, vaikka siinä on tietysti aina hakemisen riemuakin, osoittaa sen, että kuntien valtionosuusjärjestelmä ja kuntien velvollisuudet eivät ole kohdallaan. Järjestelmää

pitää uudistaa edelleen ja kunnat pelastaa siitä ahdingosta, missä ne nyt ovat, ja sitä kautta pelastaa ne ihmiset, jotka ovat kuntien peruspalvelujen käyttäjiä ja niistä riippuvaisia.

Positiivista budjetista ja oikeastaan valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä on sanottava siltä osin, että lastensuojelun tasausrahasto on nyt vihdoin saatu aikaiseksi valtiovarainministeriön ankarasta vastustuksesta huolimatta. Tuo malli, joka on valittu, on se, jota esitin tasan vuosi sitten budjettikeskustelussa. On tietysti myönnettä todeta, että esitykseni tältä osin on mennyt sanasta sanaan läpi ja tältä osin on päästy edes eteenpäin, kun tiedämme, että valtiovarainministeriö ei uutta rahaa tällaiseen tarkoitukseen anna. Eli kuntien rahoja tässä jaetaan uudella tavalla, se on tosiasia, mutta sittenkin on hyvä, että tämä poikkeuksellisen suurten lastensuojelumenojen tasausrahasto nyt saadaan aikaiseksi. Sillä päästään lastensuojeluakin tehostamaan, mihin on äärettömän kova tarve.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi totean, että Keski-Suomen maakunta on ollut syrjittynä ankarasti tämän vaalikauden ajan ja tämä budjetti ei Keski-Suomelle lupaa oikeastaan mitään. Jos Jyväskylässä ei olisi yliopistoa, mitään ei koko maakuntaan tulisi. Mielestäni se on erityisesti häpeäksi keskisuomalaisille hallituspuolueiden edustajille, jotka eivät ole saaneet taisteltua yhtään mitään. Vihreät ovat saaneet ilmeisesti aikaan sen, että kun he ovat aikansa vastustaneet moottoriteitä, niin nyt mitään muita teitä Suomessa ei rakennetakaan kuin moottoriteitä eteläiseen Ruuhka-Suomeen. Eli tilanne on ihan sama kuin tässä surullisen kuuluisassa hiilivoiman lisäämisessä, johon vihreitten myötävaikutuksella on tällä kaudella ajautettu.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tulin juuri Jyväskylän kaupunginvaltuuston kokouksesta, ja siellä oli kyllä myönteinen henki, ed. Kankaanniemen kotiseudulla, siinä lähellä, Jyväskylän kaupungissa, joten en voi muuta kuin ihmetellä ed. Kankaanniemen puhetta. Hän ei nähnyt mitään hyvää, tai jokin asia budjetissa oli, mutta kaikki muu oli hyvinkin negatiivista. Hän ei nähnyt mitään hyvää siinä, että esimerkiksi nyt valtiontalous ruvee saamaan tasapainottumaan, ettei ensi vuonna enää velkaa oteta. Hän ei nähnyt mitään hyvää Emu-ratkaisussa. Mikä olisi ollut tilanne, jos Suomi olisi jäänyt sen ulkopuolelle? Ehkä sama tilanne kuin Ruotsilla tällä hetkellä on. Olisin kyllä todellakin toivonut, että ed. Kankaanniemi

olisi katsonut maakunnallisesti ja keskisuomalaisittain myös sitä myönteistä, mitä siellä tapahtuu, huomannut vaikka Nokian tulon sinne, mikä tarjoaa useita satoja työpaikkoja myös Uuraisille veroja maksaville ihmisille.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio ei pystynyt osoittamaan budjetista Keski-Suomelle yhtään mitään. Nokia Oy:n investointi Jyväskylään on osittain siirto Äänekoskelta eli siinä mielessä ei kovinkaan lohdullinen, mutta sinänsä tietysti hyvä. Mutta se ei ole hallituksen eikä budjetin ansiota penninkään vertaa. Budjetissa ei ole Keski-Suomeen yhtään mitään Jyväskylän yliopiston hankkeita lukuun ottamatta. Tämä on se ikävä tosiasia, josta pitäisi ed. Karpionkin kantaa paljon syvempää huolta, kuin mitä on tapahtunut.

Totesin, että on positiivista, että budjetti on näennäisesti tasapainossa, mutta halusin kertoa myös rehellisesti sen, että se on saatettu tasapainoon kaikkein heikko-osaisimpia ihmisiä kovasti rokottaen tällä vaalikaudella. Tämä voi olla vähän populististuntuinen väite, mutta tämä on valitettavasti täysin tosiasia. Kun luette hallitusohjelman lisäpöytäkirjan, niin siellä on sanottu, mistä leikataan, ja ne leikkaukset on pennilleen toteutettu ja vähän ylikin, mutta palautusta ei ole annettu. Sen sijaan hyvätuloisille on annettu reippaat veronkevennykset.

Ed. H u r s k a i n e n : Arvoisa puhemies! Budjetin loppusumma on 188,5 miljardia markkaa. Budjetin ylijäämä on kuroutunut valiokuntakäsittelyn aikana lähes täysin umpeen. Valiokunta on käsittelyn kuluessa muuttanut joiltain osin budjetin sisältöä. Määrärahoja on lisätty muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Valiokunta on käsittelyssä ottanut huomioon, että talousennusteet eivät enää kaikilta osin vastaa niitä ennusteita, joille hallitus on budjettiesityksensä rakentanut. Niinpä valtiovarainvaliokunnan ratkaisut tukevatkin pääasiassa tulevan vuoden työllisyyttä entistä paremmin niin, että talouskasvun heikkeneminen ei heti kostautuisi työttömyyden nousuna.

Kaikkienassa tässä budjetin käsittelyn yhteydessä voi tyytyväisenä todeta, että Lipposen hallitus on onnistunut kohtuullisen hyvin talouspolitiikassaan. Velan kasvu on saatu pysäytettyä. Lisäksi sekä inflaatio että korot on pystytty pitämään kurissa. Näin ollen voi sanoa, että taloutemme perustaa on vahvistettu, mutta se on

vaatinut kansalaisilta suuria uhrauksia. Sen ovat joutuneet kokemaan niin eläkeläiset, lapsiperheet, työttömät kuin myös toimeentulotukea saavat ihmiset.

Tämä tulee esiin Stakesin viime vuonna julkaisemassa tutkimuksessa, jonka tekijöinä ovat Uusitalo ja Heikkilä. Tutkimus koskee tulonjakoa maassamme. Tutkimuksen mukaan huonoimmin toimeentulevien käytettävissä olevat tulot ovat vuosina 94–96 laskeneet, mutta parhaiten toimeentulevien tulot ovat nousseet. Tutkimuksen mukaan köyhyyden lisääntymisen yhtenä tekijänä ovat viime vuosina tehdyt säästö-päätökset. Esimerkiksi toimeentulotuki laski entisestään, kun lasten osuuksia pienennettiin ja tuesta maksettiin lisäksi lisää asumiskuluja.

Sen vuoksi on aiheellista kysyä tutkimuksen valossa, ovatko ratkaisut kuitenkin liian vahvasti kohdistuneet maamme pienituloisimpaan väestöön. Jatkuvasti tulee esiin uusia tutkimuksia ja myös kyselyjä, jotka tuovat eteemme tietoa ihmisten väsymisestä, loppuunpalamisesta ja siitä, että suuri osa ihmisistä voi tällä hetkellä pahoin.

Yhteiskunta tuntuukin jakautuneen kahtia: henkilöihin, joilla on työtä, ja henkilöihin, jotka ovat vailla työtä. Ne, joilla on työtä, ovat murtumassa taakkansa alle, ja työttömyys tuo mukanaan taas omat ongelmansa. Säästöt nakertavat molempia ryhmiä hitaasti mutta varmasti.

Terveydenhuollon säästöt ovat saaneet selvän tuomion terveydenhuollon henkilöstöltä ja myös kansalaisilta. Tehyn teettämän Suomen Gallupin toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan 85 prosenttia vastanneista tuomitsi hoitohenkilökunnan pakkolomat, joita on toteutettu tänä vuonna yli 40 kunnassa. Vastanneiden mukaan terveyspalveluiden laatu ja saatavuus on heikentynyt. Tästä kärsivät ennen kaikkea potilaat, mutta myös vastuuntuntoinen hoitohenkilöstö.

Valtiovarainvaliokunta on tiedostanut ongelman, ja sitä on monelta osin yritetty helpottaa eri menetelmin. Erikoissairaanhoidolain mukaiseen tutkimustoimintaan lisättiin 100 miljoonaa markkaa ja lääkäreiden koulutukseen 10 miljoonaa markkaa, jolla helpotetaan tulevaisuudessa jonkin verran terveydenhuollon ahdinkoa ja henkilökunnan lisääntyvää tarvetta.

Arvoisa puhemies! Liikenneministeriön hallinnonalalla olisi loistavia työllisyyskohteita esimerkiksi Etelä-Karjalan alueella. Omissa talousarvioaloitteissani olen tuonut esille useita tiehankkeita, joiden toteuttaminen olisi ensiarvoisen tärkeää liikenneturvallisuuden kannalta. Budjettiesityksessä on pudotettu tieverkoston

kehittämistä rahaa 100 miljoonalla markalla, mikä ei tunnu järkevältä, kun ajatellaan pitkällä tähtäimellä tiepolitiikkaa.

Valiokunta esittää, että momentille lisättäisiin 46,5 miljoonaa markkaa. Valiokunta on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota Kuutostien parantamisen tärkeyteen. Tietenkin Itä-Suomen edustajana olen siitä ilahtunut, että valiokunta on havainnut itärajan läheisyydessä olevat erityisolosuhteet ja Venäjän rajaliikenteen vaikutuksen ennen kaikkea Kuutostiellä. Kuutostien kunnostus onkin edennyt jonkin verran Euroopan unionin rakennerahaston avulla, mutta ei riittävästi. Niinpä onkin tärkeää, että jos rakennerahastosta edelleen saadaan Kuutostien kunnostamiseen rahaa, niin samalla tulisi turvata kansallinen osuus tieverkoston kehittämistä rahasta.

Tyytyväisenä voin todeta, että Kuutostien pullonkaulaan, Porvoo—Koskenkylä-kohtaan, on puututtu ja että jos vuoden 1998 rahaa ei ehditä käyttämään kaikkea, niin rakentamiseen on varattu rahojä yhteensä enintään 270 miljoonaa markkaa tulevalle vuodelle. Tällä helpotetaan osaltaan Kuutostien ongelmien kokonaisuutta.

Arvoisa puhemies! Lasten asemaan tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota. Siitä ovat osoituksena ne monet viestit lasten ja nuorten pahoinvoinnin seurauksista. Ne ovat hätkähdyttäneet meitä jokaista erityisesti viime kevään ja tämän syksynkin aikana. Newsweekissä oli keväällä artikkeli, joka kertoi, että nuorten rikokset esimerkiksi New Yorkissa tapahtuvat pääasiassa iltaapäivällä eikä illalla, niin kuin olettaa saattaa. Niinpä uskon, että myös Suomessa tilanne saattaa kehittyä samaan suuntaan. Näin ollen nousee entistä tärkeämmäksi tarve iltaapäiväkerhojen toiminnan lisäämiseen. Hallituksen talousarvioesityksessä on iltaapäiväkerhotoimintaan varattu 6 miljoonaa markkaa liikuntabudjettiin ja 1,5 miljoonaa markkaa nuorisotyön budjettiin.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaan hallituksen esitys tältä osin on myönteinen, mutta samalla valiokunta toivoo, että koululaisten iltaapäiväkerhotoiminnan kehittämiseen varattaisiin tulevana vuosina talousarviossa lisää määrärahoja. Yhdyn lämmöllä valiokunnan ajatuksiin ja toivon, että määrärahalisäys iltaapäiväkerhotoimintaan hoidetaan tulevissa budjeteissa yhteistyönä.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Kun nyt käsittelemme ensi vuoden budjettiesitystä, täytyy luotsata vähän näköaloja myöskin

taakse päin eli siihen, mistä tämä budjetti juontaa juurensa. Silloin katselemme Lipposen hallitusohjelmaa. Siellä tehtiin merkittäviä arvovalintoja silloin, kun ohjelmaa rustattiin. On selvää, että perusturvan uudistaminen ja köyhien ihmisten asiat joutuivat jo alussa sivuraiteille. Siellä ne on hallituspuolueiden taholta myös pidetty. Lipposen hallitushan oli tällainen työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus, joka lähti liikkeelle hyvin suurin odotuksin. Sen piti puolittaa työttömyys ja purkaa kannustinloukut. Näissä tavoitteissaan ei sinänsä ole mitään vikaa, ja hallitushan korosti ohjelmassaan siirtymistä tulonsiirtoyhteiskunnasta työnteon yhteiskuntaan. Tämäkin ajatus oli periaatteessa hyvä. Työikäisillä ja työkykyisillä ihmisillä on ensisijainen vastuu itsensä ja perheensä elättämisestä.

Mutta mitä on tapahtunut hallituskauden aikana? Jos tarkastellaan sosiaalipolitiikan aluetta, niin sosiaaliturvaselonteossa, jonka hallitus antoi, annettiin ymmärtää, että väestön toimeentulo ei ole ratkaisevasti heikentynyt suurtyöttömyydestä ja sosiaaliturvan leikkauksista huolimatta. Kaikki tiedämme, että tämä ei pitänyt paikkaansa. Lipposen hallituksen yksi tilinpäätös on, että hyvinvointivaltion sisällä on taloudellisissa vaikeuksissa olevien nöyryytettyjen ihmisten väestönosa, johon kuuluu 500 000—700 000 ihmistä.

Edellisen hallituksen ja nykyhallituksen politiikassa on keskeinen ero se, että lamankin aikana Ahon hallitus piti kiinni kattavasta perusturvasta, ja siihen ei ole tämä hallitus pystynyt pitkänkään taloudellisen noususuhdanteen aikana. Jos ajattelemme näitä leikkauksia — lapsilisät, lapsikorotukset, sairauspäiväraha, opintotuki — nämä ovat hyvin suuria leikkauksia ja ovat koskettaneet, hyvin monetkin näistä, samaa perhetä. Periaatteellisesti mielestäni merkittävin oli sairauspäivärahan poistaminen pienituloisilta ja tulottomilta. Tämä ratkaisuhan oli ideologinen valinta. Sitä ei voi mitenkään muuten perustella. Samaa aikaan yli 200 000 vuodessa ansaitsevien sairauspäivärahat kasvoivat. Kaikki tämä on johtanut siihen, että toimeentulotukiasiakkaiden määrä ja kuntien toimeentulotukimenot ovat lisääntyneet.

Stakesin tutkimuksessa, joka on juuri hiljattain julkaistu — ylijohtaja Hannu Uusitalon tutkimus — on selkeästi osoitettu, että köyhät ovat köyhtymässä Suomessa laman jälkeen. Köyhien tulotaso tämän tutkimuksen mukaan laskee samaan aikaan, kun parhaiten toimeentulevat 60 prosenttia kotitalouksista pääsevät osallisiksi

reaalitulojen kasvusta. On selvää tämän tutkimuksen mukaan, että leikkaukset ovat siihen vaikuttaneet ja myöskin se, että perusturvaa ei ole voitu parantaa. Tässä tutkimuksessa tullaan siihen tulokseen, että työllisyyttä olisi kohennettava, mutta tiedämme, että siihen ei ole kyetty. Yksi keino olisi myös tämän mukaan parantaa sosiaaliturvan vähimmäis- ja tarveharkintaisia etuuksia ansiosidonnaisten kustannuksella. Tämä tutkimus tulee siihen johtopäätökseen, että todellakin tuloerot ovat nyt voimakkaasti kasvaneet.

Sen lisäksi valtionosuusleikkaukset, jotka kuntiin ovat kohdistuneet, ovat heikentäneet ikävällä tavalla kuntien mahdollisuuksia tuottaa peruspalveluja. Tästä on terveydenhuollossa monia katkeria esimerkkejä. Nämä heikennykset ovat myös koituneet yrittäjien ja maanviljelijöiden tappioksi. Yrittäjien perusturva on monilta osin puutteellinen, ja yrittäjäriskin vastapainoksi tarvittaisiin turvaverkkoja, jotka pelastavat tarvittaessa myös yrittäjän ahdingosta.

Viljelijäväestön sosiaaliturvaa on koko tämän hallituskauden ajan pommitettu täsmätulella heikennys heikennyksen perään. Jos ajatellaan perheitä, niin kotihoidon tuki on näyttäytynyt hallitukselle keskustan poliittisena linnakkeena, ja sitä vastaan on hyökkäilty toistuvasti ja perheiden valinnanmahdollisuuksia on kavennettu.

Keskustelu sosiaaliturvan suunnasta ei ole ollut avointa. Vähin äänin Suomeen on hivutettu aikaisempaa työperusteisempaa ja tarveharkintaisempaa sosiaaliturvaa. Verotuksen ja sosiaaliturvan keskeiset ratkaisut on tehty tupopöydässä. Siellä eläkeläisillä, yrittäjillä, työttömillä tai köyhillä ei ole edustajia. Kuitenkin päätökset ovat kohdistuneet juuri näihin ryhmiin.

Olemme keskustassa vaatineet uudistuksia, ja sosiaaliturvan uudistaminen onkin hyvin keskeinen asia seuraavalla hallituskaudella. Järjestelmän tulisi kannustaa yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja pienentää veronmaksajien taakkaa. Jotakin on pahasti vialla nyt, kun samanaikaisesti Suomessa yli 600 000 ihmistä joutuu turvautumaan vuosittain toimeentulotukeen ja toisaalta bruttokansantuote kasvaa. Kun työtön joutuu maksamaan työttömyyspäivärahoistaan kunnallisveroa noin 20 prosenttia, verotuksen jälkeiset tulot eivät riitä elämiseen. Kunta ottaa veronsa yhdellä kädellä ja pakottaa toisella hakemaan toimeentulotukea. Tässä on yksi selkeä esimerkki remonttitarpeesta.

Toinen voisivat olla vanhusten tuloloukut. Kotona asuva vanhus tarvitsee tuekseen monipuolisen palvelupaketin, jonka hinta voi nousta

niin korkeaksi, ettei eläkkeestä jää mitään kätehen.

Suuri joukko aktiiviväestöä on sysätty yhteiskunnan sivuraiteelle. Satoihintuhansiin nousee konkurssin tehneiden yrittäjien, ylivelkaantuneiden ja takausvastoista kärsivien joukko. Tälle joukolle olisi löydettävä paluu työhön ja toimeilaisuuteen. Jos uudistuksia ei lähdetä tekemään, luisumme kohta uusliberalistiseen yhteiskuntaan, jossa menestystarinoiden varjossa on paljon onnettomia ihmiskohtaloita. Sellaiseen vaihtoehtoon Suomella ei saisi olla varaa. Kaikille olisi turvattava ihmisarvoisen elämän edellytykset.

Arvoisa rouva puhemies! Keskusta esittää ensi vuoden budjettiin 300 miljoonaa markkaa eläkeläisten tarpeisiin. Keskusta ei taipunut hallituksessa ollessaan kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukseen. Keskustan mielestä pohjaosan leikkauksella alkuaan virheellinen ja epäoikeudenmukainen päätös eikä sitä olisi pitänyt enää jatkaa. Sen takia olemme esittäneet valiokunnassa jo sen leikkauksen jäädyttämistä. Me hävisimme äänestyksen siellä, hallituspuolueet voittivat, leikkauksa saattoi jatkua. Esitimme vastalauseen ja olemme sitä mieltä, että kaikkien kansalaisten oikeus edes pieneen kansaneläkkeeseen on ollut keskeinen kansanvakuutuksen periaate ja myös motivoinut kaikkia osallistumaan sen rahoitukseen.

Pohjaosan tekeminen työeläkevähenteiseksi mursi tämän periaatteen. Tämä päätös merkitsi sitä, että osa niistä, jotka ovat pitkäänkin maksaneet kansaneläkevakuutusmaksua, eivät tule koskaan etuutta saamaan. Pohjaosan työeläkevähenteisyyshän koskee erityisesti niitä, jotka saavat 4 000—5 000 markan työeläkettä. Meillä on kuitenkin vielä joukko eläkeläisiä, jotka saavat pelkkää kansaneläkettä. Pienin kansaneläke on tällä hetkellä 2 206 markkaa kuukaudessa, siitä ei todellakaan ole enää, mistä ottaa, ja näitäkin eläkeläisiä on Suomessa vielä paljon, mutta alta 200 000 kuitenkin.

Kansaneläkkeen pienuus johtuu siitä, että siihen ei ole tehty tasokorotusta vuoden 84 jälkeen ja indeksikorotuksetkin ovat pienempiä kuin muissa eläkkeissä. Ensi vuonna kansaneläkkeisiin tehdään 1,3 prosentin indeksikorotus, kun vastaava indeksikorotus työeläkkeisiin on 1,6 prosenttia ja taitetun indeksin takia aktiivi-ikäisille eläkeläisille korotus on 2,3 prosenttia.

Olemme olleet myös sitä mieltä, että tämä taitettu indeksi on väärin. Korotuksen erilaisuus rikkoo yhdenvertaisuutta, ja keskustan ryhmä

on valiokunnassa vastustanut indeksin käyttöönottoa. Se on ikään perustuvaa syrjintää.

Samoin olisimme toivoneet ja olemme esittäneet, että ylimääräinen sairausvakuutusmaksu olisi ripeämmin poistettu nyt noususuhdanteen aikana.

Tämän päivän eläkeläiset ovat rakentaneet Suomen hyvinvoinnin hyvin vaikeissa olosuhteissa, ja heidän on ihan oikeutettua odottaa parempaa kohtelua, tasapuolista ja oikeudenmukaista tulonjakoa laman jälkeisessä Suomessa. Ensi vuoden budjettiesityksessä eläkeläisten asema suhteessa muihin heikkenee ja tämä ei ole oikein.

Edelleen budjettiesityksestä on sanottava, että hyvää siinä on evo-rahojen säilytys. Siinä sosiaalivaliokunta oli hyvin aktiivinen ja ponnisteli rahojen säilyttämiseksi budjetissa. Näin voidaan turvata lääketieteellisten tiedekuntien opetus ja myös tutkijavirat ja erilaiset niihin liittyvät virat, mikä on tavattoman suuriarvoinen asia.

Olin toivonut, että budjetti olisi ollut myös yliopistoja muistava. Yliopistoissahan perusopetus on joutunut erittäin suuriin vaikeuksiin, ja yliopistot joutuvat hankkimaan ulkopuolista rahoitusta sen kuin ehtivät. Erityisesti rahoituksen vaikeus on näkynyt Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen kohdalla, jossa koko ajan ollaan liipaisimella, miten jatkon käy. Toistaiseksi ilmeisesti voidaan neuvotella lisärahoituksesta, mutta mitään varmaa tulevaisuuden suhteen ei ole. Me kansanedustajat olemmekin taistelemassa nimenomaan Turun hammasklinikan säilyttämisen puolesta, koska silloin voidaan erikoishammaslääkärikoulutus alueellamme säilyttää ja myös korkeatasoinen hammaslääketieteellinen tutkimus, josta on monia hyviä esimerkkejä, voidaan säilyttää. Budjetissa ei ole riittävästi varoja yliopistojen perusopetuksen ylläpitoon.

Kun puhuin hammasklinikasta, niin siitä tulee eittämättä yhteys aikuisten hammashuoltoon. Budjetista puuttuvat määrärahat aikuisväestön, vanhenevan väestön ja vanhusväestön hammashuollon systemaattiseen järjestämiseen Suomessa. Meillä ei ole näiden väestöryhmien hammashoito sivistysvaltiolta edellytettävällä tasolla. Osalla kansalaisia ei ole varaa käyttää tarvitsemaan suun terveydenhoitopalveluja taloudellisista seikoista johtuen.

Olen itse tehnyt ensi vuoden budjettiin esityksen, joka minulla oli myös viime vuonna, että aloitetaan hoito jostakin ja aloitetaan se vanhusväestöstä, joka varmasti tarvitsee näitä palveluja. Toivon tukea tälle esitykselle myös hallituspuo-

lueiden edustajilta, joiden taholta on kuulunut nyt kaikuja hammashuoltolanteesta etenkin sen jälkeen, kun liki 400 000 ihmisen allekirjoittama adressi aikuishammashuollon puolesta luovutettiin kansanedustajille ja tuli julkisuuteen.

Me tiedämme, että työttömyys on pahin eriarvoisuutta ja syrjäytymistä luova tekijä. Nykyinen sosiaaliturva on rakennettu vakaiden työmarkkinoiden, kokopäivätyön, toisen palveluksessa olemisen ja peruserheen varaan, mutta tänä päivänä nämä tukijat eivät enää toimi kuten 60-luvulla, joka on ollut pohjana nykyjärjestelmälle. Me tarvitsemme uudistuksia, ja keskustan työreformissa esitetään vastauksia muuttuneiden työmarkkinoiden haasteisiin.

Suomi ei ole sopeutumassa yksin tietoyhteiskunnan työmarkkinoille. Esimerkiksi Hollannissa, Isossa-Britanniassa ja USA:ssa sosiaaliturvaa, verotusta ja työmarkkinoita on lähdetty uudistamaan niin sanotun kolmannen tien hengessä. Valtiokeskeinen ohjaus tai markkinaliberalismi eivät pysty ratkaisemaan ongelmiamme. Niiden väliin tarvitaan kolmas tie, jos työmarkkinoilla tapahtuvaan polarisoitumiseen halutaan tosissaan puuttua. Suomeen tarvitaan tietoyhteiskunnan logiikkaan sopivia järjestelmiä.

Arvoisa puhemies! Me olemme nähneet, että talouden kasvu ei poista rakenteellista pitkäaikaistyöttömyyttä. On selvää, että nykyjärjestelmällä, kun näyttää siltä, että mitään ei tehdä, vähemmän koulutettujen ja ikääntyneiden ihmisten jääminen pysyvästi työelämän ulkopuolelle on tosiasia. Suomalaiset ovat polarisoitumassa erilaisiin ryhmiin, joiden ääripäistä löytyvät palkkatuissa tai suhteellisen pysyvissä työtehtävissä olevat ja käytännössä pysyvästi työttömät. (Ed. Aittoniemi: Mitä se polarisoituminen tarkoittaa?) — Pooli on napa. Se tarkoittaa, että menee kahteen ääripäähän, jos polarisoituu.

Me olemme esittäneet uudistuksia omalla ohjelmallamme. Ihmettelenpä, minkä takia muilla puolueilla ei ole vastaavia uudistusohjelmia, vaan hyväksytään 600 000 ihmisen työttömyys ja ajatellaan, että se siitä poistuu, kun on nähty jo, että se ei poistu. Meillä on todella vakavia vaikeuksia myös nuorten kohdalla. Esimerkiksi juuri toimeentulotuessa alle 25-vuotiaiden osuus on suurin eri ryhmistä toimeentulotuen asiakkaina. Se osoittaa, että heillä on vakavia vaikeuksia toimeentulonsa järjestämisessä työn kautta.

Kaikki eivät tietenkään halua kouluttautua uusiin korkean osaamisen ammatteihin. Meidän on luotava edellytykset uusien työpaikkojen ja laajemman työn käsitteen syntymiselle. Meillä

on esimerkiksi Suomessa muihin Oecd-maihin verrattuna alikehittyneet osa-aikatyön markkinat ja korkea verokiila vaikeuttaa ratkaisevasti erityisesti palvelualan uusien työpaikkojen syntymistä. Tiedämme, että suurtyöttömyydenkin aikana hyvin monet tekevät ylipitkää työviikkoa tai ovat samanaikaisesti useamman kuin yhden työpaikan loukussa. Tämän tilanteen taustalla ovat korkea ansiotulojen verotus, suuret asumismenot sekä osaavan ja jaksavan työvoiman kysyntä.

Me haluamme näillä uudistusohjelmillamme järkyttää vaihtoehtottomuuden tilaa, jossa ihmisen on oltava joko kokopäivätyössä tai kokopäivätyöttömänä. Me tarvitsemme toisenlaisia järjestelmiä ja haluamme myös laajentaa työn käsitettä niin, että kotityö on ihan oikeaa työtä ja lastenhoito, vanhusten ja vammaisten hoito, omaishoito kaiken kaikkiaan, on arvokasta työtä. Sen sosiaaliturvaa on myös kehitettävä.

Arvoisa puhemies! Olemme esittäneet myös uusia järjestelmiä, yksilöllisen hyvinvointisopimuksen esimerkiksi. Kentällä on jo kokeiltu erilaisia malleja. Meillä on Valtimon malli, Lex Kainuu, joka on lähtenyt alueellisesta aloitteellisuudesta, kun valtion päässä ei ole mitään järjestelmiä haluttu kokeilla tai ei ole suotu mahdollisuuksia joustavampiin rakenteisiin. Kansalaisaloitteiden sisältö on ollut, että alueelle annettaisiin mahdollisuus kokeiluun, jossa nykyisen työttömyysturvan sijasta työttömät voisivat osallistua kansalaistyötulon turvin tehtävään kansalais- tai yhteistyöhön. Nämä ovat hyvin tervetulleita vaihtoehtoja passiivisen työttömyysturvan piirissä oleville ihmisille, joille annettaisiin mahdollisuus osallistua aktiivisesti oman alueensa ja sen asukkaiden hyväksi toimimiseen.

Kaiken kaikkiaan ensi vuoden budjetista on sanottava, että se ei sisällä sellaisia uudistuksia, joilla yhteiskunnan suurimmat ongelmat, työttömyys ja köyhyyden lisääntyvä kasvu, voitaisiin poistaa. Tarvitsemme rohkeita rakenteellisia uudistuksia, joita keskusta on esittämässä.

Ed. L i n d q v i s t : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys vuoden 99 talousarvioksi pohjautuu optimistiseen talouden kehitykseen, mielestäni jopa liian optimistiseen. Talousarvio on tasapainotettu myymällä valtion omaisuutta ja mitoittamalla lakisääteisiä menoja alle todellisten kustannusten. Hallitus leikkaa edelleen rajalla kädellä valtionosuuksia aiheuttaen jo ennestään vaikeuksissa oleville kunnille kestävättömiä tilanteita peruspalveluiden tuottamisessa, ja sääs-

tötoimet tulevat lisäämään työttömyyttä kunta-sektorilla.

Kansalaisten turvattomuus on lisääntynyt. Silti hallitus ei osoita tarvittavia varoja poliisin toimintamäärärahoihin. Hallituspuolueet ovat esittäneet poliisitoimelle määrärahalisäystä 30 miljoonaa markkaa, mikä ei riitä kuin yhden läänin kipeimpiin tarpeisiin. Silti kansalaiset odottavat poliisilta sekä tehokasta rikostutkintaa että ennalta ehkäisevää toimintaa, poliisin näkymistä. Suomessahan on kansainvälisesti verraten varsin vähän poliisien virkoja, joita on lähes 500 tällä hetkellä täyttämättä. Poliisien keski-ikä on myös noussut ja työpainne on kasvanut kohtuuttomasti useiden vuosien vajaamiehityksen vuoksi. Selvitysten mukaan poliisin toimintavalmius on heikentynyt ja yhä useampi asia jää vaille tutkintaa. Tärkeää olisi palkata nuoria poliiseja kasvamaan erilaisiin tehtäviin, mutta talousarvioesitys ei sitä mahdollista. Keskusta esittääkin vastalauseessaan lisäystä 100 miljoonaa markkaa poliisin määrärahoihin.

Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostossa käsiteltiin varsin hyvässä hengessä opetusministeriön pääluokan osalta hallituksen vuoden 1999 talousarvioesitystä. Mietinnössä todetaan muun muassa, että valiokunta pitää tärkeänä koulutuksen perusturvan takaamista kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Talousarvioehdotuksessa perusopetuksen keskimääräiseksi yksikköhinnoiksi on määritelty 21 857 markkaa oppilasta kohden. Valiokuntakin on kuitenkin huolissaan valtionosuuden perustana olevien yksikköhintojen jälkeenhäätävyydestä, joka on noin 10 prosenttia todellisista kustannuksista. Uudet koululait lisäävät kuntien menoja, muun muassa tukiope- tuksen, koulunkäyntiavustajien palkkaamisen ja opinto-ohjauksen vahvistamisen myötä.

Monet kunnat ovat jo nyt menojen karsimiseksi lomauttaneet opettajia, lakkauttaneet alasteen kouluja, vähentäneet tuki- ja erityisope- tusta, kasvattaneet ryhmäkokoja ja vähentäneet ala-asteella annettavan opetuksen viikkotunti- määrää. Valiokunta tunnisti nämä ongelmat, mutta ei esittänyt ongelman ratkaisuun tarvittavia markkoja. Keskusta esittääkin omassa vastalauseessaan ylimääräisenä lisäyksenä 300 miljoonaa markkaa perusopetuksen yksikköhintojen korottamiseen. Tämä esitys parantaisi edes hiukan yksikköhintojen vajuusta.

Hallitus on vähentänyt aikuiskoulutuksen määrärahoja, mitä on vaikea ymmärtää ottaen huomioon aikuiskoulutukselle asetetut tavoit-

teet. Ammatillisen lisäkoulutuksen määrärahojen leikkaus heikentää aikuisväestön edellytyksiä omatoimisesti opiskelemalla tasooittaa ikäpolvien välistä koulutuseroa. Oppisopimuskoulutus on ollut tehokasta täsmäkoulutusta, joka on johtanut varmimmin työllistymiseen. Oppisopimuskoulutuksessa ammatillisena lisäkoulutuksena toteutettavien oppisopimusten määrä on kasvanut tasaisesti, ja nyt hallitus säätelee ja leikkaa tätä hyväksi havaittua koulutusväylää. Hallitus esittää ensi vuodelle vain 9000 oppisopimuspaikkaa lisäkoulutukseen. Keskusta esittää vastalauseessaan oppisopimusten kokonaismääräksi 11 500 oppisopimusta ja sen mukaisesti 50 miljoonaa markkaa käytettäväksi ammatilliseen lisäkoulutukseen.

Keskusta vaatii vastalauseessaan valtiota ottamaan nykyistä suurempaa rahoitusvastuuta sosiaali- ja terveystalouden turvaamisesta. Kansalaisten tasa-arvoinen mahdollisuus näihin palveluihin on vaarantunut vuodesta toiseen jatkuvien valtionosuusleikkausten vuoksi. Terveystaloudessa on 130 000 potilaan leikkausjono. Tutkimus- ja hoitotoimenpiteisiin pääsy kestää kohtuuttoman kauan. Erityisen vaikeaa on mielenterveyspotilaiden ja vanhusten saada riittäviä palveluja ja hoitoja.

Kansanliike ihmisarvoisen vanhuuden puolustamiseksi toi 155 443 henkilön terveiset eduskunnalle liittyen ihmisarvoisen vanhuuden kunnioittamiseen. Viesti oli tuttu meille monille, jotka olemme vuosia seuranneet huolestuneina kovien arvojen voittokulkua. Äänemme ja vastalauseemme eivät ole riittävästi tulleet kuulluiksi. Sivustustalouden yksi mittari on, miten se hoitaa vanhuksensa. Ihmisarvoinen vanhuus on myös kunniaa niille suomalaisille, jotka ovat todella suurten vaikeuksien keskellä rakentaneet tämän maan.

Jokainen meistä on suurella todennäköisyydellä jossain elämämme vaiheessa jonkinlaisen avun tarpeessa. Suomessa on yli 30 000 sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksen saanutta henkilöä työttöminä. Toisaalta alalla vallitsee liian pienen henkilöstömäärän vuoksi suurta työuupumusta kaikkein seurauksineen. Hallituksen esittämä lisäleikkaus onkin kohtuuton ja aivan käsittämätön, ovathan alan ongelmat nykyisillään resursseilla jo yleisesti kovakorvaisimmankin päättäjän tiedossa. Keskusta esittääkin ylimääräisenä lisäyksenä 350 miljoonaa markkaa valtionosuuteen kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin.

Eläkeläisten verotus on tunnetusti kireää. Ti-

lannetta ei helpottanut muille kansalaisille annettu tuloveron kevennys. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksu on 2,4 penniä äyriiltä. Keskusta esittää ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamista 2 penniin äyriiltä jo ensi vuonna. Tämän mahdollistamiseksi esitämme momentin 33.18.60 perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentamiseksi 2 penniin äyriiltä."

Lasten ja nuorten mielenterveysongelmat, erilaiset häiriökäyttäytymiset, huumeet ja päihteet ovat tämän ajan karua totuutta. Silti sekä ennaltaehkäisy että hoitomuodot ovat jääneet hallitukselta vaille ymmärtämystä. Olen samaa mieltä niiden henkilöiden kanssa, jotka vaativat koteille ensisijaista vastuuta lapsistaan. On kuitenkin tilanteita, joissa vanhemmat eivät jaksa tai osaa auttaa lastaan. Silloin on yhteiskunnan tukiverkoston autettava. Ennaltaehkäisevällä perheiden tukitoiminnalla tulisikin olla huomattavasti nykyistä paremmat resurssit. Tästä toiminnasta on jo hyviä kokemuksia. Se on yhteiskunnalle edullisin vaihtoehto ja myös useimmiten inhimillisin tukitoimi perheen kannalta.

Työvoimapolitiikan lähtökohtana pitää olla uusien työpaikkojen luominen ja entisten turvaaminen. Lipposen hallituksen haluttomuus työn antamista, yrittämistä ja työn tekemistä suosiviin uudistuksiin aiheuttaa työttömyyden ja leikkausten kierteen jatkumisen, joka heikentää palvelut ja eriarvoistaa kansalaiset. Työmarkkinatuen kasvu kertoo yhä useamman työttömän olevan pitkäaikaistyötön. Vähemmän koulutetuille työttömille ei synny tarpeeksi uusia työpaikkoja. Keskusta on esittänyt yhtenä keinona työnantajamaksujen porrastamisen työntekijän palkkatasoon mukaan siten, että ne olisivat matalapalkkaisilta nykyistä olennaisesti alhaisemmat. Tämä toimenpide mahdollistaisi paremmin työpaikkojen syntymisen pitkäaikaistyöttömille.

Työvoimapolitiikassa koulutuksessa korostetaan tutkintotavoitteisuutta sekä ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden turvaamista. Tämä huomioiden kokonaisuuden kannalta olisi järkevää, että jatkossa työvoimapolitiikassa koulutuksen koordinoinnissa painopiste siirrettäisiin opetusministeriölle. Tätä puoltaa myös koulutusvakuutusajattelu eli työttömien omaehtoisen koulutuksen rohkaisu.

Keskusta esittääkin, että luvun 34.06 perusteluissa lausutaan: "Eduskunta edellyttää, että työvoimapolitiikassa koulutuksen koordinoinnissa painopiste siirretään opetusministeriöön."

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää työllisyysperusteisten investointien määrärahoihin voimakasta leikkausta. Työvoimahallinnon välittömät toimenpiteet työttömyyden lieventämiseksi ovat olleet ratkaisevan tärkeitä. Kuntien investointitukimäärärahat ja projektituki ovat olleet keskeisiä välineitä elinkeinotoiminnan monipuolistamiseen tähtäävissä hankkeissa. Kunnat ovat voineet toimia aktiivisesti työllistäjinä ja elinkeinon kehittäjinä. Erityisen tärkeitä nämä määrärahat ovat olleet matkailuelinkeinon kehittämisessä ja matkailuun liittyvien ympäristöhankkeiden toteuttamisessa. Keskusta ehdottaakin, että momentille 34.06.63 otetaan lisäyksenä 20 miljoonaa markkaa.

Ed. A. Oja : Arvoisa rouva puhemies! Ensi vuoden budjettiin voi olla tyytyväinen, koska suurin osa sosialidemokraattien yhteisistä vaatimuksista on kyetty toteuttamaan. On myös todettava, että Lipposen hallituksen politiikka on purrut ja talous on saatu tasapainotettua. Nyt olemme selkeästi menossa parempaan suuntaan, mutta ongelmat eivät suinkaan silti ole poistuneet. Olemme käyneet jo hiukan liian syvällä lamassa. Kuten ryhmäpuheenvuorossamme ed. Rajamäki totesi, on edelleen paneuduttava voimakkaasti pitkäaikaistyöttömyyden epäkohtiin, tarpeellisten sosiaali- ja terveyspalvelujen riittävyyteen sekä ylivelkaantuneiden auttamiseen.

Ryhmäpuheenvuorossamme olevaan yleiseen osaan yhdyin ja näin ollen lyhennän puheenvuoroni siltä osalta ja käsittelen vain valtiovarainvaliokunnan niiden jaostojen osuutta, joissa itse olen ollut mukana päätöksiä tekemässä.

Olen erittäin tyytyväinen omien jaostojeni puheenjohtajien päättäväisyyteen ja jaoston jäsenien yksimielisyyteen. Sillä voimalla saatoimme viedä läpi budjetin parannustoimenpiteitä.

Ensin sivistys- ja tiedejaoston osuus, jossa merkittävimpiä nimenomaan Pirkanmaan kannalta on päätös, jolla Helsingin yliopiston antaman lääkärikoulutuksen 15 paikan lisäys siirretään Tampereen yliopiston lääkärikoulutukseen ja määrärahat 600 000 markkaa samanaikaisesti. Tästä sovittiin ministeri Heinosen kanssa käydyn neuvottelun tuloksena.

Valtiovarainvaliokunta sai asiasta ministeri Heinosen allekirjoittaman kirjeen, mikä taitaa olla kuitenkin aika poikkeuksellinen menettely. Suora lainaus kirjeestä: ”Lääkärikoulutuksen mitoitus. Opetusministeriö ilmoittaa, että se tulee muuttamaan Helsingin ja Tampereen yliopistojen kanssa neuvoteltuja, vuotta 1999 koskevia

tulossopimuksia siten, että Tampereen yliopiston lääkärikoulutuksen aloituspaikkoja lisätään suunnitellusta määrästä 15 aloituspaikalla ja Helsingin yliopiston aloituspaikkoja vähennetään vastaavalla määrällä. Samalla tehdään tarvittavat määrärahan siirrot yliopistojen välillä. Helsingin yliopiston ruotsinkielisen koulutuksen kiintiö turvataan näiden aloituspaikkojen puitteissa.” Luotan ministerin kirjeeseen ja lupaukseen ja olen iloinen kaikkien kannalta järkevästä päätöksestä.

Jaostomme on ollut koko ajan huolissaan op-
pisopimuksen lisäkoulutuksen määrärahojen riittävydestä ja paikkojen määrän rajoittamisesta. Kysyntää on aivan erityisesti juuri ammatilliseen lisäkoulutukseen pääsystä, joten koulutusmäärän rajoittaminen tästä osa-alueesta ei myöskään minun mielestäni ole järkevää. Ammatillisen lisäkoulutuksen momentin jatkuva supistaminen asettaa kyseenalaiseksi yhden keskeisen koulutuspoliittisen lähtökohdan: ”Kansalaisella tulee olla mahdollisuus työnantajasta ja työmarkkina-asetmasta riippumattomaan omatoimiseen ammatillisen lisäkoulutuksen hankintaan.”

Lisäkoulutusmäärärahojen jatkuvalla vähentämisellä heikennetään aikuisväestön mahdollisuuksia omatoimisesti opiskellen tasoittaa eri ikäpolvien välistä koulutuseroa. Nuorten ja vanhempien ikäluokkien välisen koulutuseron supistuminen on välttämätöntä, jotta myös vanhemmat ikäluokat voivat säilyttää ja kehittää ammattitaitoaan ja siten taata työpaikkojensa säilymisen.

Valiokunnan lausumaehdotus 7 painottaa juuri sitä, että tarkastellaan kokonaismäärän riittävyyttä ja tuodaan esitys kiintiön nostosta lisätalousarviossa ensi vuonna, mikäli sellaista tarvetta ilmenee, ja näin oletan myös käyvän.

On hyvä, että budjetissa rahoitetaan lisääntyvässä määrin lasten ja nuorten koulunjälkeisen iltapäivätoiminnan kehittämistä. Yhteistyö koulun, kunnan, kansalaisjärjestöjen ja lasten vanhempien kanssa on aivan välttämätöntä. Nimenomaan työssä olevien vanhempien lasten iltapäivä on yksinololle liian pitkä ja houkutukset epäsosiaaliseen toimintaan ovat ehkä ylitsepäase-mättömiä, koska järkevää toimintaa ei silloin löydy. Budjetin rahavarat ovat kuitenkin liian vähäiset ja niitä voi pitää vain alkuna toiminnalle. Seuraavissa budjeteissa tulisi rahoitusta lisätä selkeästi, koska koululaisten iltapäivätoiminnan kehittäminen on parasta lasten ja nuorison pahoinvoinnin ennaltaehkäisyä.

Pahoillani olen siitä, että emme kyenneet lisäämään naisjärjestöjen toiminta-avustusta enempää kuin 100 000 markkaa, joka on lähinnä mitätön kädenojennus heidän laajamittaiselle työlleen niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Ensi vuosi on EU-puheenjohtajuusvuosi, joka tuo tullessaan myös toimintaa kansalaisjärjestöille. Sekä Naisjärjestöjen Keskusliitto että Nytkis ovat tämän toiminnan aktiivisia käyttäjiä työntekijöitä. Toivottavasti tulevissa lisätalousarvioissa ne huomioidaan isommalla rahasummalla ja seuraavan vuoden budjetissa laajemman, pysyvän rahoituksen muodossa.

Toisen jaostoni työskentely oli huomattavasti vaikeampaa, koska kokoomusedustajilla oli selkeä ohje lisämäärärahojen etsimisestä ministeriön sisältä. Tiedossa on kuitenkin, että sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan leikkaukset ovat olleet niin mittavia, ettei sieltä löydy lisärahaa. Näin sosialidemokraattinen ryhmä lähti siitä, että rahat on löydettävä muualta. Näin onneksi sitten ryhmien välisessä neuvottelussa asia sovittiin ja ministeriön sisältä jouduttiin etsimään vain 10 miljoonaa. Muutoksia ja parannuksia saatiin erityisvaltionosuuden 100 miljoonan markan palauttamiseksi sekä 10 miljoonaa lääkärikoulutukseen, joilla kyetään huolehtimaan erityislääkärikoulutuksen ja tutkimuksen jatkosta. Erityisvaltionosuuden rahoituksen painopiste on terveydenhuollon tutkimus, joka kohdistuu terveyden edistämiseen, sairauksien ennaltaehkäisyyn, diagnostiikkaan, hoitoon ja kuntoutukseen sekä terveydenhuoltojärjestelmän toimivuuteen.

Tiedämme myös, että vuoden 2005 tienoilla on odotettavissa, että lääkärripula entisestään pahenee, kun suuret ikäluokat alkavat olla eläkeiässä. Tähän pitääkin varautua jo nyt. Siten määrärahojen palauttaminen oli aivan välttämätöntä.

Yksi hyvin tärkeä osa-alue on myös Raha-automaattiyhdistyksen tuoton jako. Nyt aiottiin jättää 125 miljoonaa jakamatta, mutta onneksi neuvotteluissa kyettiin saamaan edes puolet rahoista eli 62,5 miljoonaa markkaa yhdistysten järkevään käyttöön. Näin saadaa uusia projekteja syrjäytyneiden ja eri vammaisryhmien sekä vanhusten elinolojen parantamiseen.

Vaikka eläkeikäisten elinoloja kyetään parantamaan palveluja lisäämällä, on äärettömän tärkeää myös heidän ostovoimansa säilyttäminen. Yhtenä parannuskeinona näen heitä rasittavan ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistamisen. Olisin mielelläni nähnyt koko epäoikeudenmukaisen ylimääräisen sairausvakuutusmaksun

poistamisen heti, mutta olin jo edellisenä vuonna hyväksynyt lakialoitteeseeni saadun vastauksen: penni vuodessa.

Näin ei nyt kuitenkaan tapahdu, ja kuten ryhmäpuheenvuorossamme todettiin, asiaa ei ole kyetty hoitamaan ryhmämme edellyttämällä tavalla. Olenkin tehnyt asiasta uuden lakialoitteen, jonka käsittely on nyt kesken valiokunnassa, mutta talousarvioaloitteeni mukaisesti tulen esittämään lisäystä 350 miljoonaa markkaa, jolla kyetään 0,7 pennin alennus toteuttamaan eläkeläisten sairausvakuutusmaksun ylimääräiseen osaan. Tällöin voimme sanoa, että olemme alentaneet sitä sovittun mukaisesti pennin vuodessa. Minusta meidän tulee toimia eduskunnassa siten kuin olemme itse päättäneet.

Kiinnitimme huomiota jälleen kerran lasten psykiatrisen hoidon onnettomaan tilaan, koska vieläkin voimavarat eivät sillä lohkolla ole sellaiset, mitä tarve vaatii. Olemme varmasti kaikki seuranneet huolestuneina, kuinka nuorison epäsosiaalinen käyttäytyminen on lisääntynyt. Viimeaikaiset saatananpalvontaan liittyvät surmaamiset herättävät toivottavasti meidät kaikki asian vakavuuden edessä. Psykiatrisen hoidon tarve on hoitomahdollisuuksiin nähden liian iso. Voimavarojen lisääminen hoidon järjestämiseen riittävästi vaatii niin valtion kuin kuntien taholta huomattavasti lisää panostusta ja asian vakavuuden ymmärtämistä ennen kuin on liian myöhäistä.

Lastensuojelun tasausrahaston toteutuminen tulee antamaan ennalta ehkäisevää apua lapsille, joiden kotiolot ovat liian raskaat heidän kasvamisensa kannalta. Olen todella tyytyväinen, että rahaston toteutuminen kyettiin hoitamaan alkuun. Nyt on mahdollisuus tarkastella sen kehittämistä rauhassa, ja seuraava hallitus voi antaa parannusesityksiä matkan varrella.

Lisätalousarviokäsittelyssä lupasin palata ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien ongelman käsittelyyn, joten, arvoisa puhemies, lopuksi siitä muutama huomio.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien palvelutarveselvitys laajentui koko maahan tämän vuoden alusta. Kelan selvitysten mukaan noin kolmasosa suuntautuu ansiotyöhön tai koulutukseen, noin kolmasosa työttömyyseläkkeelle ja noin kolmasosa joko kuntoutustarpeiden selvittelyyn tai sairaanhoitoon tai työkyvyttömyyseläkkeelle. Vajaakuntoisten osuus on aika suuri juuri tässä ryhmässä. Se on mielestäni hyvin ymmärrettävää. Tiedämme, että erittäin suuri osa tästä joukosta on elämänsä varrella tehnyt nuo-

resta alkaen raskasta ruumiillista työtä. Täten on kertynyt vuosia jo tarpeellinen määrä ja monenlaista remppaa elimistössä on havaittavissa. Heidän halunsa päästä ansaitsemalleen eläkkeelle on aivan inhimillistä ja ymmärrettävää.

Sitä vastoin ei ole ollenkaan ymmärrettävää, että työnantajat eivät ota viisikymppisiä töihin, vaikka nämä ovat aivan terveitä ja työhaluisia. En myöskään hyväksy, että yli viisikymppiset pakotetaan työttömyysputkeen, jota tapaa työnantajat ovat hyvin halukkaasti käyttäneet.

Kuntoutuksen tavoitteena tulee olla asiakkaiden itsetunnon, voimavarojen ja ammatillisten valmiuksien lisääminen ja työelämään suuntautumisen ohjaaminen mielekkäillä kursseilla. Kaikkien toimenpiteiden tulee lähteä asiakkaiden omista lähtökohdista, ja toimenpiteet tehdään yhteisen neuvottelun tuloksena. Näin uskon tästä tarveselvityksestä olevan parhaan mahdollisen hyödyn niin yhteiskunnalle kuin työttömälle itselleen.

Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, että puheenvuoroni kesti näinkin kauan, mutta omien valtiovarainjaostojeni osa-alueet ovat hyvin laajoja ja teimme niin merkittäviä muutoksia, ettei niitä voinut olla kertomatta. Kun oppositio kaiken aikaa on moittinut, että kaikki budjetissa on vain todella huonoa ja moitittavaa, niin voi sanoa, että ainakin nämä osa-alueet varmaan oppositiokin ihan ilomielin hyväksyy, että näin hyvin on kuitenkin määrärahoja saatu lisätyksi.

Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä teemmään muutosesityksen määrärahalisäyksestä. Lylyn viestivarikon akkuhuoltolan rakentamiseksi, joka ympäristöystävällisyydestä toteuttaa pikimmiten, sekä aikaisemmin mainitsemani ehdotuksen eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta.

Ed. L ä m s ä : Arvoisa puhemies! Jokainen hallitus jättää oman jälkensä yhteiskunnan kehitykseen, niin myös tämä Lipposen hallitus. Aluksi muutama toteamus tämän hallituksen ajasta.

Hallitus toteutti aluksi mittavat budjettileikkaukset etupainotteisesti, joilla pyrittiin vakautamaan valtiontaloutta, katkaisemaan valtiontalouden velkaantumiskierre ja turvaamaan jo Ahon hallituksen aikana alkuun saatu talouden kasvun jatkuminen ja näiden toimesta rauhoittamaan rahamarkkinat. Näissä tavoitteissaan Lipposen hallitus on onnistunut.

Keskeisin tavoite oli työttömyyden puolittaminen. Tavoite oli rohkea, mutta se ei ole kuiten-

kaan toteutunut, niin kuin tänäkin päivänä on monissa puheenvuoroissa esille tullut.

Budjettileikkaukset sinällään olivat välttämättömät. Siitä on ollut hyvinkin laaja yhteinen näkemys. Leikkauksien kohdentamisesta sen sijaan on alusta lähtien ollut erilaisia näkemyksiä. Nuo leikkauksien jäljet ovat nyt yhteiskunnassamme näkyvissä. On kuitenkin niitä, jotka kokevat, että suunta on oikea ja se, mitä on tapahtunut, on saanut tapahtua. Yleislinjaus on ollut se, että otetaan niiltä, joilla vähiten on mahdollisuutta puolustaa oikeuksiaan. Ei ole niinkään katsottu sitä, kuinka ihmisten ja eri alueitten käy. Jälki on ollut aika raju. Sosiaaliturvaan kohdistuvat leikkaukset kohdistettiin sairaus- ja työttömyyspäivärahan osalta sen ryhmän heikompi-osaisiin. Samoin lasten päivähoitoon kohdistuvat leikkaukset suunnattiin niin, että ne suosivat parempitulaisia, ja myös valintamahdollisuuksia kavennettiin kotihoidon tuen osalta osaltaan siksi, että valintamahdollisuuksien tärkeys on keskuksen suunnan mukaista.

Myös vastikään käsittelyssä ollut kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen toteuttaminen kuuluu tähän heikommilta nyhjäistään -sarjaan. Viljelijöiden lomaoikeutta heikennettiin ja MYEL-eläketurvan omavastuun korotuksen kautta nostettiin maatalouden kustannuksia.

Hallituspuolueet ovat olleet myös hyvin päättäväisiä leikatessaan maatalouden kansallista tukea ja näin lisänneet epävarmuutta viljelijöitten keskuudessa.

Arvoisa puhemies! Lipposen hallitus on ollut hyvin uskollinen linjalleen myös tässä viimeisessä budjetissaan. Sama arvovalinta on näkyvissä, mikä on ollut aikaisemmissakin budjeteissa. Etsimällä kyllä löytää yhden lohkon, jossa on tullut muutosta siihen, mistä hallitus lähti liikkeelle. Yksityisteiden määrärahoja on lisätty, mutta kohtuullistaminen on saatu aikaan eduskunnan voimin, ei hallituksen.

Arvoisa puhemies! Käsittelen puheeni lopuksi maataloutta. On erittäin valitettavaa, että hallitus vie loppuun saakka maatalouden kansallisen tuen leikkaamisen. Siitä tilanteesta, mistä hallitus lähti, on maatalouden tilanne muuttunut oleellisesti, mutta hallitus ei ole halunnut tarkastella elintarviketuotannon tilaa muuttuneessa tilanteessa.

Kun Lipposen hallitus aloitti, maatalojen lukumäärä hallituksen ohjelman mukaan oli noin 110 000. Tavoitteekseen hallitus asetti päätoimisten tilojen lukumääräksi vuoteen 2005 mennessä 55 000 tilaa ja 15 000 monitoimitilaa. Nyt

tilastojen mukaan meillä on noin 80 000 toimivaa tilaa. Tällä tilaluvun alenemisvauhdilla vuonna 2005 tilaluku on huomattavasti pienempi kuin hallituksen asettama tavoite.

Meillä tehdään tällä hetkellä maatiloilla noin 700 sukupolvenvaihdosta vuodessa, kun tuon määrän, jos hallituksen asettama tilalukutavoite halutaan pitää tavoitteena, tulisi olla lähes 2 000 sukupolvenvaihdosta vuodessa. Tästä trendistä on ollut huolissaan myös ministeri Kalevi Hemilä.

Nuoret eivät ole kiinnostuneita jatkamaan viljelijän ammattia, koska tulevaisuus on niin epävarma. Ongelma ei ole siinä, etteikö viljelijän ammatti sinällään kiinnostaisi maatilojen nuoria ja muitakin nuoria, maatiloille on nimittäin tullut emäntiä ja isäntiä myös muista ammattiryhmistä, vaan ongelma on se laaja epävarmuus, mikä ammattia kohtaan vallitsee.

EU-jäsenyyden myötä ammatin luonne on muuttunut. Sanonta, joka tulee monen viljelijän suusta, että ollaan EU:n torppareita, puhuu puolestaan. Liittymissopimuksen laskelmat olivat heti alkujaan ylioptimistisia. Samanaikaisesti joka vuosi hallituksen toimesta toteutettu tuen leikkaus on lisännyt merkittävästi epävarmuutta maatiloilla. Nyt olemme tilanteessa, jossa esimerkiksi kananmunan- ja lampaanlihantuotanto uhkaavat loppua kokonaan. Naudanlihan tuotannon osalta suunta on myös hyvin huolestuttava. Tämä kaikki tapahtuu aikana, jolloin tutkimukset osoittavat, että kuluttajat pitävät erittäin tärkeänä, että meillä on oma ruoantuotanto.

Tästä todella uhkaavasta tilanteesta olisi helppo syyttää Suomen liittymistä EU:n jäseneksi, olivathan viljelijät suurin yksittäinen vastustajaryhmä. Ongelma ei kuitenkaan yksin ole jäsenyydessä, vaan hallituksen harjoittamassa politiikassa. Nostan esille tässä muutamia näkemyksiä.

Hallitus on aiheuttanut leikkauksillaan ja muilla toimillaan lähes 3 miljardin markan tulomenetyksen viljelijöille tällä vaalikaudella. Maatalousministeriksi otettiin poliittisen vastuun ulkopuolelta henkilö, jolla on kyllä osaamista, mutta kun ei ole poliittista mandaattia, ei häntä tarvitse poliittisen johdon kuunnella. Tästä on hyvä esimerkki ministerin johdolla tehdyn hyvän

maatalouspoliittisen ohjelman toteuttamatta jättäminen. Se jäi pelkäksi ohjelmaksi. Hallitus myös epäonnistui niin sanotussa 141-tukiratkaisussa, joka vääristää koko maatalouden investointiohjelman vuosiksi eteenpäin ja jopa pysyvästi. Hallitus ei ole myöskään millään tavoin halunnut maatalouden tilaa helpottaa vero- ja varausjärjestelyin, vaikka niissä ei olisi kysymys markkaan valtion tulojen menetyksestä.

Todella surkuhupaisaa oli viime kevään maatalouden tapaturmavakuutuksen käsittely tässä salissa. Säästötavoite oli 3 miljoonaa markkaa, joka johti vakuutuksen kattavuuden heikkeneemiseen. Viljelijät olisivat itse halunneet maksaa tämän leikkauksen, jotta vakuutuksen kattavuutta ei olisi tarvinnut kaventaa, mutta tämä ei käynyt hallitukselle.

Arvoisa puhemies! Nämä muutamat tekijät ovat vaikuttaneet merkittävästi siihen, että maamme elintarvikeomavaraisuus on todella uhattuna. Kuitenkin me kaikki pidämme tärkeänä, että meillä on oma ruoka.

Puheeni lopuksi haluan todeta, että näiden lähes neljän vuoden aikana olen keskustellut hyvin monen edustajakollegan kanssa maataloudesta, eniten hallitusta edustavien edustajien kanssa. Lähes poikkeuksetta huoli maatalouden selviytymisestä tässä rakennemuutoksessa on yhteinen. Halu tehdä maataloutta tukevia päätöksiä on aito. Olen yrittänyt ymmärtää, että suunnan muuttaminen tässä tilanteessa ei ole ollut realistista.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään tiistaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan tiistaina 15 päivänä joulukuuta kello 0.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen